

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่ง จากท่าน รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เจียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และคณะอาจารย์อีกหลายท่าน ในสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ และท่านอาจารย์ ดร. นันทา บุรณะธนัง จากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ท่านให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งได้ให้ คำแนะนำการตรวจแก้ไข ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่ง ในความกรุณาของท่านอาจารย์ทุกท่านที่ได้กล่าวนามมา จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทุกท่าน

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการสำนักวิจัย / ศูนย์วิจัย / สถานีทดลองต่างๆ และ คณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ตลอดจนถึงเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ที่ได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่าน ภรรยาและลูกที่ให้ความร่วมมือให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการศึกษาจนประสบผลสำเร็จ

“ประ โยชน์อันพึงได้รับจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้”

วัชระ เนตรพิชิต

พฤษภาคม 2545

ชื่อวิทยานิพนธ์ การประเมินผลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
ผู้วิจัย นายวัชร เนตรพิชิต ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) อาจารย์ที่
ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ (2) ศึกษากระบวนการบริหารงานโครงการ (3) ศึกษาผลและประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการ (4) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะทำงานโครงการจำนวน 40 รายเกษตรกรจำนวน 165 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ มีสภาพที่แตกต่างกันไป ตามสภาพของแต่ละหมู่บ้าน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นชาย อายุเฉลี่ย 48.6 ปี มีสภาพสมรสแล้ว การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำการเกษตรมีพื้นที่เฉลี่ย 29.4 ไร่ แหล่งรายได้หลักมาจากการทำนา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.9 คน เป็นชายเฉลี่ย 2.4 คน หญิงเฉลี่ย 2.6 คน แรงงานการเกษตรเฉลี่ย 3.2 คน ส่วนใหญ่จะไม่มีจ้างแรงงาน (2) ความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารโครงการของคณะทำงาน พบว่า การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมค่อนข้างมาก ส่วนการประสานงาน การรายงาน การงบประมาณ มีความเหมาะสมปานกลาง (3) ผลการดำเนินงาน การให้ชุมชนมีส่วนร่วม การพัฒนางานวิจัยมีค่อนข้างมาก ส่วนการถ่ายทอดเทคโนโลยี การใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ การฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง การนำความรู้ไปถ่ายทอดให้เกษตรกรอื่น และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมีค่อนข้างน้อย สำหรับประสิทธิผล ปรากฏว่าเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น การแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรแก้ได้ค่อนข้างน้อย ความพึงพอใจในด้านผลผลิตค่อนข้างมากด้านรายได้มีปานกลาง เกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับเทคโนโลยี (4) ปัญหาอุปสรรคคณะทำงาน มีปัญหาในการบริหาร การคัดเลือกพื้นที่ ส่วนเกษตรกรมีปัญหาในด้านเงินทุน และแรงงาน สำหรับข้อเสนอแนะของคณะทำงานและเกษตรกรต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาการบริหาร การคัดเลือกพื้นที่ และเงินทุน

คำสำคัญ การประเมินผลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

9

Thesis Title: AN EVALUATION OF THE AGRICULTURAL RESEARCH AND DEVELOPMENT VILLAGE PROJECTS IN THE UPPER NORTHEASTERN REGION

Researcher: Mr. Wachara Netpichit; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis Advisor:** (1) Mr. Bumpen Keowan, Associate Professor; (2) Dr. Jinda Khibtong, Associate Professor; **Academic year:** 2001

ABSTRACT

The objectives of this study were to (1) study the general environment of the project (2) study the administrative procedures of the project (3) study the results and the effectiveness of the project (4) study the problems and obstacles, and (5) make recommendations for carrying out the project.

The sample group consisted of 40 project workers and 165 farmers. Data were collected through questionnaires (both self-completion and interview-type) and were analyzed using the SPSS computer program. The following statistics were used: percentage, mean and standard deviation.

It was found the general environment of the project varied according to the conditions of each village. The majority of farmers who had joined the project were male, had an average age of 48.6, were married, and had a primary year-4 level of education. Their main employment was agriculture, with an average landholding of 29.4 rai. Their main source of income was rice farming. The average number of household members was 4.9, with on average 2.4 males and 2.6 females, while the average number of workers per household was 3.2. The majority did not hire outside labor.

On studying the project workers' opinions towards the administration of the project, it was found that planning, management, personnel management, and supervision were rated to be highly suitable. Coordination, reporting and budgeting were viewed to be of medium suitability.

In terms of the results of the project, the enabling of community participation and the development of research were of a high level. Technology transfer, the beneficial use of advisory documents, and training were of a medium level, whilst the transfer of knowledge to other farmers and participation in terms of expressing opinions were of a low level. As regards the effectiveness of the project, it was found that the farmers' income increased, but their problems were solved to only a small degree. Satisfaction was high as regards the produce and medium in relation to income, and the majority of farmers accepted the technology.

In respect to the problems and obstacles, the project workers had problems in administration and area selection, while the farmers had problems regarding capital and labor.

As for recommendations, the project workers and farmers wanted solutions to problems relating to administration, area selection and capital.

Keywords: An evaluation of the agricultural development project, Agricultural Research and Development Village Project, Northeastern Region

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทและการพัฒนาการเกษตร.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน.....	10
โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	24
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	24
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	29
สภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	30
ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร.....	34
ปัจจัยนำเข้าโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	39
กระบวนการบริหารโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	42
ผลการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ประสิทธิผลในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	59
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ.....	69
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	72
สรุปผลการวิจัย.....	72
การอภิปรายผล.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	87
ภาคผนวก.....	91
ก แบบสัมภาษณ์เกษตรกร.....	92
ข แบบสอบถามคณะทำงาน.....	103
ค ข้อมูลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรจังหวัดต่าง ๆ.....	112
ประวัติผู้วิจัย.....	130

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร	25
ตารางที่ 3.2 จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรและจำนวนที่เก็บข้อมูล..	25
ตารางที่ 4.1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	33
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	34
ตารางที่ 4.3 จำนวนบุคลากรที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	39
ตารางที่ 4.4 เทคโนโลยีและงบประมาณที่นำเข้าโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	41
ตารางที่ 4.5 การวางแผนงาน.....	42
ตารางที่ 4.6 การจัดองค์กร.....	43
ตารางที่ 4.7 การจัดบุคลากร.....	44
ตารางที่ 4.8 การอำนวยความสะดวก.....	45
ตารางที่ 4.9 การประสานงาน.....	47
ตารางที่ 4.10 การรายงาน.....	48
ตารางที่ 4.11 การงบประมาณ.....	49
ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร	50
ตารางที่ 4.13 การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร	51
ตารางที่ 4.14 เหตุผลที่เข้าร่วมและผู้ชักชวนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	52
ตารางที่ 4.15 การเข้าร่วมประชุมของเกษตรกรโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	53
ตารางที่ 4.16 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการวางแผน.....	54
ตารางที่ 4.17 การทำแปลงทดสอบพืชร่วมกับเกษตรกร.....	55
ตารางที่ 4.18 การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำแก่เกษตรกร.....	56
ตารางที่ 4.19 การได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรของเกษตรกร.....	57
ตารางที่ 4.20 การได้รับและการใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ.....	57
ตารางที่ 4.21 การได้รับการฝึกอบรม การใช้ประโยชน์จากการฝึกอบรมและการถ่ายทอด.....	58
ตารางที่ 4.22 ระดับของปัญหาของเกษตรกร.....	59
ตารางที่ 4.23 ระดับความรุนแรงของปัญหาและการแก้ไขปัญหา.....	59
ตารางที่ 4.24 รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกร.....	61
ตารางที่ 4.25 รายได้ภาคการเกษตรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	62
ตารางที่ 4.26 รายได้รวมก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.27 ระดับความพึงพอใจในด้านผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร.....	64
ตารางที่ 4.28 การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร.....	66
ตารางที่ 4.29 การยอมรับเทคโนโลยีของกิจกรรมพืชไร่และกิจกรรมพืชสวน.....	67
ตารางที่ 4.30 สรุปการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร.....	68
ตารางที่ 4.31 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของคณะทำงาน.....	69
ตารางที่ 4.32 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร.....	71

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนผังการแต่งตั้งคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	19
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร.....	22

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาการเกษตร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ การเกษตรเป็นอาชีพดั้งเดิมของมนุษยชาติ เริ่มตั้งแต่การทำเกษตรแบบพหุมีพอกินในอดีต จนถึงปัจจุบันเป็นการทำเกษตรเพื่อธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้มีการใช้ปัจจัยการผลิตทุกรูปแบบและใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดการวิปริตแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ ฝนแล้ง น้ำท่วม เนื่องจากการสูญเสียและเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดมลภาวะแก่สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก จากปัญหาดังกล่าวการทำเกษตรในปัจจุบันได้เริ่มต้นตัวหาแนวทางและวิธีการการทำเกษตรแบบบูรณาการ ที่มีความเหมาะสมเพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่น้อยที่สุด

ประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักมานาน และยังคงมีปัญหาทางด้านการเกษตรเกิดขึ้น ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุหลายประการ เช่น ฤดูกาล พื้นที่โครงสร้างด้านการเกษตร นโยบายของรัฐ การส่งเสริมการเกษตร ระบบการตลาด ฯลฯ ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรต้องใช้ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การให้ความรู้และการให้ข้อมูลทางการเกษตรเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร เพื่อที่เกษตรกรจะได้ใช้ข้อมูลความรู้เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มความมั่นใจในการประกอบอาชีพของตนเองต่อไป

กรมวิชาการเกษตร ได้วางระบบการวิจัยและพัฒนาการเกษตรไว้เป็นแนวทางปฏิบัติมาตั้งแต่ปีที่ตั้งกรมวิชาการเกษตร คือปี พ.ศ. 2515 แม้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะมีผลงานที่สร้างความก้าวหน้าให้กับวงการเกษตรมาโดยสม่ำเสมอ แต่ในอดีตการวิจัยจะเริ่มจากแนวคิดของนักวิชาการเฉพาะสาขาเป็นหลัก ในบางครั้งการวิจัยไม่ตรงกับปัญหาของเกษตรกร ลักษณะงานวิจัยจะเจาะลึกในทางวิชาการ ใช้ระยะเวลาการวิจัยยาวนาน จนในบางครั้งไม่สามารถสนองตอบความต้องการของเกษตรกรที่มีความต้องการเร่งด่วนได้

ในปัจจุบันข้อมูลข่าวสาร ซึ่ง มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีด้านต่างๆ สูงมาก ขณะเดียวกันความต้องการด้านเทคโนโลยีของเกษตรกรก็เปลี่ยนแปลงไป เพราะ

ปัจจุบันมีการแข่งขันในเชิงการค้าทั้งในและต่างประเทศ มีการกำหนดมาตรฐานและการกีดกันทางการค้า ดังนั้นเกษตรกรผู้ผลิตจึงต้องแสวงหาเทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการพัฒนาการผลิตและคุณภาพของผลผลิต แนวทางการวิจัยทางการเกษตรจึงได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาพัฒนาคุณภาพ งานวิจัยต้องสอดคล้องกับศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์ เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกร แนวทางการแก้ไขปรับปรุงระบบการวิจัยและการพัฒนาการเกษตร ที่มีอยู่เดิมแล้วให้เหมาะสมและชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างผลงาน ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วขึ้น

โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร เป็นโครงการเร่งด่วนโครงการหนึ่งของกรมวิชาการเกษตร ที่ได้มอบหมายให้ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1-8 ดำเนินงานในพื้นที่เขตรับผิดชอบ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดขอนแก่น จึงได้ดำเนินการร่วมกับศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยโครงการได้เริ่มดำเนินการในปี 2543 เป็นโครงการนำร่องเป็นปีแรก ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดเลย โดยมีหลักการและเหตุผลคือ การวิจัยและพัฒนาการเกษตรในประเทศไทย จากช่วงที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านพืช มีขีดจำกัดในการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบของผลงานวิจัยลงไปสู่พื้นที่เป้าหมายภายใต้สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของเกษตรกร ประเด็นปัญหาหลักได้แก่ ขาดการเชื่อมโยงของงานวิจัย การพัฒนาและการส่งเสริมที่ไม่เน้นเป็นระบบแบบบูรณาการ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการไม่ยอมรับผลงานวิจัยของเกษตรกร ด้านการบริหารงานด้านการเกษตร นักบริหารงานด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมาจะอาศัยความรู้และประสบการณ์สามัญสำนึกของตนเองและกลุ่มคนใกล้ชิดเป็นเครื่องมือในการวางแผนการตัดสินใจและการกำหนดนโยบาย จึงมักทำให้เกิดการผิดพลาด ล่าช้า จากประเด็นปัญหาดังกล่าว กรมวิชาการเกษตรจึงมีนโยบายเร่งรัดพัฒนางานวิจัยเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมสู่เกษตรกรพื้นที่เป้าหมาย ขณะนี้โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรได้ดำเนินการไปแล้ว เมื่อปี 2543 เพื่อเป็นการทบทวนตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงาน จึงมีความจำเป็นที่ควรดำเนินงานวิจัย การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายวางแผน และแก้ไขปัญหาอุปสรรค ของผู้บริหารและคณะทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการตลอดจนลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
- 2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นกระบวนการบริหารโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
- 2.3 เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
- 2.4 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมต่างๆที่ได้ดำเนินการในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
- 2.5 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้มีขอบเขตการวิจัยโดยการประเมินผลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในการดำเนินงานโครงการในปี 2543 ของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนดังนี้

- 3.1 กลุ่มบุคคล ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ และคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
- 3.2 สถานที่ ประกอบด้วยหมู่บ้านโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรจำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเหล่ากล้วย ตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี บ้านห้วยหว้านไพร ตำบลบ้านแก้ง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ บ้านสุบนาสำราญ ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย บ้านป่าไม้พัฒนา ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และบ้านหนองคู ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 3.3 ระยะเวลา เป็นการประเมินผลโครงการฯ ที่ดำเนินการใน ปี พ.ศ. 2543

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

- 4.1 โครงการ หมายถึงโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีพื้นที่ดำเนินการใน 5 จังหวัดดังนี้ ชัยภูมิ, อุดรธานี,ขอนแก่น, มุกดาหาร, และเลย

4.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน หมายถึง การแบ่งเขตรับผิดชอบของสำนักวิจัย และพัฒนาการเกษตรเขตที่3 ประกอบด้วยจังหวัด ขอนแก่น ชัยภูมิ เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย สกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร

4.3 หมู่บ้านวิชาการเกษตร หมายถึง หมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

4.4 หน่วยงานของกรมวิชาการเกษตร หมายถึง หน่วยงานภายในกรมวิชาการเกษตร ที่ร่วมดำเนินงานในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

4.5 หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง บุคคลที่ปกครองหรือมีส่วนในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของครัวเรือน

4.6 รายได้ในครัวเรือน หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ได้จากผลผลิตทางการเกษตรและรายได้นอกภาคการเกษตร

4.7 การประเมินสภาพแวดล้อมทั่วไป หมายถึง การศึกษาและทำความเข้าใจกับสภาพทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจสังคมของเกษตรกร ตลอดจนสภาพทั่วไปของเกษตรกรด้านเพศ อายุ การศึกษา ที่มาของรายได้ ฯ

4.8 บุคลากร หมายถึง ข้าราชการของกรมวิชาการเกษตรที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

4.9 งบประมาณ หมายถึง เงินงบประมาณที่ทางกรมวิชาการเกษตรจัดสรรให้กับหน่วยงานต่างๆเพื่อมาดำเนินการในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

4.10 การประเมินกระบวนการบริหารโครงการ หมายถึง การศึกษาการบริหารงาน เพื่อวัดว่าโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรมีการจัดกระบวนการบริหารประกอบด้วย

4.10.1 การวางแผนงาน หมายถึง การวางแผนการปฏิบัติงาน ลักษณะการวางแผนการมีส่วนร่วมในการวางแผนของเจ้าหน้าที่ที่เป็นคณะทำงาน

4.10.2 การจัดองค์กรหรือหน่วยงาน หมายถึง การจัดหน่วยงานในการปฏิบัติงาน การเข้าเป็นคณะทำงาน

4.10.3 การจัดบุคลากร หมายถึง วิธีการคัดเลือกบุคลากร ความเหมาะสมในการคัดเลือกบุคลากรในระดับต่างๆ เช่น ประธานคณะทำงาน เลขานุการ และคณะทำงาน

4.10.4 การอำนวยความสะดวก หมายถึง ความรู้ความสามารถในการอำนวยความสะดวกของประธานคณะทำงาน ความรู้ความสามารถของเลขานุการ ความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆของคณะทำงาน

4.10.5 การประสานงาน หมายถึง รูปแบบการประสานงาน วิธีการประสาน

งาน ความเหมาะสมในการประสานงาน และการประสานงานกับหน่วยงานอื่น

4.10.6 การรายงาน หมายถึง ความถี่ในการรายงาน การตอบสนองของผู้บังคับบัญชาต่อรายงาน การประชาสัมพันธ์โครงการฯ

4.10.7 การบริหารงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรงบประมาณ ทั้งด้านปริมาณและระยะเวลาที่ต้องการ

4.11 การประเมินประสิทธิผลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร หมายถึง การประเมินเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ได้รับการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืช การมีรายได้ของเกษตรกร ความพึงพอใจในผลผลิตและรายได้ในการทำแปลงทดสอบพืช การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 เพื่อใช้เป็นข้อมูลของผู้บริหาร คณะทำงาน ในการวางแผน การตัดสินใจ เนื่องจาก การประเมินผลเป็นการศึกษา วิเคราะห์เพื่อปรับปรุงงาน จะเป็นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้กับคณะทำงานในการปฏิบัติงาน โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

5.2 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานแผนปฏิบัติงาน โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ในปีต่อไป ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5.3 เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงาน และการใช้เงินงบประมาณของทางราชการ

5.4 เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางการเกษตรที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรและเกษตรกรทั่วไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จะต้องศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวคิดทฤษฎีในการประเมินผลให้ครอบคลุม เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นหลักในการกำหนดกรอบแนวความคิด การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการอภิปรายผลการศึกษาในการประเมินผลโครงการ จึงได้กำหนดหัวข้อในการที่จะทบทวนวรรณกรรมไว้ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทและการพัฒนาการเกษตร

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2543) ได้กล่าวถึงปรัชญาการพัฒนาชนบท ครอบคลุมแนวคิดและองค์ความรู้ที่สำคัญบางประการดังนี้

1) ศักยภาพชุมชน จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติและมองคนเป็นองค์ประกอบ การจะพัฒนาชนบทที่แห่งใดจะต้องเข้าใจวัฒนธรรมมีมโนภาพที่ชัดเจนของชุมชน การพัฒนาประกอบด้วยโครงการ 6 ประการ เป็นแนวคิดการใช้ศักยภาพชุมชน เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแนวใหม่เพื่อการพึ่งพาตนเองและนำไปสู่จุดหมายที่ยั่งยืน ประกอบด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจชุมชน แบบพหุภาคี แบบประชาสังคม แบบฐานข้อมูลและความรู้ชุมชน แบบภูมิปัญญาระบบการเรียนรู้ แบบบริหารจัดการเครือข่ายชุมชน

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้จากประสบการณ์และการสังเกตจนกลายเป็นองค์ความรู้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อสังคมไทย มีการสร้างสมและสืบทอดกันมานาน ทำให้สังคมมีความสุข

หลักการพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องสำคัญจึงต้องมีหลักยึดเพื่อป้องกันความผิดพลาดและเพื่อมุ่งมั่นความสำเร็จ ดังนี้

1) การเรียนรู้ พบว่าในชุมชนเอง เป็นพื้นฐานของการพัฒนา เมื่อมีการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงการปรับปรุงการพัฒนาจะเกิดขึ้นเอง มีการถ่ายทอดความรู้ มีการสะสมความรู้และถ่ายทอดกันมานาน การพัฒนาชุมชนในชนบทจะยอมรับผู้ที่เป็นครูอาจารย์ พระหรือผู้อาวุโส

เครือข่ายการเรียนรู้ในชนบท เกี่ยวกับเรื่องการเกษตร เศรษฐกิจและเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา การประยุกต์ความรู้ ความรู้ที่ได้รับต้องมีการ ปฏิบัติจริง อาจจะมีการปรับแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อการใช้ประโยชน์ได้ต่อไปอย่างยั่งยืน

2) การมีส่วนร่วม เป็นจุดหมายของการพัฒนาชนบท คือความสามารถในการพึ่ง พาดตนเองในการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ ส่วนประกอบในการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาประมวลได้ 3 ส่วน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน ส่วนร่วมในการจัดการและ ดำเนินการ และการมีส่วนร่วมการประเมินโครงการ

3) การพึ่งพาดตนเอง เป็นความเชื่อมั่น เชื่อใจ เป็นอิสระและกล้าที่จะตัดสินใจลงมือ แก้ปัญหา การพึ่งตนเองเป็นผู้ที่พัฒนาแล้วทั้งทางร่างกายและจิตใจ

4) ชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะชุมชนเข้มแข็งจะมีความสุข มีความสามัคคี มีความ ยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการสืบสานวัฒนธรรมและวิถีชีวิตและความสามารถรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ มีการปกครองที่เข้มแข็ง มีการศึกษาที่เหมาะสม แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน เข้มแข็ง มี 3 ประเด็นหลัก คือ สภาพพื้นฐานของชุมชน กระบวนการ และพลังชุมชน

ฉัฐพล จันทรไชย (2527) ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไว้ดังนี้

1) การพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาการเกษตร โดยยึดหลักเศรษฐกิจชนบท

2) การพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาชุมชน ยึดหลักตัวแทนของรัฐในระดับตำบล หมู่บ้าน ร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในการกำหนดปัญหาความต้องการของท้องถิ่นเอง และรัฐอาจจะช่วยเหลือในกรณีที่ขาดแคลนบ้าง

3) การพัฒนาชนบทแบบบูรณาภาพ หรือผสมผสาน คือการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้ผสม กลมกลืนไปพร้อมๆกัน โดยอยู่ภายใต้การบริหารเดียวกัน และมีเป้าหมายพัฒนาที่แน่นอน

4) การพัฒนาชนบทแบบเน้นปัญหาความยากจน ยึดหลักที่ว่าต้องกำหนดกลุ่มเป่า หมายจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชนบทอย่างชัดเจน โดยเน้นการกำหนดเป้าหมายและแนว ทางการแก้ปัญหาคือความต้องการพื้นฐานของผู้ยากจนในชนบท เพื่อปรับปรุงด้านเศรษฐกิจและ สังคมให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

5) แนวคิดการพัฒนาชนบทแบบเงินแผ่นดินใหญ่ แนวคิดนี้ยึดหลักสามประการคือ การพัฒนาการเกษตรเท่ากับพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ส่วนกลางสนับสนุนให้สถาบันชนบทมี อิสระขนาดพอเหมาะ มีระบบการทำงานร่วมกัน

6) การพัฒนาชนบทแบบขจัดความยากจน โดยยึดหลัก 5 ประการคือ (1) รัฐบาลต้องมี บทบาทมากขึ้นด้านเศรษฐกิจและสังคม (2) เป้าหมายของการพัฒนาอยู่ที่คนจน (3) ยึดพื้นที่เป่า หมาย เป็นหลัก (4) มุ่งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา (5) ปรับทัศนคติของข้าราชการทุกระดับ

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการณ (2523) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท แนวคิดนี้มีหลักการพื้นฐาน 5 ประการ คือ

การพัฒนาเป็นเรื่องของประชาชนและประชาชนต้องมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

- 1) การพัฒนาเป็นเรื่องของประเทศที่ยากจนและมั่งคั่งร่ำรวย
- 2) ทรัพยากรของโลกมีอย่างเพียงพอ ถ้ามีการจัดสรรและใช้อย่างถูกต้อง
- 3) การพัฒนาเป็นกระบวนการที่พัฒนาจากภายใน ต้องให้สอดคล้องกับระบบการเมือง

เมือง

4) ระบบและวิธีการต่างๆของโลก สามารถพัฒนาและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศที่สามได้ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการพัฒนาระดับโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2525) ได้เสนอหลักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยหลักสำคัญ 2 ประการ คือ

1) หลักการที่จะให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง คือการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือ ตนเองให้มากที่สุดเพราะทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชน คือประชาชน

2) หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ ปฏิบัติตามความสนใจ และความต้องการของเขา การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้เขามีโอกาสพัฒนาตนเองยิ่งขึ้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2534) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนาแนวใหม่ ที่มุ่งแสดงความจำเป็นขั้นพื้นฐานของบุคคลและเอกชน ทำให้ชุมชนระงับปัญหาเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และร่วมดำเนินการตามที่วางแนวทางไว้ด้วยการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มีหลักเกณฑ์ใหญ่ๆ คือ มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ ต้องให้ความร่วมมือ ต้องได้รับผลประโยชน์

นิรันดร์ จงวุฒิวาศย์ (2543) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ 4 ประการ คือ

- 1) การพัฒนาเกี่ยวกับการวางแผน คือการวางแผนให้หลุดพ้นความยากจน
- 2) การพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติ คือการกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย

บรรลุเป้าหมาย

3) การพัฒนาเทคโนโลยี เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการแบ่งชั้นทางสังคม

4) สมมุติฐานของการพัฒนา นอกจากที่มีความหมายที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีความหมายในลักษณะต่างๆกันไปอีก ดังนี้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมมนุษย์แต่ละคนมีค่านิยมไม่มีมาตรฐานเดียวกัน ต้องมีการเปรียบเทียบกัน ถ้าไม่ดีต้องมีการปรับปรุง การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลง

แปลงโครงสร้างทางสังคม การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงทางจัดสรรและการกระจายทรัพยากรของสังคม และสุดท้ายการพัฒนาขึ้นอยู่กับผู้นำทางการเมือง

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการณ (2523) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานพัฒนาการเกษตร พบว่า

1) ด้านการจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดหน่วยงานเพื่อการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสม มีความสับสน

2) ด้านการประสานงาน(Coordinating) มีปัญหาค่อนข้างมากเพราะการพัฒนาการเกษตรหลากหลายของการพัฒนา ทั้งการที่มีหน่วยงานมากและแต่ละหน่วยงานมีขอบเขตความรับผิดชอบหลายรูปแบบ

3) ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน(Policy and Planning) มีความไม่ได้สัดส่วนกัน ระหว่างนโยบายกับความสามารถของหน่วยปฏิบัติ นโยบายไม่มีความต่อเนื่อง กฎระเบียบไม่ชัดเจนและขัดแย้ง การไม่สอดคล้องกันในเรื่องของปริมาณและระยะเวลาไม่เหมาะสมกับการพัฒนา เนื่องจากขอบเขตอำนาจและความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานมีจำกัด ไม่สามารถดำเนินการให้เบ็ดเสร็จได้ แผนงานและโครงการส่วนใหญ่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลางจึงไม่ค่อยจะตรงกับปัญหาในพื้นที่ นโยบายบางเรื่องยังขาดความสมบูรณ์เพียงพอ

4) ด้านการจัดงบประมาณ(Budgeting) งานซ้ำซ้อนทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ การควบคุม การใช้จ่ายเงินงบประมาณโดยส่วนกลางทำให้ขาดการคล่องตัวในการปฏิบัติงาน เกิดความล่าช้า

5) การจัดเจ้าหน้าที่หรือคณะทำงาน (Staffing) การจัดสรรบุคคลไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน การจัดบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์ไปรับผิดชอบงานทำให้เกิดปัญหา

ณรงค์ หุตานุวัตร (2531) ได้วิเคราะห์การมองภาพรวมของแนวทางแก้ปัญหาเกษตรอีสานไว้ว่าต้องเพิ่มเสถียรภาพของอาชีพเกษตรกรรวมในอีสาน เพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเอง เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย รวมทั้งการพัฒนาที่ได้เปรียบของอีสานมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่สถานภาพกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจสังคม และปรับปรุงงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทให้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในภูมิภาค เช่นการปรับปรุงวางแผนพัฒนาเทคโนโลยี และการถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรแบบผสมผสานน่าจะมีความสำคัญมากในด้านเทคโนโลยีที่มีต่อการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง ขณะที่ ฌรัฐพร เพ็ญสุภา (2539) สรุปว่า โครงการพัฒนาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีลักษณะที่มุ่งให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด และจะต้องเน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากที่สุด โดยการพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนามากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับผลผลิต และการพัฒนานั้นๆ

จะต้องมีความสมดุลระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจในชนบท และขีดความสามารถในการตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของชนบทนั้นๆ

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทและการพัฒนาการเกษตร จากที่กล่าวมานั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทมีความสำคัญยิ่งเพราะ จะได้ทราบถึงความ ต้องการ ปัญหาที่แท้จริง แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และการร่วมดำเนินการตามที่ได้วางแผนไว้ โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือปัจจัยทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ฉะนั้นในการที่จะให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการเสียก่อน จะต้องพิจารณาถึงการบริหารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผนงาน การจัดองค์กร การสรรหาบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผล การจัดงบประมาณ ซึ่งโครงการต่างๆจะประสบผลสำเร็จได้นั้นการบริหารงานพัฒนาการเกษตรจึงเป็นส่วนสำคัญ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

2.1 ความเป็นมาของการประเมินผล การประเมินผลได้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกราว ก่อนศตวรรษที่ 18 ในลักษณะการลองผิดลองถูกโดยไม่มีหลักวิชาการที่แน่นอนในราว 2 ทศวรรษ ที่ผ่านมานักวิชาการได้มีการตื่นตัวในด้านการประเมินผลมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยประธานาธิบดี Kennedy และ Johnson จึงเป็นสาเหตุให้ผลงานด้านวิชาการด้านการประเมินผลได้ถูกนำมาผสมผสานใช้อย่างแพร่หลาย

2.2 ความต้องการในการประเมินผล สาเหตุที่การประเมินผลได้เข้าไปมีบทบาท สำคัญในการบริหารโครงการทั้งในระบบราชการและเอกชน จนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหาร (Tool of Management) เนื่องจากการประเมินผลเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ที่สามารถให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค ผลลัพธ์ ผลกระทบ ที่เกิดจากการปฏิบัติการโครงการ สำหรับนำไปเป็นข้อมูลหรือสารสนเทศประกอบการพิจารณาของระดับการ บริหาร สำหรับการตัดสินใจและสั่งการเกี่ยวกับโครงการนั้นๆได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2.3 ความหมายของการประเมินผล ได้มีการให้ความหมายของการประเมินผล โครงการไว้หลายลักษณะ ดังเช่น นิสา ชูโต (2531) ให้ความหมายว่าเป็นการจัดเก็บข้อมูลในการดำเนินงานตามโครงการ ในทุกรูปแบบทุกขั้นตอน เพื่อจะได้ใช้ข้อมูลทุกๆด้านมาวิเคราะห์ ปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานตามโครงการในทุก

ขั้นตอน จะช่วยขจัดปัญหาข้อขัดข้องและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนต่อไปในอนาคต ขณะที่ สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการของการตัดสินใจคุณค่าเกี่ยวกับแผนงาน และการดำเนินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงหรือการดำเนินงานต่อไปตลอดจนเลิกล้มโครงการไม่ทำการใดๆอีกต่อไป

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524) ให้ความหมายว่าการตัดสินใจคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่งการประเมินเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศสำหรับตัดสินใจคุณค่าผลผลิต กระบวนการ และจุดมุ่งหมายของโครงการ หรือโปรแกรม หรือทางเลือกต่างๆที่นำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จุดเน้นของการประเมิน คือการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด

อุทุมพร จามรมาน (2544) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงประเมินว่า เป็นการประเมินชนิดหนึ่งที่ต้องอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เชื่อถือได้ของประสิทธิผลและผลกระทบของโครงการต่างๆทางสังคม

Stufflebeam (1974) ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการพรรณนา การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดการข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ ในการคิดค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานต่อไป

กล่าวโดยสรุปความหมายการประเมินผลโครงการ มีหลายแนวคิด แต่ที่เหมือนกันคือ เป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าที่ใช้วัตถุประสงค์เป็นหลัก การพิจารณาตรวจสอบผลงาน/โครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่อย่างไร โดยใช้การศึกษาเปรียบเทียบตามวิธีการและมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ

2.4 จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ เพื่อพิจารณาการดำเนินงานโครงการว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ และเพื่อพิจารณาว่าวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่วางไว้มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ส่วนวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินโครงการ มี 4 ประการคือ

2.4.1 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของโครงการว่าผลที่ได้คุ้มค่างับทรัพยากรที่ใช้หรือไม่

2.4.2 เพื่อประเมินประสิทธิผลโครงการว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

2.4.3 เพื่อประเมินกระบวนการในการดำเนินการว่ามีปัญหาอุปสรรคประการใด และควรมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขต่อไปอย่างไรบ้าง

2.4.4 เพื่อประเมินผลกระทบในการดำเนินการว่ามีผลกระทบถึงเรื่องใดบ้างอย่างไร

2.5 เทคนิคการประเมินโครงการ ที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

2.5.1 เทคนิคการประเมินประสิทธิภาพของโครงการ โดยใช้สิ่งที่เป็นมาตรฐานในการวัดประสิทธิภาพ เช่น การวัดงาน การวัดต้นทุนต่อหน่วย การวัดค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทำให้เกิดผลงานที่ได้มาเปรียบเทียบกับโครงการที่ประเมิน

2.5.2 เทคนิคการประเมินประสิทธิผลของโครงการใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จโครงการและเงื่อนไขความสำเร็จเชิงปริมาณและตัวชี้วัดเชิงคุณภาพการใช้เงื่อนไขความสำเร็จระดับของวัตถุประสงค์

2.5.3 เทคนิคการประเมินผลแบบเทียบ เป็นวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ โดยเน้นปัจจัยนำเข้าและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ

2.5.4 เทคนิคการประเมินผลแบบแท้ การประเมินผลจากวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด

2.5.5 การประเมินผลเชิงตัดสินใจ จะเน้นการประเมินคุณสมบัติที่จะประเมินได้ การวิเคราะห์อรรถประโยชน์ เทคนิคที่ใช้ทั่วไปคือ การระดมสมอง

2.6 ข้อพึงระวังและข้อควรคำนึงในการประเมิน

ข้อพึงระวังในการประเมินผลโครงการ คือการวางตัวเป็นกลางและรู้จักใช้เทคนิคและวิธีการประเมินที่เหมาะสม สอดคล้องกับโครงการที่จะประเมิน ข้อควรคำนึง คือต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีความเป็นไปได้และต้องมีมาตรฐานในการประเมิน

2.7 หลักการและขอบเขตการประเมินโครงการ หลักการประเมินผลโครงการ ประกอบหลักสำคัญ คือ ต้องมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ข้อมูล ความเชื่อถือได้ ความสมเหตุสมผลตามมาตรฐาน มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความยืดหยุ่นสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ มีความเป็นกลาง สำหรับขอบเขตของการประเมินผลโครงการที่สำคัญมี 2 ระดับ คือ ระดับมหภาค เป็นการพิจารณาขอบเขตของการประเมินโครงการในลักษณะเป็นส่วนย่อยของกระบวนการบริหารโครงการระบบใหญ่ โดยการประเมินผลแต่ละโครงการ และการประเมินอื่นที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้อง ส่วนระดับจุลภาค เป็นการพิจารณาขอบเขตของการประเมินผลโครงการในแต่ละโครงการ

2.8 ประโยชน์ของการประเมิน

2.8.1 เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนอย่างต่อเนื่อง

2.8.2 เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

2.8.3 เพื่อใช้เป็นสารสนเทศของผู้บริหารในการตัดสินใจดำเนินการ โครงการต่อไป

2.8.4 เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการปฏิบัติมากขึ้น โดยเฉพาะโครงการที่มีการลงทุนสูง

2.8.5 เพื่อนำผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค หรือข้อบกพร่องที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการปฏิบัติการให้สามารถใช้ดำเนินการได้โดยมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2.9 รูปแบบการประเมินโครงการ มักจะอยู่ในรูปแบบดังต่อไปนี้

2.9.1 การประเมินแบบทดลอง

2.9.2 การประเมินแบบกึ่งทดลอง

2.9.3 การประเมินที่ไม่ใช่การทดลอง

2.10 ขั้นตอนการประเมินผลโครงการ มีดังนี้

2.10.1 กำหนดและระบุบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะประเมิน

2.10.2 สืบค้นและเตรียมการประเมินผลเบื้องต้น ด้วยการสำรวจว่าจะไร

2.10.3 สาเหตุแห่งการประเมินจะประเมินช่วงใด และจะใช้ทรัพยากรในการประเมินอย่างไร

2.10.4 นำข้อมูลที่สำรวจได้มาประมวลสรุปเพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะประเมินในลักษณะใดอย่างไร

2.10.5 รวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และการกำหนดวิธีการและเทคนิคการประเมินผลที่จะใช้

2.10.6 กำหนดวิธีการประเมินผลโดยกำหนดยุทธวิธีและออกแบบการประเมินผลพร้อมทั้งการกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง วิธีการวัด ระดับของการวัด และการเลือกใช้สถิติเพื่อการประเมิน

2.10.7 ดำเนินการประเมินผล

2.10.8 จัดทำข้อเสนอเพื่อสรุปผลของการประเมิน โดยเน้นทั้งในแง่ของความสำเร็จของโครงการ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่อไป

2.11 ประเภทของการประเมินโครงการ

ได้มีการแบ่งประเภทของการประเมินโครงการไว้หลายลักษณะแล้วแต่ว่าจะใช้สิ่งใดเป็นตัวกำหนดดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.11.1 การประเมินผลเชิงปริมาณเป็นการประเมินเน้นค่าตัวเลขกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยสร้างแบบทางสถิติมาอธิบายความสำเร็จของโครงการ

2.11.2 การประเมินผลเชิงคุณภาพ เป็นการประเมินที่เน้นการวิเคราะห์จากประสบการณ์ของผู้ที่ได้รับรู้มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยยึดสมมติฐานที่ว่า การแสวงหาความจริงเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการนั้น ต้องใช้วิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นจริงมากกว่าการให้ค่าตัวเลขแก่ปรากฏการณ์ต่างๆแล้วนำมาเปรียบเทียบตัดสิน

การประเมินโดยยึดกระบวนการทั้งระบบ แบ่งเป็น 7 ประเภท ด้วยกัน

- 1) การประเมินหาความต้องการ (need assessment)
- 2) การประเมินแหล่งทรัพยากร (effort evaluation)
- 3) การประเมินกระบวนการ (process evaluation)
- 4) การประเมินการทำงาน (performance evaluation)
- 5) การประเมินกำกับงานอย่างต่อเนื่อง (continuous monitoring)
- 6) การประเมินผลผลิต (outcome evaluation)
- 7) การประเมินผลกระทบ (impact evaluation)

2.12 วิธีการประเมิน โดยทั่วไปการประเมินผลโครงการจะมีวิธีการศึกษาอยู่ 2 วิธีคือ

2.12.1 การประเมินด้วยวิธีวิจัย เป็นการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยในการประเมินผล เพื่อให้การศึกษาที่มีหลักเกณฑ์และผลที่ได้รับมีความแน่นอนมากขึ้น

2.12.2 การประเมินผลโดยระบบวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติโครงการนั้น

2.13 เกณฑ์สำหรับพิจารณา การประเมินผลโครงการโดยทั่วไปมักใช้เกณฑ์ 9 ประการดังนี้

2.13.1 เกณฑ์ความสัมฤทธิ์ในเป้าหมายของโครงการ (Target Achievement) เป็นเกณฑ์ที่ใช้วัดผลผลิตที่ได้รับความสำเร็จผลตามจุดมุ่งหมายวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

2.13.2 เกณฑ์พิจารณาด้านเศรษฐกิจ (Economic Justification) เป็นการพิจารณาว่าโครงการนั้นมีส่วนเสริมสร้างให้เศรษฐกิจของสังคม ชุมชน หรือประเทศดีขึ้นหรือไม่เพียงใด

2.13.3 เกณฑ์พิจารณาด้านสังคม (Social Objectives) ดูว่าโครงการได้ก่อให้เกิด

เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร

2.13.4 เกณฑ์พิจารณาด้านการเมือง (Political Criterion) คือการพิจารณาผลกระทบทางด้านการเมืองที่มีต่อโครงการ

2.13.5 การวิเคราะห์ด้านการเงิน (Financial Analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อดูความคุ้มค่าประโยชน์ของโครงการต่อต้นทุน หรือประสิทธิภาพการใช้จ่าย

2.13.6 เกณฑ์พิจารณาทางด้านเทคนิค (Technical Soundness) คือการประเมินดูเทคนิคในการ ดำเนินงานว่าถูกต้องหรือไม่ ผลงานที่ออกมามีลักษณะตรงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ การใช้เกณฑ์นี้ นับ เป็นวิธีที่ยาก

2.13.7 เกณฑ์การประเมินด้านบริหาร (Management Capability) คือการพิจารณาว่าโครงการนั้นได้มีระบอบการบริหารที่เกื้อกูลหรือเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของโครงการหรือไม่เพียงใด

2.13.8 เกณฑ์พิจารณาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Study) เป็นการศึกษาดูว่าโครงการนั้นมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนหรือสังคมมากน้อยเพียงใด

2.13.9 เกณฑ์พิจารณาทางด้านทรัพยากร (Resources) เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อดูปริมาณชนิดของทรัพยากรที่ใช้ ให้สอดคล้องกับปริมาณงานของโครงการนั้น เพื่อให้เป็นไปได้โดยประหยัด และมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผล ที่ได้กล่าวมาแล้ว แบบการประเมินผลที่คิดว่ามีความเหมาะสม ในการประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร คือการประเมินแบบชิปซ์ของสตัฟเฟิลบีม เพราะทำให้ทราบว่าโครงการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่และเป็นการประเมินในรายละเอียดต่างๆ ที่จะช่วยการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ ซึ่งประเมินครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม การประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลสำเร็จของโครงการหรือผลผลิตของโครงการเพื่อทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคและข้อบกพร่องของโครงการทุกขั้นตอนและสามารถนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการต่อไป ดังรายละเอียด ดังนี้

ตัวแบบการประเมินแบบชิปซ์ (Context – Input – Process – Product Model, CIPP)

ดี แอล สตัฟเฟิลบีม (D.L. Stufflebeam) อ้างถึงใน (แสงดาว อินตา 2538: 16-19) เสนอแบบการประเมินโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ นอกจากนั้นยังประเมินในรายละเอียดต่างๆที่ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ รายละเอียดต่างๆที่จะประเมินนั้น สรุปได้ 4 ด้านใหญ่ๆ คือ

1) การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลที่ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นเรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) การประเมินที่เกี่ยวข้องกับ อัตรา กำลัง งบประมาณ เวลา เป็นการประเมินศึกษาถึงความสามารถของหน่วยงานในการจัดทำโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนโครงการ การประเมินกระบวนการมีจุดประสงค์ใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการ (1) เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ (2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน (3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติงานต่างๆที่เกิดขึ้น

4) การประเมินผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินเพื่อความสำเร็จระหว่างการปฏิบัติโครงการและเมื่อสิ้นสุดโครงการ

3. โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

3.1 บทนำ

กรมวิชาการเกษตรได้จัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อรองรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญในการประสานงานระบบวิจัย-พัฒนา-ส่งเสริมระหว่างหน่วยงานภายในกรมวิชาการเกษตรในส่วนภูมิภาค ให้มีความเป็นบูรณาการมากขึ้น มีนโยบายพัฒนางานวิจัยสู่พื้นที่เป้าหมาย ภายใต้โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร โดยมีหลักการและเหตุผลที่ว่า เทคโนโลยีหรือรูปแบบการพัฒนาการเกษตรที่ได้จากศูนย์วิจัยสถานีทดลอง สมควรที่จะได้มีการนำไปทดสอบและพัฒนาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของเกษตรกร ก่อนการขยายผลสู่วงกว้างในพื้นที่อื่น การดำเนินการในไร่นาเกษตรกร จำเป็นอย่างยิ่งที่นักวิชาการเกษตร ต้องเข้าใจระบบการผลิต ประเด็นปัญหา โอกาสและศักยภาพการพัฒนาเทคโนโลยี ในการดำเนินงาน ต้องให้เกษตรกรมีส่วนร่วม การดำเนินงานของส่วนราชการในกรมวิชาการเกษตรแบบสหสาขาวิชา เพื่อให้ นักวิชาการเกษตร ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะช่วยให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลยิ่งขึ้น เป็นการบริหารจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในปีงบประมาณ 2543 กรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ซึ่งมีสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1-8 เป็นหน่วยประสานงานในส่วนภูมิภาค สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งรับผิดชอบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ได้คัดเลือกพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย โดยแบ่งตามเขตนิเวศน์เกษตร จำนวน 5 แห่ง ในพื้นที่จังหวัด
ขอนแก่น ชัยภูมิ มุกดาหาร อุดรธานี เลย เพื่อดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

3.2 วัตถุประสงค์

3.2.1 วัตถุประสงค์หลักของโครงการ คือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและจัดการระบบ
พัฒนางานวิจัยสู่พื้นที่เป้าหมายในระดับภูมิภาคในการที่จะเผยแพร่ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่กลุ่มเป้า
หมาย

3.2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ มีดังนี้

- 1) เพื่อให้เกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายพัฒนางานวิจัยได้มีส่วนร่วมในการ
วางแผน
- 2) เพื่อสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาแบบสหสาขาวิชาชีพ โดยการ
ประสานงานกับหน่วยงานภายในกรมวิชาการเกษตรดำเนินงานร่วมกันแบบผสมผสาน
- 3) เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและวางแผนการพัฒนางานวิจัยในการแก้ไข
ปัญหาการผลิตพืชของพื้นที่ แล้วถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายโดยสื่อต่างๆ
- 4) เพื่อจัดระบบเครือข่ายข้อมูลด้านวิชาการ สนับสนุนการพัฒนางานวิจัย
ให้มีประสิทธิภาพ
- 5) เพื่อประเมินผลเชิงวิชาการของผลงานวิจัยเทคโนโลยีของกรมวิชาการ
เกษตร เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับสู่ศูนย์วิจัยพืช

3.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรประกอบ
ด้วย

3.3.1 การเตรียมการ โดยการจัดตั้งองค์กรดำเนินงานพิจารณาจัดตั้งคณะ
อนุกรรมการบริหารโครงการและคณะอนุกรรมการประสานงานโครงการขึ้นในแต่ละพื้นที่เป้า
หมายโดย มอบหมายให้ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรและคณะอนุกรรมการบริหาร
โครงการภายใต้คณะกรรมการบริหารของกรมวิชาการเกษตร ศูนย์วิจัย สถานีทดลอง ในพื้นที่เป็น
ประธานคณะทำงานโครงการ คณะทำงานดังกล่าวอยู่ภายใต้ คณะกรรมการประสานงานโครงการ
หมู่บ้านวิชาการเกษตร

3.3.2 การดำเนินงาน การดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ คือ

- 1) การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้
 - (1) เป็นตัวแทนของเขตนิเวศเกษตรระดับจุลภาค(สภาพพื้นที่ลักษณะ
ต่างๆ
 - (2) มีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาเทคโนโลยีและระบบเกษตร

กรรม

(3) เป็นพื้นที่เป้าหมายดำเนินการของสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร ศูนย์วิจัย / สถานีทดลอง หรือพื้นที่เป้าหมายเฉพาะของกรมวิชาการเกษตร

(4) เกษตรกรให้ความร่วมมือและมีความต้องการจริง

(5) เป็นตัวแทนตำบล ที่ตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ

ตำบล

(6) การคมนาคมสะดวก

(7) ไม่ได้เป็นหมู่บ้านเป้าหมายของหน่วยงานอื่น

2) การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและโอกาส โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ในระดับหมู่บ้านเป้าหมาย ซึ่งเป็นข้อมูลมือหนึ่ง แนวทางการดำเนินงาน คณะทำงานจะสำรวจ พื้นที่ เพื่อทำขอบเขตหมู่บ้าน ทำภาพตัดขวาง แสดงพื้นที่เพาะปลูก และสัมภาษณ์เกษตรกรเป็น รายกลุ่ม และรายครัวเรือน เนื่องจากการดำเนินงานต้องได้ข้อมูลมาวางแผนโดยใช้ระยะเวลาอัน สั้น การสัมภาษณ์เกษตรกร จะใช้วิธีประเมินสภาวะชนบทแบบเร่งด่วน ข้อมูลที่ต้องการทราบ สำหรับการสัมภาษณ์ประกอบด้วย โครงสร้างของครอบครัว (ชื่อเกษตรกร จำนวนสมาชิกใน ครัวเรือน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สภาพการสมรสฯ) สภาพพื้นที่ การถือครองที่ดิน กิจกรรม ทางการเกษตร เทคโนโลยีการผลิตแต่ละกิจกรรม ผลผลิตรายได้แต่ละกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคที่ พบและความต้องการที่จะให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมองเกษตรกรตามแนวทางของการประเมิน สภาวะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

3) จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการแบบบูรณาการ จากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลมือสอง การสุ่มสัมภาษณ์เกษตรกร การปรึกษาหารือ ผู้นำชุมชน เกษตรกร และ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล นำข้อมูลที่ได้มาร่วมกันวิเคราะห์ จัดทำแผนงาน และงบประมาณดำเนินการ ตามประเด็นปัญหาเงื่อนไขและโอกาสที่จะทำได้

4) จัดทำแปลงทดสอบและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อขยายผล

(1) ทำในพื้นที่เกษตรกรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมวางแผนและร่วม

ดำเนินการ

(2) ทำรูปแบบผสมผสานโดยหน่วยงานต่างๆร่วมดำเนินการในพื้นที่

เดียวกัน

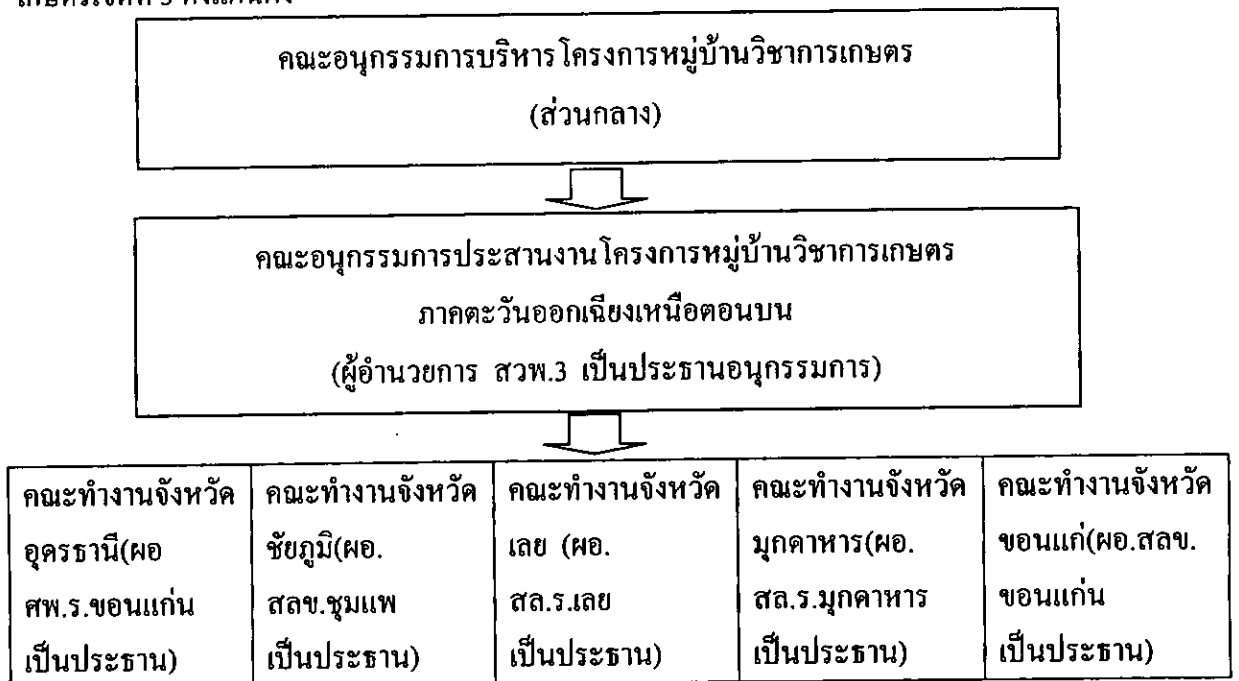
(3) ขยายผลดำเนินงานเป็นแปลงใหญ่หรือการนำร่องขยายผล

3.3.3 การถ่ายทอดเทคโนโลยี จากผลการสาธิตและทดสอบ เมื่อมีการประเมินผล แล้วสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สมควรดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีดำเนินการโดย

- 1) ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่หน่วยงานต่างๆและสถาบันเกษตรกร
- 2) ดำเนินการผ่านศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล
- 3) การฝึกอบรม

3.3.4 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีอยู่ 5 แห่ง คณะอนุกรรมการประสานงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 เป็นประธาน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย โดยมีผู้อำนวยการศูนย์วิจัย/สถานีทดลองในพื้นที่เป็นประธานคณะกรรมการ คณะทำงานในแต่ละพื้นที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของกรมวิชาการเกษตร และจากหน่วยงานภายนอกกรมวิชาการเกษตร ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าว สามารถตัดสินใจในการดำเนินงานได้ตามกรอบการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการฯและคณะอนุกรรมการฯวางไว้ โดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปเป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการในแต่ละคณะ เพื่อเป็นผู้ประสานด้านความคิดและอำนวยความสะดวกในการติดต่อกับสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ดังแผนผัง

ภาพที่ 2.1 แผนผังการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

3.3.4 หน่วยงานรับผิดชอบโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีดังนี้

- 1) สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3
- 2) ศูนย์วิจัยข้าวสกลนคร
- 3) สถานีทดลองข้าวขอนแก่น
- 4) สถานีทดลองข้าวอุดรธานี
- 5) สถานีทดลองข้าวชุมแพ
- 6) ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น
- 7) สถานีทดลองพืชไร่เลย
- 8) สถานีทดลองพืชไร่มุกดาหาร
- 9) ศูนย์วิจัยหม่อนไหมอุดรธานี
- 10) สถานีทดลองหม่อนไหมชัยภูมิ
- 11) สถานีทดลองหม่อนไหมเลย
- 12) สถานีทดลองหม่อนไหมมุกดาหาร
- 13) สถานีทดลองหม่อนไหมขอนแก่น
- 14) ศูนย์วิจัยพืชสวนหนองคาย
- 15) ศูนย์วิจัยยางหนองคาย
- 16) สถานีทดลองพืชสวนเลย
- 17) สถานีทดลองพืชสวนนครพนม
- 18) สถานีทดลองพืชสวนขอนแก่น
- 19) ศูนย์ปฏิบัติการเกษตรวิศวกรรมเขต 5

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานต่างๆได้ทำการประเมินโครงการพัฒนาการเกษตร ไว้หลายโครงการ ดังนี้

4.1 กรมส่งเสริมการเกษตร (2541) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในเขตลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สรุปว่า การปรับระบบการผลิตการเกษตร โดยการสนับสนุนให้เกษตรกรทำกิจกรรมไร่นาสวนผสมและการสร้างสวนใหม่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้และมีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตข้าวและไม้ผล พบว่าการใช้เทคโนโลยีการผลิตตามคำแนะนำภายหลังเข้าร่วมโครงการยังไม่แตกต่างจากการปฏิบัติของเกษตรกร ก่อนเข้าร่วมโครงการทั้งด้านการผลิตข้าวและการปรับปรุงสวนไม้ผล

ทั้งนี้เนื่องจากเพิ่งเริ่มดำเนินการ ได้ปีเดียว การสนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้เสริม พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการอบรมด้านการจัดกิจกรรมเสริมรายได้ และสามารถจัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย เป็นรายได้เสริมเฉลี่ยกลุ่มละ 104,163 บาท ทั้งนี้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังต้องการความรู้ในด้านการแปรรูป การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ การเพิ่มชนิดผลิตภัณฑ์ และการตลาดเพิ่มเติม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะทำงานประเมินผล พบว่าการดำเนินกิจกรรมปรับระบบการผลิตการเกษตร สัมฤทธิ์ผลในระดับหนึ่ง แต่ควรนำเอาข้อเสนอแนะของเกษตรกรมาปรับปรุงและทบทวนแนวทางปฏิบัติและการบริหาร โครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและ ควรมีการศึกษาการจัดช่วงทำนาที่เหมาะสมกับพื้นที่หลังน้ำลดในพื้นที่ที่มีศักยภาพ และปรับแผนการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตข้าวให้สอดคล้องกับพื้นที่ที่จะได้รับน้ำจากประตูระบายน้ำของกรมชลประทานและควรจะทำแผนการส่งเสริมอย่างชัดเจนและเน้นหนัก ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และปรับปรุงแผนการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของพื้นที่ให้ชัดเจนและควรมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น

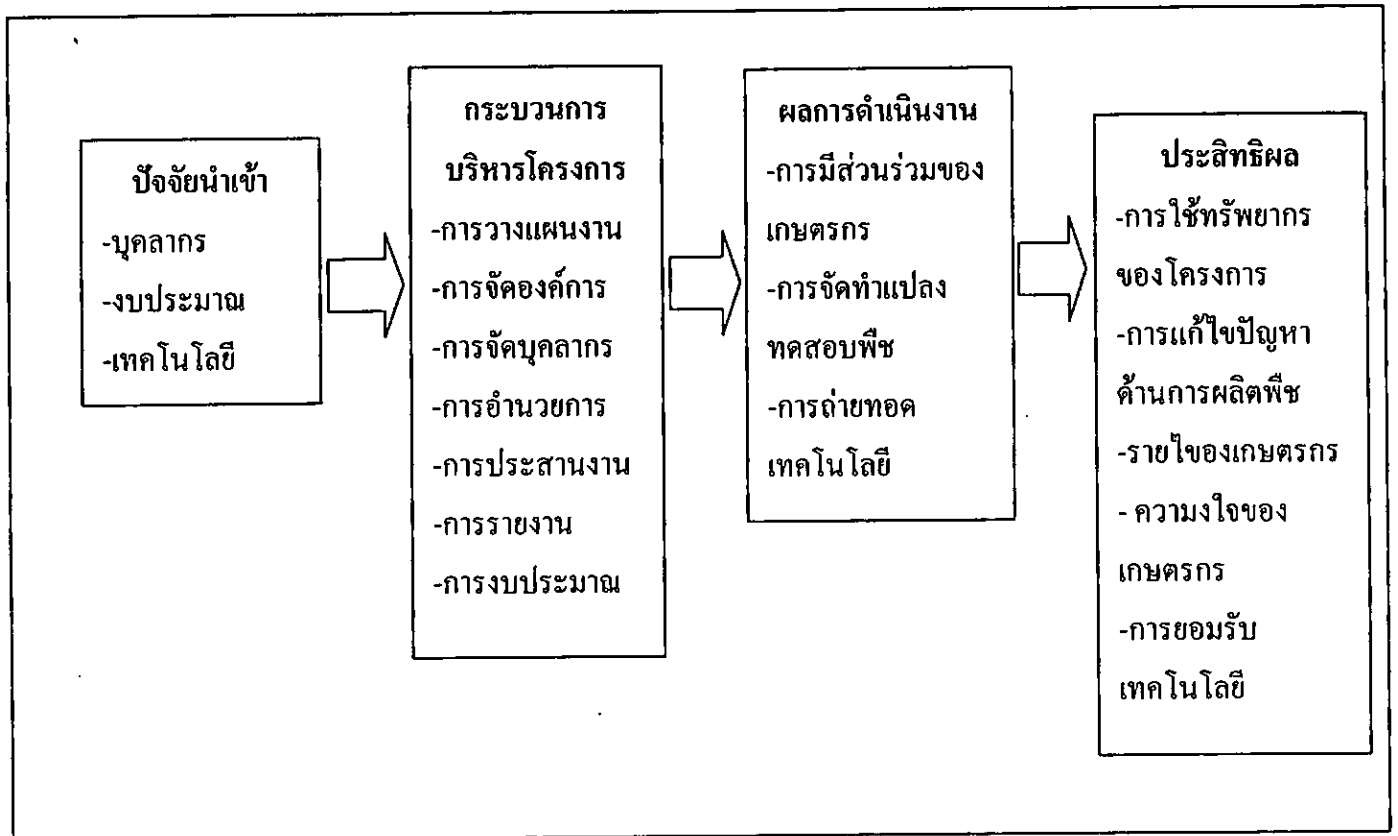
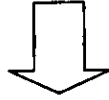
4.2 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2539) ได้ทำการประเมินผลโครงการปรับระบบการเกษตรในเขตชลประทานลุ่มน้ำเจ้าพระยา ได้สรุปผลดังนี้ สภาพพื้นฐานของเกษตรกรที่ร่วมโครงการ พบว่ามีพื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉลี่ย 35.2 ไร่ต่อครัวเรือน ลักษณะเป็นที่นาถึงร้อยละ 88.6 ที่เหลือเป็นที่ปลูกพืชไร่และทำสวนไม้ผล แรงงานเกษตรไม่เพียงพอต้องสนับสนุนเรื่องเครื่องจักรกลการเกษตร เกษตรกรสนใจต่อโครงการในระดับดี มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการถึงร้อยละ 85.1 ผลตอบแทนจากการดำเนินงานโครงการฯ พบว่า พืชที่ปลูกในฤดูแล้งมีพื้นที่เกินเป้า รายได้สุทธิของโครงการตลอดระยะเวลา 4 ปีมีสูงกว้างประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ ประมาณ 4.1 เท่า รายได้จากการปลูกพืชเฉลี่ยต่อครัวเรือนในปีแรกพบว่าเท่ากับ 6,233 บาท/ครัวเรือน และเพิ่มขึ้นเป็น 8,302 11,054 และ 12,862 บาทในปีที่ 2 3 4 ตามลำดับ

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการ พบว่าบางโครงการก็ประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ บางโครงการก็ประสบผลสำเร็จเพียงบางส่วน โครงการที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากจะเป็นโครงการที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการร่วมกัน ส่วนโครงการที่ไม่ประสบผลสำเร็จจะเป็นโครงการที่ชี้แนะหรือมีการกำหนดมาจากส่วนกลาง จากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง โดยไม่ได้มีการศึกษาสภาพที่แท้จริงของเกษตรกร ฉะนั้นการศึกษา สภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผน การแก้ปัญหา การร่วมดำเนินการในงานโครงการ จึงทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ

จากแนวคิดและทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการประเมินผลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเกษตรกร

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการประเมินผลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นการประเมินด้านต่างๆดังนี้

- 1) ประเมินสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

2) ประเมินปัจจัยการนำเข้าไปในโครงการ ได้แก่ บุคลากรซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดกรมวิชาการเกษตรที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรให้หน่วยงานต่างๆ สำหรับดำเนินการตามกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ เทคโนโลยีนำเข้าเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืชให้กับเกษตรกร

3) ประเมินกระบวนการบริหารโครงการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ

4) ประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การจัดทำแปลงทดสอบพืช การถ่ายทอดเทคโนโลยี

5) ประเมินประสิทธิผลการใช้ทรัพยากรของโครงการ การแก้ไขปัญหาการผลิตพืช รายได้ของเกษตรกร ความพึงพอใจของเกษตรกร และการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ดำเนินการในพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมุกดาหาร และ จังหวัดเลย เป็นการประเมินโครงการในระยะที่โครงการดำเนินการอยู่ (On-Going Project Evaluation) โดยเริ่มโครงการ ปี พ.ศ. 2543 เป็นปีแรก ดังนั้นลักษณะการประเมินเป็นการ ประเมินด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ ปัจจัยนำเข้าโครงการ กระบวนการบริหารงาน ของโครงการ ผลการดำเนินงานโครงการ และประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาการผลิตพืชให้กับ เกษตรกร

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการประเมินผลครั้งนี้ ประกอบด้วยประชากร 2 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการของกรมวิชาการเกษตรที่เป็นคณะทำงาน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้าน วิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การเก็บข้อมูลกำหนดการเก็บข้อมูลจากประชากร 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1. คณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร จำนวน 61 ราย โดยทำการเก็บข้อมูล ทุกราย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง สามารถเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะทำงานโครงการ ได้ จำนวน 40 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.6 ของจำนวนประชากรทั้งหมด เนื่องจากว่าข้าราชการหลายราย ได้มีการโยกย้ายและสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ใหม่ ข้าราชการที่ย้ายมาแทนไม่สามารถที่จะให้ ข้อมูลตอบแบบสอบถามได้

1.2. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 194 ราย ทำการเก็บข้อมูลทุกราย ซึ่งในการ เก็บข้อมูลจริงสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้ จำนวน 165 รายคิด เป็นร้อยละ 85.1 ของประชากรทั้งหมด เนื่องจากมีเกษตรกรเดินทางไปรับจ้างที่ต่างจังหวัด จึงไม่ สามารถทำการเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด

ดังตารางที่ 3.1 และ 3.2

ตารางที่ 3.1 ประชากรที่เป็นคณะทำงาน โครงการและที่เก็บข้อมูลได้

ชื่อหน่วยงาน	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนประชากร ที่เก็บข้อมูล (ราย)	ร้อยละ
1. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3	16	10	62.5
2. ศูนย์วิจัย/สถานีทดลองข้าว(ขอนแก่น ชุมแพ อุครธานี สกลนคร)	15	9	60.0
3. ศูนย์วิจัย/สถานีทดลองพืชไร่(ขอนแก่น เลย มุกดาหาร)	11	6	54.5
4. ศูนย์วิจัย/สถานีทดลองพืชสวน (หนองคาย ขอนแก่น นครพนม)	6	5	83.3
5. ศูนย์วิจัย/สถานีทดลองหม่อนไหม (อุครธานี ชัยภูมิ ขอนแก่น มุกดาหาร)	7	5	71.4
6. ศูนย์วิจัยยางหนองคาย	3	3	100.0
7. ศูนย์เกษตรวิศวกรรมเขต5	3	2	66.7
รวม	61	40	65.6

ตารางที่ 3.2 จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและจำนวนที่เก็บข้อมูลได้

จังหวัด	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนประชากร ที่เก็บข้อมูล(ราย)	ร้อยละ
1. อุครธานี	22	19	86.4
2. ชัยภูมิ	36	30	83.3
3. เลย	33	30	90.9
4. มุกดาหาร	68	52	76.5
5. ขอนแก่น	35	34	97.1
รวม	194	165	85.1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม เพื่อสอบถามข้าราชการกรมวิชาการเกษตรที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ใช้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการโครงการ สำหรับแบบสอบถามผู้วิจัยได้มีการสร้างและออกแบบโดยได้ปรึกษากับบุคคลผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ เช่น หัวหน้าฝ่ายติดตามประเมินผล กองแผนงานและวิชาการ กรมวิชาการเกษตร คณาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ได้แบบสอบถามตรงตามกรอบแนวคิดวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมนำไปทดสอบหาความเที่ยงและความเชื่อมั่น (Reliability) เกี่ยวกับเรื่องการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน การงบประมาณ ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.84 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งหัวข้อออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการบริหารจัดการโครงการ จะครอบคลุม การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของคณะทำงานต่อกระบวนการบริหารงานโครงการ และการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการว่ามีความสำเร็จในระดับใด

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ

2.2 แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ใช้สำหรับสัมภาษณ์เกษตรกรเพื่อรวบรวมข้อมูลของเกษตรกร มีวิธีการสร้างและออกแบบแบบสัมภาษณ์เกษตรกรเช่นเดียวกับแบบสอบถามคณะทำงาน โดยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ในคำถามเกี่ยวกับการฝึกอบรม ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ความพึงพอใจ ผลการวิเคราะห์หาค่าแอลฟา ได้เท่ากับ 0.84 ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้แบ่งหัวข้อออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร โครงสร้างทางครอบครัว เช่น ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก แหล่งรายได้หลัก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ฯ

ตอนที่ 2 การดำเนินงาน เช่น การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การถ่ายทอดเทคโนโลยี

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เช่น การแก้ปัญหาด้านการผลิตพืชรายได้ของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรด้านการผลิตพืช การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บโดยวิธีการต่างๆ ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ประกอบด้วย

3.1.1 การสอบถาม ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลของข้าราชการกรมวิชาการ เกษตรที่เป็นคณะทำงานโครงการ โดยส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การวางแผนงาน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การงบประมาณ เป็นต้น

3.1.2 การสัมภาษณ์ เพื่อใช้สำหรับสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลของเกษตรกร เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร การดำเนินงานของโครงการ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี การแก้ปัญหาด้านการผลิตพืชด้านปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกษตรกร

3.2 การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ประกอบด้วย

3.2.1 การประเมินสถานะชนบทเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal RRA) ประกอบด้วยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลเกี่ยวกับ ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจสังคม ฯ การประเมินสถานะชนบทเร่งด่วนใช้สำหรับการศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

3.2.2 การศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ได้แก่ เอกสารคู่มือการทำงานโครงการ คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน การจัดสรรงบประมาณ รายงานการประชุมสัมมนา รายงานความก้าวหน้า เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรม SPSS for Windows

4.1 เรื่องที่จะประเมินและเกณฑ์ในการประเมิน

4.1.1 การประเมินผลข้อมูลจากแบบสอบถามคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีการประเมินในประเด็นต่างๆ คือ

1) การบริหารงาน เกี่ยวกับ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ เป็นการวัดการดำเนินงานของ คณะทำงานว่าได้ดำเนินตามรูปแบบการบริหาร โครงการหรือไม่ ลักษณะใด มีการดำเนินงานใน ระดับใด นอกจากนี้ยังมีการประเมินความคิดเห็นของคณะทำงาน ในด้านต่างๆ เช่น ความชัดเจน ในคำสั่งกรมวิชาการเกษตร การเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการ การเข้าใจและการพอใจในการ ปฏิบัติงาน ความสะดวกในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ความสอดคล้องกับปัญหาและความ ต้องการของเกษตรกร

2) การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม การประสานงาน การพัฒนางานวิจัยในการแก้ไขปัญหาการผลิตพืช การสนับสนุนงานวิจัยให้มี ประสิทธิภาพ การประเมินผลการวิจัยและเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร

4.1.2 การประเมินผลจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกร เกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วม การใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ การใช้ประโยชน์จากการฝึกอบรม และการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดให้เกษตรกรอื่น ระดับความรุนแรงของปัญหา และ การแก้ปัญหา ความพึงพอใจในด้านผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร

4.2 เกณฑ์ในการประเมิน ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้วประเมินค่ามีการแปลผล โดยใช้เกณฑ์ในการหาระดับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนน (Class Interval) ดังนี้
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง อยู่ในเกณฑ์น้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81-2.60	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61-3.40	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41-4.20	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21-5.00	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์มาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการได้มีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยการนำไปสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน 165 ราย และใช้แบบสอบถาม ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ไปตามศูนย์/สถานีทดลองหน่วยงานของกรมวิชาการเกษตร ที่เป็นที่ทำงานของคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร จำนวน 19 หน่วยงาน จำนวนบุคลากร 40 ราย นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารโครงการ คำสั่งกรมวิชาการเกษตร รายงานการประชุม เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่โครงการ ทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารโครงการ
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เช่น เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ รายได้ ที่ดินทำการเกษตร จำนวนประชากรในแต่ละครัวเรือน แรงงานการเกษตรในครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกร
- 3) การวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าไปดำเนินการในโครงการ เช่น บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารโครงการ คำสั่งกรมวิชาการเกษตร รายงานการประชุม และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
- 4) การวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการโครงการ เช่น การวางแผนงาน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
- 5) การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การจัดทำแปลงทดสอบพืช การถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกร
- 6) การวิเคราะห์ประสิทธิผลในการดำเนินงาน ได้แก่ การใช้ทรัพยากรของโครงการ การยอมรับเทคโนโลยี การแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืช รายได้ของเกษตรกร ความพึงพอใจของเกษตรกรในกิจกรรมต่างๆ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกร

7) ข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรและคณะทำงานโครงการต่อผลดำเนินงานโครงการ
ได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกรและแบบสอบถามคณะทำงานโครงการ

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่ดำเนินโครงการ

การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านต่างๆตามที่คณะอนุกรรมการประสานงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้ดำเนินการคัดเลือกเป็นพื้นที่เป้าหมาย ปี 2543 ดังนี้

- 1) จังหวัดอุดรธานี คัดเลือกพื้นที่ บ้านเหล่ากล้วย ตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี
 - 2) จังหวัดชัยภูมิ คัดเลือกพื้นที่ บ้านห้วยห้วยไร่ ตำบลบ้านแก้ง อำเภอแก้งคร้อ
 - 3) จังหวัดเลย คัดเลือกพื้นที่ บ้านสุบนาสำราญ ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง
 - 4) จังหวัดมุกดาหาร คัดเลือกพื้นที่ บ้านป่าไม้พัฒนา ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง
 - 5) จังหวัดขอนแก่น คัดเลือกพื้นที่ บ้านหนองคูม ตำบลหนองคูม อำเภอเมือง
- สภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่ดำเนินโครงการแต่ละพื้นที่มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 บ้านเหล่ากล้วย ตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

สภาพแวดล้อมทั่วไป บ้านเหล่ากล้วย มีจำนวนครัวเรือน 126 ครัวเรือน
จำนวนประชากร 611 คน มีพื้นที่ 3,619 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศ มีสภาพเป็นที่ราบ ที่ดอนและ
พื้นที่ลูกคลื่น สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 210 เมตร ลักษณะดิน เป็นดินร่วนปนทราย ที่ไร่
ดินส่วนใหญ่เป็นดินชุดโคราช ที่นาดินส่วนใหญ่เป็นดินชุดร้อยเอ็ด ปริมาณน้ำฝน ฝนจะเริ่มตก
ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม และมีปริมาณการตกของฝนมากที่สุดในเดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย
ประมาณ 1,100-1,300 มิลลิเมตรต่อปี แหล่งน้ำธรรมชาติได้แก่ ห้วยสามพาด ห้วยคำบาก มีน้ำ
ตลอดทั้งปี การปลูกพืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว พื้นที่ปลูก 2,074 ไร่ อ้อยโรงงาน มีพื้นที่ปลูก
ประมาณ 800 ไร่ ถั่วลิสง พื้นที่ปลูก ประมาณ 100 ไร่ ไม้ผลส่วนใหญ่ปลูกในบริเวณที่พักอาศัย
รวมแล้วประมาณ 156 ไร่ ไม้ผลที่สำคัญ ได้แก่ มะม่วง มะไฟ มะพร้าว ขนุน มะนาว พืชผักได้แก่
ถั่วฝักยาว ผักกาด ผักชี มะเขือ ฯลฯ การเลี้ยงสัตว์ นิยมเลี้ยงมาก ได้แก่ ไก่ เป็ด สุกร รองลงมา คือ
กระบือ โค ซึ่งเลี้ยงเพื่อการใช้งานและจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัว

สถาบันและองค์กรทางสังคม ได้มีการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่ม
ทำกิจกรรมต่าง ๆ มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการซึ่งหน่วยราชการเข้าไปจัดตั้ง เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
กลุ่มพัฒนาสตรี เป็นต้น และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เช่นกลุ่มเลี้ยงโคนม กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มปลูกไม้ผล

1.2 บ้านห้วยห้วยไพร ตำบลบ้านแก้ง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

สภาพแวดล้อมทั่วไป บ้านห้วยห้วยไพร มีจำนวนครัวเรือน 190 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 908 คน พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม บางแห่งเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 220 เมตร ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายไปจนถึงดินเหนียว ประกอบด้วยชุดดิน 8 ชุด ในแต่ละชุดมีความเหมาะสมในการทำการเกษตรแตกต่างกันไป ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 798 มิลลิเมตรต่อปี (ปี 2535-2542) แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยขมิ้น ห้วยโปร่ง การทำการเกษตรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และมีการใช้ประโยชน์จากน้ำใต้ดินบ้าง การปลูกพืชที่สำคัญ จำพวกพืชไร่ ได้แก่ ข้าว อ้อย ถั่วลิสง มันสำปะหลัง จำพวกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง มะพร้าว มะขามเทศ และไม้ผลชนิดอื่นอีกบ้างเล็กน้อย

1.3 บ้านสุบนาสำราญ ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

สภาพแวดล้อมทั่วไป บ้านสุบนาสำราญ มีจำนวนครัวเรือน 295 ครอบครัวย มีประชากร 1,554 คน พื้นที่รวมทั้งหมด 12,010 ไร่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา สลับกับลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2-6 องศา มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 240-320 เมตร ลักษณะดิน ดินนาเป็นดินร่วนเหนียวสีดํา ดินไร่เป็นดินร่วนปนเหนียว แม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำลายและแม่น้ำลวงไทร มีน้ำไหลตลอดปี ปริมาณน้ำฝน มีฝนตกเฉลี่ย ประมาณ 1,262 มิลลิเมตรต่อปี

สภาพทางชีวภาพ การปลูกพืช พืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่ปลูก 1,687 ไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ปลูก 2,614 ไร่ ถั่วเหลืองใช้พื้นที่ปลูกหลังฤดูทำนา ไม้ผลที่สำคัญ ได้แก่ มะขามหวาน มีพื้นที่ปลูก 1,199 ไร่ มะม่วง มีพื้นที่ปลูก 498 ไร่ สำหรับพืชผักมีการปลูกทั่วไปเพื่อบริโภค การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงไม่มากนักส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน

1.4 บ้านป่าไม้พัฒนา ตำบลกกชุม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

สภาพแวดล้อมทั่วไป บ้านป่าไม้พัฒนา มีจำนวนครัวเรือน 230 ครัวเรือน จำนวนประชากร 1,430 คน สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงระหว่างเทือกเขา มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงซ้อน ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาสูง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลแตกต่างกัน มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 400-425 เมตร ลักษณะดิน เป็นดินทราย ดินร่วนทราย เป็นชุดดินโคราช ชุดดินวารินและชุดดินสติก การตกของฝนมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,490 มิลลิเมตร (ปี 2529-2534) มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 30-35 องศาเซลเซียส มีความชื้นสัมพัทธ์ 62-63 เปอร์เซ็นต์ แหล่งน้ำ เป็นลำน้ำสายสั้นๆส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นระหว่างหุบเขา ที่นำมาใช้ในการเกษตรได้ คือลำห้วยบางทราย และ ลำห้วยพุง

ด้านชีวภาพ การปลูกพืช พืชไรที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว ถั่วลิสง ไม้ผลที่สำคัญได้แก่ มะขามหวาน มะม่วง ฯลฯ สำหรับการเลี้ยงสัตว์เกษตรกรมีการเลี้ยง โค กระบือ เป็ด ไก่ เป็นต้น

1.5 บ้านหนองตุม ตำบลหนองตุม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สภาพทั่วไป บ้านหนองตุม มีจำนวนครัวเรือน 360 ครัวเรือน จำนวนประชากร 1,790 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและมีส่วนน้อยที่มีอาชีพรับจ้าง ลักษณะพื้นที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 150-160 เมตร ลักษณะดินเป็นดินร่วนทราย มีเพียงบางส่วนที่เป็นดินเหนียว แหล่งน้ำที่สำคัญคือ ลำน้ำพอง และห้วยปากเขื่อน การปลูกพืชที่สำคัญ ได้แก่ การทำนาปี นาปรัง และการปลูกพืชหลังนา เช่น ถั่วเหลือง และพืชผัก นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลาเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้

สรุปภาพรวมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ทั้ง 5 หมู่บ้าน

โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีจำนวนครัวเรือนมากที่สุด 360 ครัวเรือน น้อยที่สุด 190 ครัวเรือน มีประชากรมากที่สุด 1,790 คน ประชากรน้อยที่สุด 611 คน สภาพพื้นที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 150-615 เมตร ปริมาณน้ำฝนที่ตกน้อยที่สุด ได้แก่ บ้านห้วยหว้านไพร ตำบลบ้านแก้ง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 899 มิลลิเมตรต่อปี และปริมาณน้ำฝนที่ตกมากที่สุดคือ บ้านป่าไม้พัฒนา ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวงจังหวัดมุกดาหาร มีฝนตกเฉลี่ย 1,490 มิลลิเมตรต่อปี ลักษณะพื้นที่มีความแตกต่างกันไป ตั้งแต่เป็นที่ราบลุ่ม ที่ราบธรรมดา ที่ราบสูงเชิงเขา ที่ราบระหว่างหุบเขา สำหรับลักษณะดิน เป็นดินทราย ดินร่วนปนทราย ดินร่วนปนเหนียว ไปจนถึงดินเหนียว ประกอบด้วยชุดดินที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ชุดดิน ร้อยเอ็ด โคราช วาริน สดึก อุบล แหล่งน้ำที่สำคัญในพื้นที่แต่ละตำบล มีแม่น้ำ ลำห้วย ที่สำคัญไหลผ่านตำบลละ 1-2 สาย ด้านการปลูกพืช พืชที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ไม้ผลที่สำคัญได้แก่ มะขามหวาน มะม่วง มะพร้าว มะไฟ ลำไย ขนุนและไม้ผลอื่น ๆ บ้างเล็กน้อย การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์ที่จำหน่ายเป็นรายได้ ได้แก่ โค กระบือ สุกร และเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนได้แก่ เป็ด ไก่ ปลา เป็นต้น (ตามตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 สภาพแวดล้อมทั่วไปโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

สภาพแวดล้อมทั่วไป	บ้านเหล่า กล้วย	บ้านห้วย ห้วยน้ำไพร	บ้านสุบนา ตำราญ	บ้านป่าไม้ พัฒนา	บ้านหนอง ตุม
1. ด้านสังคม					
1.1 คริวเรือน	126	190	295	230	360
1.2 ประชากร	611	908	1,554	1,430	1,790
2. ด้านกายภาพ					
2.1 พื้นที่ (ไร่)	3,619	2,450	12,010	14,600	3,210
2.2 ความสูงจากระดับ น้ำทะเล (เมตร)	180-220	220	240-320	400-615	150-160
2.3 ปริมาณน้ำฝน	1,200	899	1,262	1,490	1,100
2.4 ลักษณะพื้นที่	เป็นที่ราบ	ลูกคลื่น ลอนลาด	ที่ราบ ระหว่างหุบ เขา	ที่ราบสูง เทือกเขา	ที่ราบลุ่ม
2.5 ลักษณะดินและ ชุดดิน	ร่วนปน ทราย ร่อยเอ็ด	ดินร่วน ดินเหนียว ร่อยเอ็ด	ดินร่วน ดินร่วน ดินร่วนปน เหนียว	ดินร่วน ทราย โคราช วาริน	ดินร่วน ทราย ดินเหนียว ร่อยเอ็ด
2.6 แหล่งน้ำสำคัญ	ห้วยสาม พาดห้วยเตื่อ	ห้วยขมิ้น ห้วยโปร่ง	ห้วยน้ำลาย ห้วยหลวง ไทร	ห้วยบาง ทราย ห้วยพุง	ลำน้ำพอง ห้วยปาก เขื่อน
3. ด้านชีวภาพ					
3.1 การปลูกพืช					
3.1.1 พืชไร่					
	อ้อยโรงงาน ข้าว มัน สำปะหลัง	ข้าว มัน สำปะหลัง อ้อยโรงงาน	ข้าวโพด ข้าว ถั่วเหลือง	มันฯ ข้าวไร่ ถั่วลิสง	ข้าว ถั่วเหลือง พืชผัก
3.1.2 ไม้ผล					
	มะม่วง มะไฟ โค สุกกร	มะม่วง มะพร้าว โค กระบือ	มะม่วง มะขาม หวาน	มะม่วง มะขาม หวาน	มะม่วง ขนุน
3.2 การเลี้ยงสัตว์					
	เป็ดไก่	เป็ด ไก่	โคนม เป็ด ไก่ ปลา	โค กระบือ เป็ด ไก่	โค สุกกร ปลา

2. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรที่ร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร เกษตรกร จำนวน 165 ราย มีข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ แหล่งรายได้หลักของครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองการเกษตร ลักษณะพื้นที่ถือครองการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่จำแนกเป็นเพศชาย-หญิง และแรงงานทำการเกษตร ตลอดจนลักษณะการจ้างแรงงานการเกษตร ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	หมายเหตุ
1. เพศ			N = 165
ชาย	112	67.9	
หญิง	53	53.1	
2. การศึกษา			
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	18	10.9	
ประถมศึกษาปีที่ 4	117	70.9	
ประถมศึกษาปีที่ 6	8	4.8	
มัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3)	15	9.1	
มัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.6,ม.ศ.)	5	3.0	
อนุปริญญา	2	1.3	
3. สถานภาพการสมรส			
หม้าย	15	10.0	
แต่งงาน	148	89.8	
โสด	2	1.2	
4. อาชีพหลักของครัวเรือน			
การเกษตร	141	85.5	
ค้าขาย	7	4.2	
รับจ้าง	16	9.7	
รับราชการ	1	0.6	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
5. แหล่งรายได้หลักของครัวเรือน		
ทำนา	59	35.7
ทำไร่	44	26.7
ทำสวน	12	7.3
เลี้ยงสัตว์	7	4.2
ค้าขาย	10	6.1
รับจ้าง	33	20.0
6. ลักษณะพื้นที่ถือครองการเกษตร		
พื้นที่นา	41	25.8
พื้นที่ไร่	12	7.3
พื้นที่สวน	3	1.8
พื้นที่ทำนา / พื้นที่ไร่	49	29.8
พื้นที่นา / พื้นที่สวน	18	10.9
พื้นที่ทำนา / พื้นที่ไร่ / พื้นที่สวน	32	25.4
7. ลักษณะแรงงานการเกษตร		
ไม่มีแรงงานจ้าง	117	70.9
มีแรงงานจ้างเฉพาะฤดูกาล	48	29.1

จากตารางที่ 4.2 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร พบว่า

เพศ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 67.9 นอกนั้นเป็นเพศหญิง การศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาจบต่ำกว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 10.9 จบการศึกษาสูงสุดระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 1.3

การสมรส เกษตรกรส่วนใหญ่มีสภาพสมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 89.8 รองลง
เป็นหม้าย คิดเป็นร้อยละ 10.0 และเป็นโสดคิดเป็นร้อยละ 1.2

อาชีพหลัก อาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำการเกษตรคิดเป็น
ร้อยละ 85.5 รองลงมาคืออาชีพ รับจ้างคิดเป็นร้อยละ 7.9 ค้าขายคิดเป็นร้อยละ 4.2 รับราชการ
คิดเป็นร้อยละ 0.6

แหล่งรายได้หลัก ที่มาของรายได้หลักของเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีรายได้จากการทำนา
คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมาคือ ทำไร่ ทำสวน และค้าขาย ตามลำดับ

ลักษณะพื้นที่ถือครองการเกษตร เกษตรกรส่วนมากจะมีพื้นที่การเกษตรเป็นที่ นา/ที่
ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.8 รองลงมาเป็นที่นาคิดเป็นร้อยละ 25.8 เป็นที่นา/ที่ไร่/ที่สวน คิดเป็นร้อย
ละ 25.4 ตามลำดับ

ลักษณะแรงงานการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงานทำการเกษตรคิด
เป็นร้อยละ 70.9 และมีการจ้างแรงงานเป็นบางฤดูกาลคิดเป็นร้อยละ 29.1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N= 165

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
8. อายุ (ปี)			48.6	10.1	23	76
20-30	8	4.8				
31-40	33	20.0				
41-50	61	37.0				
51-60	42	25.5				
มากกว่า 60	21	12.7				
9. พื้นที่ทำการ เกษตร (ไร่)			29.4	12.6	5	88
1-10	26	21.8				
11-20	66	40.0				
21-30	31	18.8				
31-40	15	9.1				
41-50	11	6.7				
มากกว่า 51	16	9.6				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
10. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน			4.9	1.54	2	9
(คน)						
2	4	2.4				
3	25	15.2				
4	58	35.1				
5	29	17.6				
6	25	15.2				
มากกว่า 6	24	14.5				
11. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน			2.4	0.91	1	6
(จำนวนเพศชาย)						
1	28	17.0				
2	88	53.3				
3	26	15.8				
4	19	11.5				
5	3	1.8				
6	1	0.6				
12. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน			2.6	1.03	1	6
(จำนวนเพศหญิง)						
1	11	6.7				
2	86	52.1				
3	46	27.9				
4	15	9.1				
5	5	3.0				
6	2	1.2				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
13. แรงงานทำการเกษตรใน						
ครัวเรือน			3.2	1.12	1	6
(คน)						
1	1	0.6				
2	65	39.4				
3	41	24.8				
4	35	21.2				
5	20	12.2				
มากกว่า 6	3	1.8				

อายุ เกษตรกรส่วนมากมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาอายุระหว่าง 51-60 ปีคิดเป็นร้อยละ 25.5 อายุเฉลี่ย 48.6 ปี อายุต่ำสุด 32 ปี สูงสุด 76 ปี

พื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งหมดต่ำสุด 5 ไร่ สูงสุด 88 ไร่ เฉลี่ย 29.4 ไร่ เกษตรกรส่วนมากมีพื้นที่ระหว่าง 11-20 ไร่ จำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.0

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีจำนวนต่ำสุด 2 คน สูงสุด 9 คน เฉลี่ย 4.9 คน จำนวนสมาชิก 4 คนครัวเรือนจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.1

จำนวนเพศชายในครัวเรือน ส่วนใหญ่มี 2 คนต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 53.3 มีจำนวนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 2.4 คน

จำนวนเพศหญิงในครัวเรือน มีเพศหญิงจำนวน 2 คนต่อครัวเรือนจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.1 จำนวนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 2.6 คนต่อครัวเรือน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน ส่วนมากมีแรงงาน 2 คนต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 39.4 มีจำนวนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 3.2 คนต่อครัวเรือน

3. ปัจจัยที่นำเข้าไปดำเนินการในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

ปัจจัยที่นำเข้าไปโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วยบุคลากรที่เป็นคณะทำงาน เทคโนโลยีทางการเกษตร และเงินงบประมาณที่ใช้ดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ดังนี้

3.1 บุคลากร ได้แก่ข้าราชการในหน่วยงาน สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร ศูนย์วิจัย สถานีทดลองต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สังกัดกรมวิชาการเกษตร ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีหลายหน่วยงานและมีจำนวนบุคลากร ดังนี้ (ตามตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 บุคลากรที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

หน่วยงาน	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	หมายเหตุ
1. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3	16	26.4	
2. ศูนย์วิจัยข้าวสกลนคร	2	3.3	
3. สถานีทดลองข้าวขอนแก่น	6	9.8	
4. สถานีทดลองข้าวอุดรธานี	1	1.6	
5. สถานีทดลองข้าวชุมแพ	6	9.8	
6. ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น	5	8.3	
7. สถานีทดลองพืชไร่เลย	3	4.9	
8. สถานีทดลองพืชไร่มุกดาหาร	3	4.9	
9. ศูนย์วิจัยหม่อนไหมอุดรธานี	1	1.6	
10. สถานีทดลองหม่อนไหมชัยภูมิ	1	1.6	
11. สถานีทดลองหม่อนไหมเลย	1	1.6	
12. สถานีทดลองหม่อนไหมมุกดาหาร	2	3.3	
13. สถานีทดลองหม่อนไหมขอนแก่น	1	1.6	
14. สถานีทดลองพืชสวนเลย	2	3.3	
15. สถานีทดลองพืชสวนนครพนม	3	4.9	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

หน่วยงาน	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	หมายเหตุ
16. สถานีทดลองพืชสวนขอนแก่น	1	1.6	
17. ศูนย์วิจัยยางหนองคาย	3	4.9	
18. ศูนย์วิจัยพืชสวนหนองคาย	1	1.6	
19. ศูนย์เกษตรวิศวกรรมเขตที่ 5	3	4.9	
รวม	61	100	

จากตารางที่ 4.3 บุคลากรที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีจำนวน 61 ราย จาก 19 หน่วยงานภายในกรมวิชาการเกษตร โดยมาจากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 จำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.4 จากสถานีทดลองข้าวขอนแก่นและสถานีทดลองข้าวชุมแพจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 9.8 จากศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่นคิดเป็นร้อยละ 8.3 จากสถานีทดลองพืชไร่เลย สถานีทดลองพืชไร่มุกดาหาร สถานีทดลองพืชสวนนครพนม ศูนย์วิจัยยางหนองคาย และศูนย์เกษตรวิศวกรรมเขต 5 จำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 4.9 จากศูนย์วิจัยข้าวสกลนคร สถานีทดลองหม่อนไหมมุกดาหาร และสถานีทดลองพืชสวนเลย จำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 3.3 จากสถานีทดลองข้าวอุดรธานี ศูนย์วิจัยหม่อนไหมอุดรธานี สถานีทดลองหม่อนไหมเลย สถานีทดลองหม่อนไหมขอนแก่น สถานีทดลองหม่อนไหมชัยภูมิ ศูนย์วิจัยพืชสวนหนองคาย และสถานีทดลองพืชสวนขอนแก่น จำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 1.6

3.2 กิจกรรม / เทคโนโลยีและงบประมาณ

กิจกรรม / เทคโนโลยีและงบประมาณที่คณะทำงานโครงการฯ นำเข้าไปดำเนินการโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ดังนี้ กิจกรรมวิเคราะห์พื้นที่และจัดทำแผน กิจกรรมการฝึกอบรมและการนำเกษตรกรไปศึกษาดูงาน รวม 2 กิจกรรม ทุกหน่วยงานที่เป็นคณะทำงานร่วมเป็นผู้ดำเนินการ ด้วยงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 22.4 สำหรับการนำเทคโนโลยีด้านต่างๆเข้าไปดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เทคโนโลยีด้านข้าว ได้รับงบประมาณมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.8 รองลงมา เทคโนโลยีด้านพืชไร่ ได้รับเงินงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 15.8 เทคโนโลยีด้านพืชสวน ได้รับเงินงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 13.4 เทคโนโลยีด้านเกษตรผสมผสานได้รับเงินงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 12.5 เทคโนโลยีด้านหม่อนไหมได้รับเงินงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 9.6 และเทคโนโลยีด้านเกษตรวิศวกรรมได้รับเงินงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 เทคโนโลยีและงบประมาณที่นำเข้าไปดำเนินการในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

กิจกรรม/เทคโนโลยี	หน่วยงาน รับผิดชอบ	งบ ประมาณ บาท (ร้อยละ)	อุดร ธานี	ชัย ภูมิ	เลข	มุก ดา หาร	ขอนแก่น	
1. วิเคราะห์พื้นที่และ จัดทำแผน	ทุกหน่วยงาน รับผิดชอบ	99,000 (5.5)	/	/	/	/	/	
2. พัฒนาเทคโนโลยี การผลิตข้าว	ศูนย์วิจัยข้าว สกลนคร,สถานี ทดลองข้าวอุดรธานี, ขอนแก่น,ชุมแพ	417,800 (22.8)	/	/	/	/	/	
3. พัฒนาเทคโนโลยี การใช้เครื่องจักร กลฯ	ศูนย์เกษตร วิศวกรรมเขต 5	65,000 (3.5)	/	/	0	0	/	
4. พัฒนาเทคโนโลยี การผลิตพืชไร่	ศูนย์วิจัยพืชไร่ ขอนแก่น สถานีทดลองพืชไร่ เลข,มุกดาหาร	289,000 (15.8)	/	/	/	/	/	
5. พัฒนาเทคโนโลยี การผลิตพืชสวน	ศูนย์วิจัยพืชสวน หนองคายสถานีทดลอง พืชสวนเลข, ขอนแก่น	244,000 (13.4)	/	/	/	/	/	
6. พัฒนาระบบเกษตร ผสมผสาน	สำนักวิจัยและ พัฒนาการเกษตร เขตที่ 3	228,000 (12.5)	/	/	/	/	/	
7. พัฒนาเทคโนโลยี หม่อนไหม	ศูนย์วิจัยหม่อนไหม อุดรธานี สถานีทดลองหม่อน ไหมเลข ชัยภูมิ,มุกดาหาร, ขอนแก่น	177,000 (9.6)	/	/	/	/	/	
8. การฝึกอบรมและ ศึกษาการดูงาน	ทุกหน่วยงานรับผิดชอบ	310,400 (16.9)	/	/	/	/	/	
รวม	19	1,830,200	/ = จังหวัดที่ดำเนินการ					O = จังหวัดที่ไม่ได้ดำเนินการ

จากตารางที่ 4.5 การวางแผนงาน โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีการวางแผนในการดำเนินงาน การวางแผนมี 2 ลักษณะ ส่วนใหญ่การวางแผนแบบเป็นทางการคิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาการวางแผนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการผสมผสานกันคิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนการกำหนดแผนนั้นส่วนใหญ่มาจากพื้นที่และไปจากส่วนกลางร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 52.5 สำหรับการมีส่วนร่วมในการวางแผนของคณะทำงานนั้นพบว่ามีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างมาก

4.2 การจัดองค์กร เป็นการจัดหน่วยงานที่จะเข้ามาดำเนินงานโครงการ แบ่งเป็นหลายระดับ ระดับบริหาร ระดับคณะทำงาน ได้มีการประเมินในด้านความเหมาะสม ดังนี้

ตารางที่ 4.6 การจัดองค์กร

ความเหมาะสม ในการจัดองค์กร ในระดับต่างๆ	ความเหมาะสม						ระดับความเหมาะสม		
	ไม่มี	มีในระดับ					\bar{x}	S.D.	ความ หมาย
	0	5	4	3	2	1			
1. ระดับบริหาร	0	8	15	14	1	2	3.65	0.98	ค่อนข้าง มาก
		(20.0)	(37.5)	(35.0)	(2.5)	(5.0)			
2. ระดับคณะ ทำงาน	0	9	12	18	0	1	3.70	0.90	ค่อนข้าง มาก
		(22.5)	(30.0)	(45.0)	(0)	(2.5)			

หน่วยงานที่ดำเนินงาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	หมายเหตุ
3. หน่วยงานที่ดำเนินงานโครงการ			
หน่วยงานเดิม	40	100	
จัดตั้งขึ้นมาใหม่	0	0	

จากตารางที่ 4.6 ในด้านการจัดองค์กรในระดับบริหารของโครงการ และการจัดองค์กรในระดับคณะทำงานมีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน สำหรับหน่วยงานที่ทำงานโครงการ ทั้งหมดอาศัยหน่วยงานที่มีอยู่เดิมของกรมวิชาการเกษตรเป็นผู้ดำเนินการ

4.3 การจัดบุคลากร การคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นคณะทำงานในระดับต่างๆ หลายลักษณะโดยมีความเหมาะสมในการคัดเลือกบุคลากรและวิธีการคัดเลือกดังนี้

ตารางที่ 4.7 ความเหมาะสมของบุคลากรและวิธีการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

ความเหมาะสม	ความเหมาะสม					ระดับความเหมาะสม			ความหมาย	
	ไม่มี	มีในระดับ					\bar{X}	S.D.		
		5	4	3	2	1				
1. ในการคัดเลือกบุคลากร	0 (27.5)	11 (40)	16 (30)	12 (0)	0 (2.5)	1	3.90	0.81	ค่อนข้างมาก	
2. คณะทำงานในพื้นที่										
2.1 ประธานคณะทำงาน	0 (40)	16 (32.5)	13 (25)	10 (2.5)	1 (0)	0	4.10	0.86	ค่อนข้างมาก	
2.2 เลขาคณะทำงาน	0 (30)	12 (35)	14 (30)	12 (0)	0 (5)	2	3.80	1.10	ค่อนข้างมาก	
2.3 คณะทำงาน	0 (17.5)	7 (47.5)	19 (35)	14 (0)	0 (0)	0	3.82	0.70	ค่อนข้างมาก	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

วิธีการคัดเลือกเกษตรกร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
3. วิธีการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ		
3.1 เกษตรกรคัดเลือกตัวแทน	5	12.5
3.2 ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนคัดเลือก	4	10.0
3.3 เจ้าหน้าที่เป็นคนคัดเลือก	20	50.0
3.4 โดยหลายวิธีรวมกัน	11	27.5
รวม	40	100

จากตารางที่ 4.7 พบว่าการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานโครงการ มีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก คณะทำงานในพื้นที่ตั้งแต่ระดับประธานคณะทำงานมีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก เลขาคณะทำงาน มีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน สำหรับการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ นั้นเจ้าหน้าที่โครงการฯมีส่วนในการคัดเลือกมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ คัดเลือกโดยหลายวิธีรวมกันคิดเป็นร้อยละ 27.5

4.4 การอำนวยความสะดวก เป็นการใช้ความรู้ความสามารถ ในการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น การติดตามงาน และรวมถึงการเข้าร่วมประชุมของประธานคณะทำงานโครงการ

ตารางที่ 4.8 การอำนวยความสะดวก

	ความสามารถและความดีในการติดตามงาน		ความสามารถและความดีในการติดตามงาน					ระดับความสามารถและความดีในการติดตามงาน		
	ไม่มี	มีในระดับ						\bar{X}	S.D.	ความหมาย
			5	4	3	2	1			
1. การอำนวยความสะดวกของประธานคณะทำงาน	0	13	18	8	0	1	4.05	0.86	ค่อนข้างมาก	
		(32.5)	(45)	(20)	(0)	(2.5)				

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ความสามารถและความดี ในการติดตามงาน	ความสามารถและความดีในการติดตามงาน					ระดับความสามารถ และความดีในการคิด ตามงาน			
	ไม่มี	มีในระดับ					X	S.D.	ความ หมาย
		5	4	3	2	1			
2. การตัดสินใจของ คณะกรรมการบริหาร	0	8 (20)	15 (37.5)	16 (40)	1 (2.5)	0 (0)	3.75	0.79	ค่อนข้าง มาก
3. การตัดสินใจของ คณะทำงาน	0	5 (12.5)	30 (75)	5 (12.5)	0 (0)	0 (0)	4.00	0.50	ค่อนข้าง มาก
4. การติดตามงานของ คณะทำงาน	0	5 (12.5)	17 (42.5)	13 (32.5)	5 (12.5)	0 (0)	3.60	0.83	ค่อนข้าง มาก

การเข้าร่วมประชุม	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
5. การเข้าร่วมประชุมของประธานคณะทำงาน		
ไม่เคยให้คนอื่นมาประชุมแทนเลย	15	37.5
ให้คนอื่นมาประชุมแทน	25	62.5
รวม	40	100

จากตารางที่ 4.8 พบว่าในการอำนวยการของประธานคณะอนุกรรมการประสานงาน
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ความสามารถในการตัดสินใจของคณะ
ทำงานในระดับบริหาร ความสามารถในการตัดสินใจของคณะทำงาน และการออกติดตามงาน
ของคณะทำงานมีการออกติดตามในระดับค่อนข้างมากเหมือนกัน สำหรับการเข้าร่วมประชุมของ
ประธานคณะทำงานส่วนใหญ่มีการให้คนอื่นเข้ามาประชุมแทนบ้างคิดเป็นร้อยละ 62.5

4.5 การประสานงาน ได้ทำการศึกษาความเหมาะสมและรูปแบบในการประสานงาน
ภายในหน่วยงานดูจากความถี่ในการประชุม และการประสานงานกับหน่วยงานอื่น

ตารางที่ 4.9 การประสานงาน

ความถี่และความเหมาะสม	การประสานงาน					ระดับและความเหมาะสมในการประสานงาน			
	ไม่มี	มีในระดับ					\bar{x}	S.D.	ความหมาย
		5	4	3	2	1			
1. ความถี่การประสานงานกับหน่วยงานอื่น	0	1	13	21	5	0	3.25	0.69	ค่อนข้างปานกลาง
2. ความเหมาะสมในการประสานงาน	0	6	12	19	2	1	3.50	0.89	ค่อนข้างมาก

การประชุม	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
3. การประชุมคณะกรรมการในรอบ 1 ปี (ครั้ง)		
1-3	7	17.5
4-6	26	65.0
7 ขึ้นไป	7	17.5
รวม	40	100

จากตารางที่ 4.9 ในด้านการประสานงาน พบว่าการประสานงานกับหน่วยงานอื่นมีการประสานงานในระดับปานกลาง ส่วนความเหมาะสมในการประสานงานมีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก สำหรับการประชุมของคณะกรรมการในรอบปีส่วนใหญ่มีการประชุม 4-6 ครั้งต่อปีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65.0

4.6 การรายงาน ได้ทำการศึกษาความถี่ในการรายงาน รายงานมีผลต่อการดำเนินงานโครงการ การตอบสนองต่อรายงานของผู้บังคับบัญชา และการประชาสัมพันธ์โครงการ

ตารางที่ 4.10 การรายงาน

การรายงาน	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
1. ความถี่ของการรายงาน		
เป็นประจำทุกเดือน	18	45.0
เป็นรายงวด	13	32.5
ปีละครั้ง	2	5.0
เมื่อมีการทวงถาม	7	17.5
รวม	40	100

รายงาน	การรายงาน					ระดับ		ความหมาย	
	ไม่มี	มีในระดับ				\bar{x}	S.D.		
		5	4	3	2	1			
2. รายงานมีผลต่อการดำเนินงานโครงการ	1	10	15	3	9	2	3.47	1.34	ค่อนข้างมาก
	(2.5)	(25.6)	(38.4)	(7.7)	(23.1)	(5.1)			
3. ความสนใจของผู้บังคับบัญชาต่อรายงาน	0	11	14	9	6	0	3.75	1.01	ค่อนข้างมาก
		(27.5)	(31.0)	(22.5)	(15)	(0)			
4. การประชาสัมพันธ์โครงการฯ	0	1	14	14	11	0	3.12	0.84	ปานกลาง
		(2.5)	(35.5)	(35)	(27.5)	(0)			

จากตารางที่ 4.10 การรายงานในโครงการ ส่วนมากมีการรายงานเป็นประจำทุกเดือน จำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 45.0 การรายงานมีผลต่อการดำเนินงานโครงการฯในระดับค่อนข้างมาก ความสนใจของผู้บังคับบัญชาในรายงานมีในระดับค่อนข้างมาก สำหรับการประชาสัมพันธ์โครงการ มีการประชาสัมพันธ์มีในระดับปานกลาง

4.7 การงบประมาณ ได้ทำการศึกษาการบริหารงบประมาณ การได้รับการสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการกำหนดเงินงบประมาณ และความพึงพอใจในการได้รับเงินงบประมาณ

ตารางที่ 4.11 การงบประมาณ

งบประมาณ	การงบประมาณ					ระดับ		ความหมาย	
	ไม่มี	มีในระดับ					\bar{x}		S.D.
		5	4	3	2	1			
1. การได้รับงบประมาณสนับสนุน	1 (2.5)	0 (0)	9 (23.1)	19 (48.7)	9 (23.1)	2 (5.1)	2.82	0.91	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมของคณะทำงานในการกำหนดงบประมาณ	4 (10.0)	1 (2.8)	15 (41.6)	10 (27.7)	6 (16.6)	4 (11.1)	2.77	1.36	ปานกลาง
3. ความพึงพอใจในการจัดงบประมาณ	0 (7.5)	3 (32.5)	13 (37.5)	15 (37.5)	6 (15.0)	0 (0)	3.17	1.02	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 ด้านการงบประมาณ หน่วยงานได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณ และความพึงพอใจในการจัดงบประมาณอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

4.8 ความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารงานของคณะทำงานโครงการฯ

ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของคณะทำงานในด้านความชัดเจนของคำสั่งกรมฯ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ความพอใจในการปฏิบัติงาน ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ความเหมาะสมในคณะทำงาน ความสะดวกในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ และการดำเนินงานตรงตามความต้องการและปัญหาของเกษตรกร ดังในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรในด้านต่างๆ

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. ความชัดเจนในคำสั่งกรมฯ	10	14	10	4	2	3.65	1.10	ค่อนข้างมาก
2. ความเข้าใจในวัตถุประสงค์	7	21	7	4	1	3.82	0.86	ค่อนข้างมาก
3. ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน	8	17	10	4	1	3.67	0.98	ค่อนข้างมาก
4. ความสะดวกการเบิกจ่ายเงินฯ	8	11	15	2	4	3.42	1.15	ค่อนข้างมาก
5. ความพอใจในการปฏิบัติงาน	6	7	20	5	2	3.25	1.01	ปานกลาง
6. ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น	2	11	16	9	2	3.05	0.90	ปานกลาง
7. ความเหมาะสมในคณะทำงาน	3	10	20	6	1	3.30	0.84	ปานกลาง
8. ความสอดคล้องกับปัญหาและ ความต้องการของเกษตรกร	5	13	14	7	1	3.35	0.98	ปานกลาง
รวม	-	-	-	-	-	3.44	0.97	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่าความคิดเห็นของคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรต่อกระบวนการดำเนินงานในด้านต่างๆ คือ ความชัดเจนของคำสั่งกรมฯ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานและความสะดวกในการเบิกจ่ายงบประมาณ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่ความพอใจในการปฏิบัติงาน ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ความเหมาะสมในคณะทำงาน และความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมแล้วพบว่าความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการ ในด้านต่างๆอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

4.9 การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ได้ทำการศึกษาในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การประสานงานกับหน่วยงานอื่นภายนอกกรมวิชาการเกษตร การพัฒนางานวิจัยในด้านการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืช การสนับสนุนงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ และการประเมินผลงานและเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร ดังในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรในด้านต่างๆ

วัตถุประสงค์ ของโครงการ	ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์					\bar{x}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน	8 (20.0)	13 (32.5)	12 (30)	6 (15)	1 (2.5)	3.62	1.04	ค่อนข้างมาก
2. การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก	5 (12.5)	12 (30)	20 (50)	3 (7.5)	0	3.47	0.80	ค่อนข้างมาก
3. การพัฒนางานวิจัยในการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืช	2 (5)	17 (42.5)	15 (37.5)	6 (15)	0	3.37	0.70	ปานกลาง
4. การสนับสนุนพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ	3 (7.5)	17 (42.5)	15 (37.5)	5 (12.5)	0	3.45	0.80	ค่อนข้างมาก
5. การประเมินผลการวิจัยและเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร	4 (10)	11 (27.5)	21 (52.5)	3 (7.5)	1 (2.5)	3.35	0.85	ปานกลาง
รวม	-	-	-	-	-	3.45	0.83	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 4.13 จากการศึกษาพบว่า การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกับการประสานงานภายนอกกรมและการสนับสนุนงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนางานวิจัยในการแก้ปัญหการผลิตพืช และการประเมินผลงานและเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรในด้านต่างๆแล้วอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

5. ผลการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ภาพรวมทั้ง 5 จังหวัด

5.1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลและผู้ที่มีบทบาทในการชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ การเข้าร่วมประชุมและการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของเกษตรกร

5.1.1 เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการและผู้ชักชวนเข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.14 เหตุผลการเข้าร่วมโครงการและผู้ชักชวนเข้าร่วมโครงการ

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
1. เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ						
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
1.1 ต้องการปัจจัยการผลิต	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)	165 (100)
1.2 ต้องการความรู้ ทางวิชาการ	13 (68.4)	16 (53.4)	28 (93.3)	19 (36.5)	24 (70.6)	100 (60.6)
1.3 คาดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น	2 (10.5)	-	-	-	-	2 (10.5)
2. ผู้ชักชวนเข้าโครงการ						
2.1 เจ้าหน้าที่โครงการฯ	12 (62.2)	5 (16.7)	4 (12.3)	21 (40.4)	6 (17.7)	48 (29.1)
2.2 ผู้ใหญ่บ้าน	7 (36.8)	22 (73.3)	12 (40.0)	20 (38.4)	16 (40.0)	77 (46.7)
2.3ญาติหรือเพื่อนบ้าน	-	3 (10.0)	12 (40.0)	11 (21.2)	12 (35.3)	38 (23.0)
2.4 สมัครด้วยตนเอง	-	-	2 (6.7)	-	-	2 (1.2)
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)	165 (100)

จากตารางที่ 4.14 จากการศึกษาพบว่าเหตุผลที่เกษตรกรทั้งหมดเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เพราะต้องการปัจจัยการผลิตคิดเป็นร้อยละ 100 ต้องการความรู้ทางวิชาการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 60.6 และที่คาดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 1.2 สำหรับผู้ที่มีบทบาทชักชวนเข้าร่วมโครงการฯ จำนวนมากที่สุดคือผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่โครงการคิดเป็นร้อยละ 29.1ญาติหรือเพื่อนบ้านคิดเป็นร้อยละ 23.6 และการเข้าร่วมด้วยตัวเองคิดเป็นร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

5.1.2 การเข้าร่วมประชุมของเกษตรกร การดำเนินงานโครงการมีการประชุมเกษตรกร โดยในครั้งแรกจะเป็นการประชุมชี้แจงโครงการ และในการประชุมครั้งต่อไปเป็นการประชุมเพื่อคัดเลือกกิจกรรมต่างๆที่จะดำเนินการร่วมกัน ซึ่งเกษตรกรมีการเข้าร่วมในการประชุมดังกล่าว ดังนี้

ตารางที่ 4.15 การเข้าร่วมประชุมของเกษตรกร

การเข้าร่วมประชุมของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.
1. การชี้แจงก่อนเข้าร่วมโครงการ			1.8	1.16
ไม่เคย	14	8.5		
เคย(ครั้ง)				
1-2	79	48.0		
3-4	64	38.7		
มากกว่า 4	8	4.8		
2. เพื่อคัดเลือกกิจกรรม			1.7	1.09
ไม่เคย	20	12.1		
เคย(ครั้ง)				
1-2	101	61.2		
3-4	37	22.4		
มากกว่า 4	7	4.3		

จากตารางที่ 4.15 จากการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุม คิดเป็นร้อยละ 91.5 ไม่ได้เข้าร่วมประชุมคิดเป็นร้อยละ 8.5 เข้าร่วมประชุมจำนวนมากที่สุด 1-2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.0 สำหรับการเข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกกิจกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมคิดเป็นร้อยละ 81.9 ไม่ได้เข้าร่วมประชุมคิดเป็นร้อยละ 12.1 และมีการเข้าร่วมประชุมจำนวนมากที่สุด 1-2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 61.2

5.1.3 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการวางแผนของเกษตรกร การดำเนินงาน โครงการได้ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน (ดังตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการวางแผนของเกษตรกร

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	การมีส่วนร่วม		ระดับการมีส่วนร่วม		
	ไม่มี (ร้อยละ)	มี (ร้อยละ)	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. การแสดงความคิดเห็นในการ เลือกกิจกรรม	43 (26.1)	122 (73.9)	1.99	1.18	ค่อนข้างน้อย
2. การวางแผน	30 (18.2)	135 (81.8)	2.18	1.20	ค่อนข้างน้อย

จากตารางที่ 4.16 จากการศึกษาพบว่า การแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้มีการแสดงความคิดเห็นคิดเป็นร้อยละ 73.9 มีการแสดงความคิดเห็นในระดับค่อนข้างน้อย เกษตรกรที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นคิดเป็นร้อยละ 26.1 สำหรับการมีส่วนร่วมในการวางแผน เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนคิดเป็นร้อยละ 81.8 มีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับค่อนข้างน้อย และเกษตรกรที่ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนคิดเป็นร้อยละ 18.2

5.2 การได้รับการสนับสนุนจากโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร โดยได้รับการสนับสนุน การจัดทำแปลงทดสอบพืชเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร ดังนี้

5.2.1 การทำแปลงทดสอบพืช มีการทำแปลงทดสอบพืชร่วมกับเกษตรกร ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 การทำแปลงทดสอบพืชร่วมกับเกษตรกร รวม 5 จังหวัด

กิจกรรม	อุดรธานี		ชัยภูมิ		เลย		มุกดาหาร		ขอนแก่น		รวม	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
1. ข้าว	11	58.0	11	36.7	11	36.7	13	25.0	23	67.6	69	41.8
2. พืชไร่	4	21.0	3	10.0	17	56.7	6	11.5	-	-	30	18.2
3. พืชสวน	-	-	3	10.0	-	-	14	26.9	5	14.8	22	13.3
4. ผสมผสาน	4	21.0	6	23.3	1	3.3	7	13.6	3	8.8	21	12.7
5. หม่อนไหม	-	-	7	20.0	-	-	10	19.2	3	8.8	20	12.2
6. ยางพารา	-	-	-	-	1	3.3	2	3.8	-	-	3	1.8
รวม	19	100	30	100	30	100	52	100	34	100	165	100

- หมายถึงไม่มีกิจกรรม

จากตารางที่ 4.17 การทำแปลงทดสอบพืชร่วมกับเกษตรกร ได้ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาและตามความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ มีการดำเนินการ ดังนี้ กิจกรรมข้าวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมาคือ กิจกรรมพืชไร่คิดเป็นร้อยละ 18.2 กิจกรรมพืชสวนคิดเป็นร้อยละ 13.3 กิจกรรมเกษตรผสมผสานคิดเป็นร้อยละ 12.7 กิจกรรมหม่อนไหมคิดเป็นร้อยละ 12.2 และกิจกรรมยางพาราคิดเป็นร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

5.2.2 การถ่ายทอดเทคโนโลยี การดำเนินโครงการฯ มีกิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยการออกไปตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำ การให้ข้อมูลข่าวสารโครงการฯ การให้เอกสารคำแนะนำวิชาการด้านต่างๆ และมีการฝึกอบรมให้กับเกษตรกร ดังนี้

1) การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำ

ตารางที่ 4.18 การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำแก่เกษตรกรของเจ้าหน้าที่โครงการ

การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำแก่เกษตรกร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.
(ครั้ง)				
1-2	11	6.7		
3-4	68	41.2		
5-6	76	46.1		
มากกว่า 6	10	10.0		
รวม	165	100	4.7	1.30

จากตาราง 4.18 การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำแก่เกษตรกรของเจ้าหน้าที่โครงการ มีการออกตรวจเยี่ยมระหว่าง 1-7 ครั้งต่อปี มีการออกตรวจเยี่ยมจำนวน 5-6 ครั้งต่อปีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46.1 โดยมีการออกตรวจเยี่ยมเฉลี่ย 4.7 ครั้งต่อปี

2) การได้รับข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการจากหลายแหล่งด้วยกัน โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่โครงการ ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการ เอกสารโครงการ และ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ดังนี้

ตารางที่ 4.19 แหล่งการได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการของเกษตรกร

แหล่งได้รับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
1. เจ้าหน้าที่โครงการ	142	86.1
2. ผู้นำชุมชน	118	71.5
3. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี	24	14.5
4. เกษตรกรที่เป็นสมาชิก	15	9.1
5. เอกสารโครงการ	22	13.3

จากตารางที่ 4.19 จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการจากเจ้าหน้าที่โครงการมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 86.1 รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำบ้านหรือผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 71.5 และได้รับจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีคิดเป็นร้อยละ 14.5 ได้จากเอกสารคำแนะนำคิดเป็นร้อยละ 13.3 ได้รับจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกคิดเป็นร้อยละ 9.1

3) การได้รับเอกสารคำแนะนำและการใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ

ตารางที่ 4.20 การได้รับและการใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ

การได้รับเอกสารคำแนะนำของเกษตรกร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{x}	S.D.
ไม่ได้รับ	27	16.4		
ได้รับ (จำนวนเรื่อง)				
1	55	33.3		
2	49	29.7		
3	33	20.0		
4	1	0.6		
รวม	165	100	1.69	0.98

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ประเด็น	การใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ		ระดับการใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ		
	ไม่ได้ใช้	ใช้ได้	X	S.D.	ความหมาย
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)			
การใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ	32 (19.4)	133 (80.6)	3.01	1.16	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.20 จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการ ได้รับเอกสารคำแนะนำคิดเป็นร้อยละ 83.6 ไม่ได้รับคิดเป็นร้อยละ 16.4 ได้รับจำนวน 1 เรื่องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 การใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ได้คิดเป็นร้อยละ 80.6 แต่ใช้ประโยชน์ได้ในระดับปานกลาง ใช้ประโยชน์ไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 19.4

4) การได้รับการฝึกอบรม การใช้ประโยชน์และการถ่ายทอดให้เกษตรกรอื่น

กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร โดยการฝึกอบรมให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และให้เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรรายอื่น ดังนี้

ตารางที่ 4.21 การได้รับการฝึกอบรม การใช้ประโยชน์และการถ่ายทอดให้เกษตรกรรายอื่น

การฝึกอบรมของ				
เกษตรกร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.
1. การฝึกอบรม				
ไม่ได้ฝึกอบรม	21	12.7		
ได้รับการฝึกอบรม(ครั้ง)				
1	65	39.4		
2	70	42.4		
3	9	5.5		
รวม	165	100	1.39	0.72

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ และการถ่ายทอด	การใช้ประโยชน์จากการ		ระดับการใช้ประโยชน์จากการฝึก		
	ฝึกอบรมและการถ่ายทอด		อบรมและการถ่ายทอด		
	ไม่ได้ใช้ (ร้อยละ)	ได้ใช้ (ร้อยละ)	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2. การใช้ประโยชน์ จากการฝึกอบรม	24 (14.5)	141 (85.5)	2.81	1.15	ปานกลาง
3. การถ่ายทอด ความรู้ให้แก่เกษตรกร อื่น	31 (18.8)	134 (81.2)	1.92	0.98	ค่อนข้างน้อย

จากตารางที่ 4.21 จากการศึกษาเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ได้รับการฝึก
อบรม คิดเป็นร้อยละ 87.3 ไม่ได้รับการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 12.7 การนำความรู้ที่ได้จากการ
ฝึกอบรมไปใช้ส่วนใหญ่นำไปใช้ได้คิดเป็นร้อยละ 85.5 ใช้ได้ในระดับปานกลาง ใช้ไม่ได้คิดเป็น
ร้อยละ 14.5 สำหรับการนำความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรรายอื่น ส่วนใหญ่สามารถถ่ายทอดได้
คิดเป็นร้อยละ 81.2 แต่ ถ่ายทอดได้ในระดับค่อนข้างน้อย และถ่ายทอดไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 18.8

6. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานในภาพรวมทั้ง 5 จังหวัด

โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาและระดับของปัญหาในด้านต่างๆ รายได้ก่อนและ
หลังเข้าร่วมโครงการ ความพึงพอใจของเกษตรกรในด้านผลผลิตและด้านรายได้ในกิจกรรมการ
ผลิตพืช การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร มีผลการศึกษาดังนี้

6.1 ปัญหาและระดับของปัญหา

6.1.1 ปัญหาในการผลิตพืชของเกษตรกร

ตารางที่ 4.22 ปัญหาการผลิตพืชของเกษตรกร

ปัญหา	จำนวน		หมายเหตุ
	(ราย)	ร้อยละ	
1. ด้านแรงงาน	42	25.4	
2. ด้านสภาพของดิน	10	6.1	
3. ด้านเงินทุน	52	31.5	
4. ด้านความแห้งแล้ง	9	5.5	
5. ศัตรูพืช	2	1.2	
6. ด้านวัชพืช	1	0.6	
7. ด้านการตลาด	21	12.7	
8. ไม่มีปัญหา	28	17.0	
รวม	165	100	

จากตารางที่ 4.22 จากการได้ศึกษาปัญหาของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านเงินทุนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมามีปัญหาด้านแรงงานคิดเป็นร้อยละ 25.4 ปัญหาด้านการตลาดคิดเป็นร้อยละ 12.7 ปัญหาด้านสภาพของดินคิดเป็นร้อยละ 6.1 และที่มีปัญหาน้อยที่สุดได้แก่ ด้านวัชพืชคิดเป็นร้อยละ 0.6

6.1.2 ระดับความรุนแรงของปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 4.23 ระดับความรุนแรงของปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ระดับของปัญหาและการแก้ไขปัญหา	ไม่มี	ระดับของปัญหา					\bar{x}	S.D.	ความหมาย
		5	4	3	2	1			
2. ระดับความรุนแรงของปัญหา ก่อนเข้าโครงการ	28	12	82	42	1	0	3.12	1.13	ปานกลาง
3. ระดับการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืช	0	0	0	0	0	0	0	0	
	28	0	8	100	29	0	2.36	0.94	ค่อนข้างน้อย
	0	(0.0)	0	0	0	0	0	0	

จากตารางที่ 4.23 จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่าระดับความรุนแรงของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืชให้กับเกษตรกรสามารถแก้ไขได้ในระดับค่อนข้างน้อย

6.2 รายได้ของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

6.2.1 รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกร

ตารางที่ 4.24 รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกร

ระดับรายได้	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	\bar{x}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
1. รายได้นอกภาคการเกษตร						
(บาท)						
0-20,000	58	61.0				
20,001-40,000	32	33.6				
40,001-60,000	4	4.3				
มากกว่า 60,001	1	1.1				
รวม	95	100	10,200.2	12,622.4	1,000	120,000

จากตารางที่ 4.24 พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 61.0 มีรายได้นอกภาคการเกษตรระหว่าง 0-20,000 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตร ต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 120,000 บาท และเฉลี่ย 10,200.20 บาท

6.2.2 รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้จากภาคการเกษตรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

ตารางที่ 4.25 รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ระดับรายได้	รายได้ภาคการเกษตรก่อนเข้าร่วมโครงการ		รายได้ภาคการเกษตรหลังเข้าร่วมโครงการ	
	รวมโครงการ		รวมโครงการ	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
1. ระดับรายได้ภาคการเกษตร				
ของเกษตรกร				
(บาท)				
0-30,000	58	35.1	41	24.8
30,001-60,000	61	36.9	60	36.4
60,001-90,000	33	20.0	42	25.5
90,001-120,000	9	5.5	14	8.5
มากกว่า 120,000	4	2.5	8	4.8
รวม	165	100	165	100
	X 39,374		X 49,639	
	S.D. 22,321		S.D. 26,154	
	ต่ำสุด 1,500 บาท		ต่ำสุด 5,000 บาท	
	สูงสุด 338,00 บาท		สูงสุด 321,000 บาท	

จากตารางที่ 4.25 พบว่าก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากมีรายได้ภาคการเกษตร อยู่ระหว่าง 30,001-60,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 36.9 โดยมีรายได้เฉลี่ย 39,374 บาทและ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากมีรายได้ภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 30,001-60,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 36.4 โดยมีรายได้เฉลี่ย 49,639 บาท มีรายได้เพิ่มขึ้น 10,265 บาท

6.2.3 รายได้รวมของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

รายได้รวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ โดยรวมกับรายได้นอกภาคการเกษตร ดังนี้

ตารางที่ 4.26 รายได้รวมของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ระดับรายได้	รายได้รวมก่อนเข้าร่วมโครงการ		รายได้รวมหลังเข้าร่วมโครงการ	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
2. ระดับรายได้ของเกษตรกร				
(บาท)				
0-30,000	58	35.1	41	24.8
30,001-60,000	60	36.4	60	36.4
60,001-90,000	34	20.6	42	25.5
90,001-120,000	9	5.5	15	9.1
มากกว่า 120,000	4	2.4	7	4.2
รวม	165	100	165	100
	X	51,348	X	61,721
	S.D.	34,896	S.D.	38,005
	ต่ำสุด	1,500 บาท	ต่ำสุด	17,000 บาท
	สูงสุด	338,000 บาท	สูงสุด	321,000 บาท

จากตารางที่ 4.26 จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้รวมก่อนเข้าร่วมโครงการ ส่วนมากมีรายได้ ระหว่าง 30,001-60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.4 มีรายได้รวมก่อนเข้าร่วมโครงการ ต่ำสุด 1,500 บาท สูงสุด 338,000 บาท และเฉลี่ย 51,348 บาท มีรายได้รวมหลังเข้าร่วมโครงการ ส่วนมากมีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001-60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.4 โดยมีรายได้รวม ต่ำสุด 17,000 บาท สูงสุด 321,000 บาท และเฉลี่ย 61,721.20 บาท

6.3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในด้านผลผลิตและด้านรายได้ในกิจกรรมการผลิตพืช

การดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆร่วมกับเกษตรกร เกษตรกรมีความพึงพอใจในด้านผลผลิตและรายได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.27 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในด้านผลผลิตและรายได้

กิจกรรม	ไม่ พอใจ	ระดับความพึงพอใจ					— X	S.D.	ความ หมาย
		5	4	3	2	1			
1. ข้าว									
ด้านผลผลิต	0	2 (2.9)	35 (50.7)	30 (43.6)	1 (1.4)	1 (1.4)	3.52	0.60	ค่อนข้าง ข้าง มาก
ด้านรายได้	0	1 (1.4)	23 (33.4)	29 (40.1)	13 (18.8)	3 (4.3)	3.17	0.68	ปาน กลาง
2. พืชไร่									
ด้านผลผลิต	0	0 (0.0)	10 (33.3)	13 (43.3)	3 (10.0)	4 (13.3)	3.49	0.54	ค่อนข้าง ข้าง มาก
ด้านรายได้	0	0 (0.0)	10 (33.3)	13 (43.3)	3 (10.0)	4 (13.3)	3.09	0.61	ปาน กลาง
3. พืชสวน									
ด้านผลผลิต	1	0 (4.5)	1 (4.5)	6 (27.3)	8 (36.4)	6 (27.3)	2.09	0.65	ค่อนข้าง ข้าง น้อย
ด้านรายได้	1	0 (4.5)	1 (4.5)	6 (27.3)	8 (36.4)	6 (27.3)	2.09	0.65	ค่อนข้าง ข้าง น้อย

ตารางที่ 4.27 (ต่อ)

กิจกรรม	ไม่ พอใจ	ระดับความพึงพอใจ					— X	S.D.	ความ หมาย
		5	4	3	2	1			
4. เกษตรผสม									
ผสวน									
ด้านผลผลิต	0	0	0	13	7	1	2.86	0.50	ปาน กลาง
		(0.0)	(0.0)	(61.9)	(33.3)	(4.7)			
ด้านรายได้	0	0	0	10	10	1	2.88	0.47	ปาน กลาง
		(0.0)	(0.0)	(47.1)	(47.1)	(4.7)			
5. หม่อนไหม									
ด้านผลผลิต	0	0	11	9	0	0	3.48	0.47	ค่อนข้าง มาก
			(55.0)	(45.0)					
ด้านรายได้	0	0	10	10	0	0	3.17	0.45	ปาน กลาง
			(50.0)	(50.0)					
6. ยางพารา									
ด้านผลผลิต	0	0	0	2	1	0	2.75	0.25	ปาน กลาง
				(66.7)	(33.3)				
ด้านรายได้	0	0	0	2	1	0	2.50	0.50	ปาน กลาง
				(66.7)	(33.3)				

จากตารางที่ 4.27 จากการศึกษพบว่าระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในกิจกรรมการผลิตพืช ในด้านผลผลิตและด้านรายได้ กิจกรรมข้าว กิจกรรมพืชไร่ กิจกรรมหม่อนไหมเกษตรกรมีความพึงพอใจในด้านผลผลิตในระดับค่อนข้างมาก โดยมีความพึงพอใจในด้านรายได้

ได้ในระดับปานกลาง กิจกรรมขางพารา กิจกรรมเกษตรผสมผสานมีความพึงพอใจในด้านผลผลิต และด้านรายได้ในระดับปานกลาง ส่วนกิจกรรมพืชสวน มีความพึงพอใจในด้านผลผลิตและรายได้ในระดับค่อนข้างน้อย

6.4 การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

กิจกรรมด้านการผลิตพืชที่ได้ดำเนินการร่วมกับเกษตรกร ได้นำเทคโนโลยีต่างๆ เข้าไปดำเนินการ เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยี ในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 4.28 การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

กิจกรรม	จำนวน (ราย)	การยอมรับเทคโนโลยี		ไม่ยอมรับเทคโนโลยี	
		จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. กิจกรรมข้าว	69	69	100	0	0
2. กิจกรรมพืชไร่	30	26	86.7	4	13.3
3. กิจกรรมพืชสวน	22	15	68.2	7	31.8
4. กิจกรรมเกษตรผสมผสาน	21	21	100	0	0
5. กิจกรรมหม่อนไหม	20	20	100	0	0
6. กิจกรรมขางพารา	3	3	100	0	0
รวม	165	154	92.5	11	7.5

จากตารางที่ 4.28 จากการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ให้การยอมรับเทคโนโลยีคิดเป็นร้อยละ 92.5 ไม่ยอมรับเทคโนโลยีคิดเป็นร้อยละ 7.5 กิจกรรมที่เกษตรกรบางส่วนไม่ยอมรับคือ กิจกรรมพืชสวน ไม่ยอมรับคิดเป็นร้อยละ 31.8 และ กิจกรรมพืชไร่ ไม่ยอมรับคิดเป็นร้อยละ 13.3

ตารางที่ 4.29 การยอมรับและไม่ยอมรับเทคโนโลยีในกิจกรรมพืชไร่และกิจกรรมพืชสวน

กิจกรรม/เทคโนโลยี	จำนวน (ราย)	ยอมรับเทคโนโลยี		ไม่ยอมรับเทคโนโลยี		หมายเหตุ
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. กิจกรรมพืชไร่						
1.1. การใช้เมล็ดพันธุ์	30	26	86.7	4	13.3	
1.2. การเตรียมดิน	30	30	100	0	0	
1.3. การเตรียมเมล็ดพันธุ์	30	30	100	0	0	
1.4. การปลูก	30	30	100	0	0	
1.5. การใส่ปุ๋ย	30	30	100	0	0	
1.6. การกำจัดวัชพืช	30	30	100	0	0	
1.7. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	30	30	100	0	0	
1.8. การเก็บเกี่ยว	30	30	100	0	0	
2. กิจกรรมพืชสวน						
2.1 การเตรียมต้นพันธุ์	22	15	68.2	7	31.8	
2.2 การเตรียมหลุมปลูก	22	22	100	0	0	
2.3 การปลูก	22	22	100	0	0	
2.4 การใส่ปุ๋ย	22	22	100	0	0	
2.5 การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	22	22	100	0	0	
2.6 การกำจัดวัชพืช	22	22	100	0	0	
2.7 การคลุมดิน	22	22	100	0	0	
2.8 การบำรุงรักษา	22	22	100	0	0	

จากตารางที่ 4.29 จากการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีในกิจกรรมพืชไร่และกิจกรรมพืชสวน รายละเอียดพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับเทคโนโลยีในด้านอื่นๆ แต่มีเกษตรกรบางส่วนไม่ยอมรับเทคโนโลยีในด้านพันธุ์ไม้ผล และพันธุ์พืชไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.8 และ 13.3 ตามลำดับ

6.5 สรุปการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรรายจังหวัด

ตารางที่ 4.30 การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

กิจกรรม	อุดรธานี		ชัยภูมิ		เลย		มุกดาหาร		ขอนแก่น	
	ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ยอมรับ จำนวน (ร้อยละ)
1. ข้าว	11 (100)	-	11 (100)	-	11 (100)	-	13 (100)	-	23 (100)	-
2. พืชไร่	4 (100)	-	3 (100)	-	13 (76.5)	4 (23.5)	6 (100)	4 (28.6)	-	-
3. พืชสวน	-	-	-	3 (100)	-	-	10 (71.4)	-	5 (100)	-
4. เกษตรผสม ผสาน	4 (100)	-	6 (100)	-	1 (100)	-	7 (100)	-	3 (100)	-
5. หม่อนไหม	-	-	7 (100)	-	-	-	10 (100)	-	3 (100)	-
6. ยางพารา	-	-	-	-	1 (100)	-	2 (100)	-	-	-
รวม	19 (100)	-	27 (90.0)	3 (10.0)	26 (86.7)	4 (13.3)	48 (71.4)	4 (28.6)	34 (100)	-

- หมายถึงไม่มีกิจกรรม

7. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการและเกษตรกรมีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานดังนี้

7.1 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะคณะกรรมการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

ตารางที่ 4.31 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

7.1.1 ปัญหาอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ (ราย)
1) ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ		
(1) คณะทำงานมีงานประจำที่จะต้องรับผิดชอบในศูนย์สถานี จึงไม่มีเวลาปฏิบัติงาน โครงการได้อย่างเต็มที่	10	25.0
(2) คณะทำงานบางคนยังยึดติดกับงานที่เคยปฏิบัติในศูนย์ สถานี เมื่อไปปฏิบัติกับเกษตรกรทำให้เกิดปัญหา	6	15.0
(3) คณะทำงานเข้าใจในกระบวนการทำงานที่แตกต่างกันทำให้การทำงานมีปัญหาในทางปฏิบัติ	3	7.5
(4) บุคลากรในระดับคณะกรรมการบริหารขาดความเหมาะสม	3	7.5
(5) ขาดพาหนะไม่เพียงพอในการเดินทางไปปฏิบัติงาน โครงการ	16	40.0
(6) เป็นงานที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนแต่มีงบประมาณจำกัด	20	50.0
(7) มีการประสานงานและการทำงานในลักษณะบูรณาการค่อนข้างน้อย	6	15.0
(8) คัดเลือกพื้นที่ที่มีปัญหามากจึงยากแก่การพัฒนาให้ได้ตามเป้าหมาย	8	20.0
(9) พื้นที่เป้าหมายบางพื้นที่บางหน่วยงานไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้	4	10.0
(10) เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่มีให้เกษตรกรเลือกน้อยเกินไป	2	5.0
(11) การวิเคราะห์เทคโนโลยีที่จะแก้ปัญหาสรุปเร่งด่วนเกินไป	4	10.0
2) เกี่ยวข้องกับเกษตรกร		
(1) เกษตรกรมีความต้องการจะให้ช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิตที่ให้เปล่า	22	55.0
(2) เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคณะกรรมการ	2	5.0
(3) พื้นฐานการศึกษามีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆของเกษตรกร	8	20.0
(4) เกษตรกรมีการอพยพแรงงานไปรับจ้างที่ต่างจังหวัดทำให้มีปัญหาในการทำงาน	2	5.0

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

7.1.2 ข้อเสนอแนะ	จำนวน(ราย) ร้อยละ
1) ควรกำหนดแนวทางเมื่อสิ้นสุดโครงการจะให้เกษตรกร ดำเนินการต่อไปได้	6 15.0
2) ควรเพิ่มระยะเวลาดำเนินการของโครงการให้มากขึ้น	4 10.0
3) ควรจัดสรรงบประมาณดำเนินการให้เพียงพอ	20 50.0
4) ควรมีการประเมินการทำงานอย่างจริงจัง มีตัวชี้วัดชัดเจน	5 12.5
5) จะต้องมีการทำความเข้าใจคณะกรรมการเพื่อให้การทำงานมี การบูรณาการมากขึ้น	6 15.0
6) ผู้บริหารควรจะสนใจในการเข้าร่วมประชุมและการดำเนินงาน โครงการมากกว่านี้	3 7.5
7) การติดตามงานของคณะกรรมการควรมีการติดตามงานในพื้นที่ ให้มากขึ้นกว่าเดิม	4 10.0
8) การประชาสัมพันธ์โครงการควรมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น	10 25.0
9) ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในพื้นที่เพื่อคอยประสานงานระหว่าง หน่วยงานต่างๆ	6 15.0
10) การคัดเลือกเกษตรกรต้องคัดเลือกเกษตรกรที่มีความจริงใจ ที่จะร่วมดำเนินงาน	5 12.5
11) กิจกรรมที่ไปดำเนินการต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ของเกษตรกร	5 12.5
12) กิจกรรมต่างๆที่เข้าไปดำเนินการต้องแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้	8 20.0
13) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มกองทุนเพื่อดำเนินการทางธุรกิจเกษตร	2 5.0
14) การผลิตควรเน้นที่คุณภาพให้ตรงตามความต้องการของตลาด	2 5.0
15) ต้องให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้และทำให้เกิดความเข้มแข็ง ในชุมชน	4 10.0
16) การคัดเลือกพื้นที่ต้องมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาเทคโนโลยี ทางการเกษตร	6 15.0
17) พื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมควรจะพิจารณายกเลิกไป	8 20.0

7.2 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่ร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.32 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
7.2.1 ปัญหาอุปสรรค		
1) ไม่มีเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต	56	33.9
2) ขาดความรู้วิชาการในบางเรื่อง เช่น หม่อนไหม และการดูแลเครื่องจักรกลการเกษตรขนาดเล็ก	46	27.8
3) พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่มีน้อย	30	18.1
4) ขาดแคลนแรงงาน แรงงานจ้างมีราคาแพงในบางฤดูกาล	42	25.4
5) ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง เช่น ปุ๋ย ยาเคมี เมล็ดพันธุ์พืช	50	30.3
6) สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดฝนแล้ง น้ำท่วม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	12	7.2
7) โรค และแมลงศัตรูพืชทำลายพืชทำให้ผลผลิตลดลง	10	6.0
8) ราคาผลผลิตตกต่ำ ได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า	21	12.7
7.2.2 ข้อเสนอแนะ		
1) ต้องการให้ทางโครงการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้มากขึ้น	56	33.9
2) การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ต้องมีความต่อเนื่อง และทันต่อเวลา	40	24.2
3) ควรมีการเพิ่มพื้นที่ดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆให้มากขึ้น	10	12.7
4) การนำปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ไปส่งให้เกษตรกรต้องทันเวลา และทันฤดูกาลปลูก	20	12.0
5) ต้องการจะให้ทางโครงการมีการประกันราคาผลผลิต	21	12.7
6) การประชาสัมพันธ์และส่งข่าวสารข้อมูลต้องทำให้มากขึ้น	10	6.0
7) กิจกรรมที่เข้าไปดำเนินการต้องมีความเหมาะสมหากมีปัญหาเกิดขึ้นควรมีทางแก้ไขให้เกษตรกร	15	9.0
8) ต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	5	3.0
9) ต้องการให้มีการส่งเสริมเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	5	3.0
10) ต้องการให้มีความร่วมมือประสานงานกับเกษตรกรให้มากขึ้น	6	3.6

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปี 2543 ดำเนินการในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น ชัยภูมิ อุรธานี มุกดาหารและเลย เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของโครงการ ทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม และเป็นการประเมินกระบวนการบริหารงานของโครงการ ด้านการวางแผนงาน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้ยังมีการประเมินผล การดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร การทำแปลงทดสอบพืช และการถ่ายทอด เทคโนโลยี ประเมินประสิทธิผลในการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืชให้แก่เกษตรกร รายได้ ความพึงพอใจ และการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นโครงการเร่งด่วนของกรมวิชาการเกษตร ที่ได้มอบหมายให้สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ร่วมกับ ศูนย์วิจัย และ สถานีทดลองในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นผู้ดำเนินการ โครงการ เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2543 เป็นปีแรก จึงได้ดำเนินการประเมินผลโครงการ

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ และ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1.1.2 เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นกระบวนการบริหารงานของโครงการ

1.1.3 เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโครงการ

1.1.4 เพื่อศึกษาประสิทธิผล การดำเนินงานโครงการ

1.4.5 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ข้าราชการกรมวิชาการเกษตร ที่เป็นคณะทำงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร จำนวน 19 หน่วยงาน รวมบุคลากรจำนวน 61 รายทำการเก็บข้อมูลได้ 40 ราย

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 5 จังหวัด รวม 194 ราย ทำการเก็บข้อมูลได้ จำนวน 165 ราย ดังนี้ จังหวัดอุดรธานี 19 ราย จังหวัดชัยภูมิ 30 ราย จังหวัดขอนแก่น 34 ราย จังหวัดมุกดาหาร 52 ราย และจังหวัดเลย 30 ราย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) การประเมินสภาวะชนบทเร่งด่วน เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจสังคม ฯ และการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2) แบบสอบถาม ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ข้าราชการกรมวิชาการเกษตรที่เป็นคณะทำงานโครงการ ใช้ศึกษากระบวนการบริหารงาน ได้แก่ การวางแผนงาน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้ประเมินความคิดเห็นของคณะทำงานในด้านต่างๆ

3) แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับสัมภาษณ์เกษตรกรเพื่อรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ ในด้านต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี การแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืช ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

4) เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ คู่มือการปฏิบัติงานโครงการ คำสั่งกรมวิชาการเกษตร รายงานการประชุม รายงานการประชุมสัมมนาและรายงานความก้าวหน้าโครงการ เป็นต้น

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสอบถาม ได้จัดส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ส่งไปยัง สำนักวิจัย ศูนย์วิจัย สถานีทดลองหน่วยงานต้นสังกัดของคณะทำงานโครงการ จำนวน 19 หน่วยงาน รวม 61 ราย เมื่อตอบแบบสอบถามแล้วให้ส่งกลับคืนผู้วิจัยและได้รับแบบสอบถามตอบกลับคืนจำนวน 40 ราย

2) การสัมภาษณ์เกษตรกร ได้ออกไปสัมภาษณ์เกษตรกรถึงพื้นที่ดำเนินการโครงการ โดยทีมงานผู้สัมภาษณ์ประกอบด้วยผู้วิจัยและคณะนักวิชาการลูกจ้างโครงการ ที่ได้รับการฝึกอบรมและผ่านการวิเคราะห์พื้นที่และการเก็บข้อมูลงานวิจัยมาเป็นอย่างดี

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วดำเนินการจัดหมวดหมู่ ทำการแปลผลข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรม SPSS

1.3 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีดังต่อไปนี้

1.3.1 สรุปสภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้านวิชาการเกษตร จากการศึกษาพบว่า

- 1) บ้านเหล่ากล้วย ตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 210 เมตร ดินส่วนใหญ่จะเป็นดินชุดโคราช ดินนาเป็นชุดร้อยเอ็ด สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยสามพาด มีฝายกั้นน้ำในลำห้วยสามพาดอีก 3 แห่ง การปลูกพืช ส่วนใหญ่จะปลูกข้าว อ้อยโรงงาน ถั่วลิสง
- 2) บ้านห้วยหว้านไพร ตำบลบ้านแก้ง อำเภอกงกระด้าง จังหวัดชัยภูมิ สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 220 เมตร ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำห้วยใหญ่ ลำห้วยขมิ้น การปลูกพืชส่วนใหญ่จะปลูกข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง การเกษตรส่วนใหญ่จะอาศัยน้ำฝนและน้ำใต้ดินบางส่วน
- 3) บ้านสุบนาสำราญ ตำบลน้ำสวย อำเภอเมือง จังหวัดเลย สภาพพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 240 เมตร ลักษณะดินในสภาพพื้นนาเป็นดินร่วนสีด้า ที่ไร้เป็นลักษณะดินร่วนปนเหนียว แหล่งน้ำมี ลำห้วยลายมีน้ำไหลผ่านตลอดปี การปลูกพืชส่วนใหญ่จะปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลืองหลังนา ไม้ผล ได้แก่ มะขามหวาน มะม่วง
- 4) บ้านป่าไม้พัฒนา ตำบลกกชุม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง เป็นที่ราบสูงระหว่างเทือกเขา ลักษณะดินจะเป็นดินทราย ดินร่วนปนทราย เป็นดินชุดโคราช และ สดึก แหล่งน้ำธรรมชาติมี ลำห้วยบางทราย ลำห้วยพุง การปลูกพืช ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวไร่ มันสำปะหลัง ยางพารา ไม้ผล ได้แก่ มะขามหวาน มะม่วง
- 5) บ้านหนองคู ตำบลหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย และมีบางแห่งที่เป็นดินเหนียว แหล่งน้ำ จะเป็นพื้นรับน้ำจากโครงการชลประทาน และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า การปลูกพืชที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ปลูกทั้งฤดูนาปีและนาปรัง ถั่วเหลืองหลังนา พืชผัก

สรุปภาพรวมหมู่บ้านวิชาการเกษตร ทั้ง 5 หมู่บ้าน หมู่บ้านวิชาการเกษตร มีจำนวนครัวเรือน 190-360 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 611-1,790 คน มีพื้นที่ 3,210-1,460 ไร่ ลักษณะพื้นที่ ตั้งแต่ที่ราบลุ่ม ลูกคลื่นลอนลาด ที่ราบ ที่ราบระหว่างหุบเขา จนถึงที่ราบสูงระหว่างเทือกเขา โดยมีพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 150-615 เมตร การตกของฝนมีปริมาณน้ำฝน เฉลี่ย 899-1,490 มิลลิเมตรต่อปี ลักษณะดิน เป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย จนถึงดินเหนียว ส่วนใหญ่เป็นดินซุด ร้อยเอ็ด โคราช วาริน อุบล แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยสามพาด ห้วยเคื่อ ห้วยคำบาก ห้วยขมื่น ห้วยโปร่ง ห้วยน้ำลาย ห้วยลงไพร ห้วยพุง ห้วยบางทราย ห้วยปากเขื่อน และลำน้ำพอง เป็นต้น การปลูกพืช ที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง ถั่วลิสง พืชผัก ไม้ผลได้แก่ มะขามหวาน มะม่วง การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ และปลา

1.3.2 สรุปข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ทั้ง 5 หมู่บ้านใน 5 จังหวัด เกษตรกรรวม 165 ราย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48.6 ปี มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปีมากที่สุด การศึกษาส่วนใหญ่จะจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และจบการศึกษาชั้นสูงสุดระดับอนุปริญญาจำนวนน้อยที่สุด สภาพการสมรสส่วนใหญ่จะมีครอบครัว อาชีพหลักจะประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่รองลงไปคือรับจ้าง แหล่งรายได้หลักของครัวเรือนมาจากการทำนา รองลงไปคือทำไร่ ทำสวน และค้าขายตามลำดับ พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 29.4 ไร่ต่อครัวเรือน มีพื้นที่อยู่ระหว่าง 11-20 ไร่จำนวนมากที่สุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.9 คน จำนวนสมาชิก 4 คนต่อครัวเรือนมีจำนวนมากที่สุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศชาย เฉลี่ย 2.4 คนต่อครัวเรือน เป็นเพศหญิงเฉลี่ย 2.6 คนต่อครัวเรือน มีจำนวน 2 คนต่อครัวเรือนมากที่สุดทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน เฉลี่ย 3.2 คนต่อครัวเรือน มีแรงงาน 2 คนต่อครัวเรือนมากที่สุด การจ้างแรงงานส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงาน

1.3.3 ปัจจัยที่นำเข้าไปในโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

ด้านบุคลากร ซึ่งเป็นคณะทำงานโครงการประกอบด้วยข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆของกรมวิชาการเกษตร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 19 หน่วยงาน จำนวนบุคลากร 61 ราย ด้านงบประมาณดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 1,830,200 บาท กิจกรรมแปลงทดสอบเทคโนโลยีด้านพืช จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ ข้าว พืชไร่ พืชสวน เกษตรผสมผสาน หม่อนไหม และยางพารา

1.3.4 สรุปความคิดเห็นของคณะทำงานต่อกระบวนการบริหารโครงการ มีการบริหารโครงการตามหลักการบริหารงานทั่วไป จากการศึกษาพบว่า การวางแผนงาน ส่วนใหญ่มีการวางแผนแบบเป็นทางการ รองลงมาวางแผนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการร่วมกัน การวางแผนส่วนใหญ่มาจากส่วนกลางและส่วนพื้นที่ผสมผสานกัน คณะทำงานมีส่วนร่วมในการวางแผนงานในระดับค่อนข้างมาก การจัดองค์กร หน่วยงานดำเนินงานโครงการมาจากกรมวิชาการ เกษตร การจัดองค์กรตั้งแต่ระดับบริหารถึงคณะทำงานมีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก การจัดบุคลากร การคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงาน ตั้งแต่ระดับประธานคณะทำงาน เลขาคณะทำงาน และคณะทำงาน มีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เข้าหน้าที่จะเป็นคนคัดเลือก การอำนวยความสะดวก ประธานคณะกรรมการประสานงานโครงการ มีความสามารถในการอำนวยความสะดวกในระดับค่อนข้างมาก การตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการตัดสินใจของคณะทำงาน รวมถึงการติดตามงานในระดับค่อนข้างมาก สำหรับการเข้าร่วมประชุมของประธานคณะทำงานส่วนใหญ่จะให้คนอื่นเข้าร่วมประชุมแทน การประสานงาน การประสานงานกับหน่วยงานอื่นมีการประสานงานในระดับปานกลาง ความเหมาะสมในการประสานงานมีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก สำหรับปี 2543 คณะทำงานมีการประชุมมากที่สุด 4-6 ครั้ง การรายงาน ส่วนใหญ่มีการรายงานเป็นประจำทุกเดือน ผู้บังคับบัญชาให้ความสนใจในรายงานและการรายงานมีผลต่อการดำเนินงานโครงการในระดับค่อนข้างมาก สำหรับการประชาสัมพันธ์โครงการ มีการประชาสัมพันธ์ในระดับปานกลาง งบประมาณ หน่วยงานต่างๆที่เข้าร่วมดำเนินงานโครงการ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณและความพึงพอใจในการจัดสรรงบประมาณในระดับปานกลางเช่นกัน สำหรับความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานของคณะทำงานในด้านต่างๆ มีดังนี้ ความชัดเจนในคำสั่งกรมฯ การเข้าใจในวัตถุประสงค์ ของโครงการ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ความสะดวกในการเบิกจ่ายงบประมาณ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนความพอใจในการปฏิบัติงาน ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ความเหมาะสมของคณะทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง

1.3.5 ผลการดำเนินงานโครงการ จากการศึกษาพบว่า

1) การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านต่างๆ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การประสานงานภายนอกกรมฯ การพัฒนาสนับสนุนงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนการพัฒนางานวิจัยในการแก้ปัญหาด้านการผลิตพืช และการประเมินผลการวิจัยและเทคโนโลยีของกรมฯ อยู่ในระดับปานกลาง

2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร เหตุผลที่เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการเพราะต้องการปัจจัยการผลิต ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน การเข้าร่วมประชุมการชี้แจงโครงการ การเข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกกิจกรรม ส่วนใหญ่เกษตรกรมีการเข้าร่วมประชุม เข้าร่วมประชุม 1-2 ครั้งมากที่สุด สำหรับการแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมประชุม มีการแสดงความคิดเห็นในระดับค่อนข้างน้อย และการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างน้อยเหมือนกัน

3) การทำแปลงทดสอบพืชร่วมกับเกษตรกร มีการทำ กิจกรรมข้าวจำนวน 69 ราย กิจกรรมพืชไร่จำนวน 30 ราย กิจกรรมพืชสวนจำนวน 22 ราย กิจกรรมเกษตรผสมผสานจำนวน 21 ราย กิจกรรมหม่อนไหมจำนวน 20 ราย และกิจกรรมยางพาราจำนวน 3 ราย

4) การถ่ายทอดเทคโนโลยี การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำแก่เกษตรกรของเจ้าหน้าที่โครงการ มีการออกตรวจเยี่ยม 5-6 ครั้งต่อปีจำนวนมากที่สุด เฉลี่ย 4.7 ครั้งต่อปี การได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการของเกษตรกรได้รับจาก เจ้าหน้าที่โครงการจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือผู้นำชุมชน การได้รับเอกสารคำแนะนำได้รับคนละ 1 เรื่องมากที่สุด และการใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำใช้ได้ในระดับปานกลาง ส่วนการฝึกอบรม เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีการฝึกอบรม 2 ครั้งจำนวนมากที่สุดและสามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับปานกลาง สำหรับการนำความรู้ไปถ่ายทอดให้เกษตรกรรายอื่นถ่ายทอดได้ในระดับค่อนข้างน้อย

1.3.6 ประสิทธิภาพในการดำเนินงานโครงการ จากการศึกษาพบว่า

1) การเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 51,348 บาท และหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีรายได้ เฉลี่ยประมาณ 61,721 บาท มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณ 10,373 บาท

2) การแก้ไขปัญหาของเกษตรกร ก่อนเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรมีปัญหาในด้านเงินทุนมากที่สุด รองลงไปคือ ด้านแรงงาน ด้านการตลาด ส่วนระดับความรุนแรงของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกร สามารถแก้ได้ในระดับค่อนข้างน้อย

3) ความพึงพอใจของเกษตรกร เกษตรกรที่ร่วมดำเนินการทำกิจกรรมต่างๆ นั้น มีความพึงพอใจในกิจกรรมข้าว พืชไร่ และกิจกรรมหม่อนไหม ด้านผลผลิตพึงพอใจในระดับค่อนข้างมาก ด้านรายได้พึงพอใจในระดับปานกลาง สำหรับกิจกรรมยางพาราและกิจกรรมเกษตรผสมผสานมีความพึงพอใจในด้านผลผลิตและด้านรายได้มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง สำหรับกิจกรรมพืชสวน มีความพึงพอใจด้านผลผลิตและรายได้ในระดับค่อนข้างน้อย

4) การยอมรับเทคโนโลยี เกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่และส่วนใหญ่มีการยอมรับเทคโนโลยี

5) การใช้ทรัพยากรของโครงการ ทรัพยากรที่นำเข้าไปดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีดังนี้

(1) บุคลากร ได้แก่ข้าราชการที่สังกัดหน่วยงานของกรมวิชาการเกษตร ที่รับผิดชอบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 19 หน่วยงาน รวมจำนวนบุคลากร 61 ราย จำนวนคนต่อหน่วยงานขึ้นอยู่กับปริมาณงานและกิจกรรมที่เข้าไปดำเนินการในโครงการ

(2) เงินงบประมาณ กรมวิชาการเกษตรได้จัดสรรเงินงบประมาณ เพื่อให้มาดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,830,200 บาท ให้คณะกรรมการจัดสรรแบ่งเงินงบประมาณให้หน่วยงานต่างๆ ตามความเหมาะสมของกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆเข้าไปดำเนินการในพื้นที่

(3) วัสดุอุปกรณ์ หน่วยงานต่างๆที่ได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณไปแล้ว จะเป็นผู้ไปดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เอง ได้แก่ วัสดุการเกษตร เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี ยาเคมี เพื่อนำไปให้แก่เกษตรกรที่ร่วมดำเนินงานโครงการตามกิจกรรมต่างๆในพื้นที่เป้าหมาย

1.3.7 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1) คณะทำงานโครงการ มีปัญหาและข้อเสนอแนะด้านต่างๆ สรุปได้ ดังนี้ ด้านบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านการประสานงาน ด้านการคัดเลือกพื้นที่และคัดเลือกเกษตรกร ด้านเทคโนโลยี และมีข้อเสนอแนะมีดังนี้ การจัดงบประมาณให้เพียงพอ การขยายระยะเวลาการดำเนินงาน และมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้มากขึ้น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งให้เกษตรกรพึ่งพาตนเอง

2) เกษตรกรที่ร่วมโครงการ มีปัญหาและข้อเสนอแนะด้านต่างๆ สรุปได้ ดังนี้ ขาดเงินทุน ขาดความรู้วิชาการในบางเรื่อง ขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง ราคาพืชผลตกต่ำ ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ต้องการให้สนับสนุนปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น ต้องการให้คณะกรรมการออกติดตามให้คำแนะนำมากขึ้น และกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอให้ทันต่อเวลา ต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ต้องการให้มีการประกันราคาพืชผล และต้องการให้มีการร่วมมือประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรให้มากขึ้นกว่าเดิม

2. การอภิปรายผล

จากการได้ประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีสิ่งที่ควรอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะดำเนินการไปจากส่วนกลาง ทำให้บางพื้นที่มีสภาพและองค์ประกอบไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่ดำเนินการได้ เช่น หมู่บ้านป่าไม้พัฒนา ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เป็นพื้นที่ที่มีสภาพเป็นภูเขา ดินเป็นดินทราย และเป็นพื้นที่ที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จัดสรรให้กับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน ราษฎรที่เข้าไปอยู่อาศัยก็อพยพมาจากถิ่นอื่นเพื่อมาจับจองที่ดินทำกิน เกษตรกรจะจับจองพื้นที่เพื่อทำการเลี้ยงสัตว์ ตัดไม้เผาถ่าน และจะเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ช่วงฤดูกาลเพาะปลูก รายได้จากการปลูกพืชไม่เพียงพอ ต้องอพยพไปรับจ้างที่อื่น พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวไร่ มันสำปะหลัง ยางพารา ไม้ยูคาลิปตัส ทำให้การดำเนินงานร่วมกับเกษตรกรประสบกับปัญหา ส่วนหมู่บ้านห้วยห้วยไร่ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ราษฎรจะมีการอพยพแรงงานจำนวนมากไปรับจ้างตัดอ้อยที่ต่างจังหวัด เป็นปัญหาในการดำเนินงานบางกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานกระจายทำงานตลอดทั้งปี

2.2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

สำหรับเกษตรกรมีข้อมูลที่จะต้องอภิปรายเกี่ยวกับระดับการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการจบการศึกษาภาคบังคับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และยังมีบางส่วนที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ เกษตรกรที่มีความรู้น้อยจึงมีปัญหาในการปรับตัวการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ไม่ได้ดีเท่าที่ควร ส่วนด้านอายุ เกษตรกรที่มีอายุมากเกิน 60 ปีขึ้นไป จะมีปัญหาในด้านสุขภาพไม่แข็งแรง มีปัญหาในการทำงานในไร่นา ควรที่จะมีการกำหนดอายุของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการ สำหรับด้านแรงงานการเกษตรและด้านการถือครองพื้นที่ดินการเกษตรไม่มีความสมดุลกัน เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองการเกษตรเฉลี่ย 29.4 ไร่ต่อครัวเรือน แต่มีแรงงานการเกษตรเฉลี่ย 3.2 คนต่อครัวเรือน แรงงานไม่เพียงพอต้องจ้างแรงงานเสริม ทำให้มีปัญหาในการทำการเกษตรที่ต้องใช้แรงงานมาก ควรที่จะมีการพิจารณาในการนำเครื่องจักรกลการเกษตรขนาดเล็กมาใช้แทนแรงงานคนให้มากขึ้น เช่น เครื่องหยอด เครื่องกำจัดวัชพืช เครื่องเก็บเกี่ยว เป็นต้น

2.3 ปัจจัยนำเข้าไปดำเนินการในโครงการ

บุคลากรที่เป็นคณะทำงาน ไม่สามารถทำงานให้โครงการได้อย่างเต็มที่เนื่องจากทุกคนมีงานประจำที่จะต้องดำเนินการรับผิดชอบ และผลงานที่ดำเนินการในโครงการไม่สามารถนำไปเป็นผลงานปรับระดับได้ กรมวิชาการเกษตรจะต้องนำไปพิจารณา ส่วนด้านเงินงบประมาณที่ได้รับค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนปริมาณงานกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย ควรจะได้มีการจัดสรรเงินงบประมาณให้เพียงพอ

2.4 กระบวนการบริหารงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร เป็นโครงการที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนทำให้การเตรียมการ ด้านการวางแผน การจัดบุคลากร การประสานงาน และการจัดสรรงบประมาณทำให้มีปัญหาบ้าง เช่น การจัดบุคลากรมีการแต่งตั้งคณะทำงานจำนวนมาก แต่บุคลากรที่เข้าไปทำงานจริงมีจำนวนน้อยเนื่องจากเจ้าหน้าที่หลายคนมีงานประจำที่จะต้องปฏิบัติและรับผิดชอบอยู่แล้วทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าไปดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ ด้านการประสานมีการประสานงานกับหน่วยราชการอื่นอยู่ในระดับปานกลาง การประสานการทำงานภายในหน่วยงานของกรมวิชาการเกษตรเองมีการประสานงานในระดับปานกลาง การทำงานร่วมกันในพื้นที่ของคณะทำงานแบบบูรณาการก็ค่อนข้างน้อยทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการ ควรจะมีการประชุมให้มากขึ้นเพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนการประชาสัมพันธ์โครงการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น การจัดสรรงบประมาณต้องมีความเหมาะสมตามภารกิจของหน่วยงานที่เข้าไปดำเนินการ สำหรับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการ ของคณะทำงาน ในด้านความชัดเจนของคำสั่งกรมวิชาการเกษตร การเข้าใจในวัตถุประสงค์และการเข้าใจในการปฏิบัติงาน การเบิกจ่ายเงินงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความพอใจในการปฏิบัติงาน ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ความเหมาะสมในคณะทำงาน และความสอดคล้องกับปัญหาเกษตรกร อยู่ในระดับปานกลาง

2.5 ผลการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

2.5.1 การบรรลุตามวัตถุประสงค์

การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการเข้ารับฟังการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับค่อนข้างมาก ส่วนการประสานงานนอกหน่วยงานกรมวิชาการเกษตร ได้มีการประสานงานในระดับค่อนข้างมาก กับองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล สำหรับการพัฒนางานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการผลิตพืชให้กับเกษตรกร มีการแก้ไขปัญหได้ในระดับปานกลาง เนื่องจากว่าการดำเนินงานเพิ่งเริ่มดำเนินการ

ได้เพียงปีเดียว กิจกรรมที่ชบางกิจกรรมต้องใช้ระยะดำเนินงาน 3 ปีขึ้นไปจึงจะได้ผลผลิตและแก้ไขปัญหาได้ ส่วนการพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพก็สามารถพัฒนาได้ในระดับค่อนข้างมากทำให้เกษตรกรมีผลผลิตเพิ่มขึ้น สำหรับการประเมินเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร จากการประเมินเบื้องต้นพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเทคโนโลยีบางอย่างยังไม่มี ความเหมาะสมกับพื้นที่เป้าหมายโครงการ

2.5.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร

การให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่าเหตุผลที่เกษตรกรต้องการเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ต้องการปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาการดำเนินการตามโครงการต่างๆของภาครัฐให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร โดยการให้เปล่าแก่เกษตรกรจนทำให้เกษตรกรมีความคุ้นเคยกับการได้รับการให้เปล่า ทำให้การดำเนินงานหลายโครงการในอดีตที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จบางส่วนเพราะเกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือ รองลงไปคือต้องการความรู้ทางการเกษตร เพราะเกษตรกรยังต้องการความรู้บางอย่าง เช่นการดูแลรักษาเครื่องจักรกลการเกษตร และด้านหม่อนไหม สำหรับผู้ที่มิมีบทบาทในการชักชวนเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่โครงการ เพราะเจ้าหน้าที่เป็นบุคคลที่เข้าไปชี้แจงแนะนำโครงการและมีส่วนในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ รองลงมาเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน เพราะเป็นผู้มีบทบาทและเกษตรกรให้ความเคารพนับถือในชุมชน การเข้าร่วมประชุมของเกษตรกรเพื่อฟังการชี้แจงโครงการ และการเข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกกิจกรรม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการเข้าร่วมประชุม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกกิจกรรม การวางแผนการดำเนินงานอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย เนื่องจากว่าเกษตรกรยังมีความเกรงใจรอดูท่าทีไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลจากเกษตรกรน้อย มีผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานบางกิจกรรม การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จมีค่อนข้างมาก

2.5.3 การทำแปลงทดสอบพืช

โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและวางแผนการพัฒนางานวิจัยในการแก้ไขปัญหการผลิตพืชในพื้นที่ โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกร ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน โครงการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเท่าที่จำเป็น ได้ดำเนินการจัดทำแปลงทดสอบพืชร่วมกับเกษตรกร ดังนี้ กิจกรรมข้าวจำนวน 61 ราย กิจกรรมพืชไร่จำนวน 30 ราย กิจกรรมพืชสวนจำนวน 22 ราย กิจกรรมเกษตรผสมผสานจำนวน 21 ราย กิจกรรมหม่อนไหมจำนวน 20 ราย กิจกรรมยางพาราจำนวน 3 ราย รวมทั้งหมด 6 กิจกรรม เกษตรกรจำนวน 165 ราย การประเมินพบว่า กิจกรรมข้าว กิจกรรมพืชไร่ กิจกรรม

หม่อนไหม ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความพึงพอใจในด้านผลผลิตในระดับค่อนข้างมาก เพราะเกษตรกรได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยใช้ระยะเวลาการผลิตเพียงฤดูกาลเดียวเท่านั้น สำหรับไหม ใช้ระยะเวลาเลี้ยงเพียง 45 วันก็จะได้ผลผลิต ส่วนด้านรายได้เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เนื่องจากว่าเกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาถูก กิจกรรมเกษตรผสมผสาน กิจกรรมยางพารา ผลผลิตและรายได้เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เนื่องจากว่าเกษตรกรเพิ่งดำเนินการได้เพียงปีเดียว กิจกรรมต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไปจึงจะได้ผลผลิต สำหรับกิจกรรมพืชสวน ด้านผลผลิตและรายได้เกษตรกรมีความพึงพอใจค่อนข้างน้อย เนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่นำพันธุ์ไม้ผลไปให้เกษตรกรล่าช้าไม่ทันกับฤดูกาลที่จะปลูก ทำให้ไม้ผลที่ปลูกตายไปเป็นจำนวนมาก

2.5.4 การถ่ายทอดเทคโนโลยี

โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีหลายรูปแบบ พบว่า การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ออกตรวจเยี่ยม จำนวน 1-7 ครั้งต่อปี มีการออกตรวจเยี่ยมจำนวน 5-6 ครั้งต่อปีมากที่สุด การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอ เพราะเมื่อเวลาเกษตรกรมีปัญหาจะทำการแก้ไขปัญหาก็ให้เกษตรกรไม่ทันเวลา แต่เนื่องจากทางโครงการมีข้อจำกัดด้านยานพาหนะ และไร่นาของเกษตรกรจะอยู่ห่างไกลมีความลำบากในการเดินทางไปปฏิบัติงาน จึงไม่สามารถเดินทางเข้าไปดูแลได้ทั่วถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่โครงการมากที่สุดเพราะเจ้าหน้าที่โครงการเป็นผู้ที่จะให้บริการด้านวิชาการและข้อมูลข่าวสารอยู่แล้ว การได้รับเอกสารคำแนะนำด้านวิชาการเกษตรส่วนใหญ่จะได้รับเอกสารคำแนะนำตามกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกับโครงการ เช่นกิจกรรมข้าว ก็จะได้รับเอกสารเทคโนโลยีการผลิตข้าว กิจกรรมพืชไร่ก็ได้รับเอกสารเทคโนโลยีการผลิตพืชไร่ ส่วนการนำความรู้ที่ได้รับจากเอกสารคำแนะนำไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่นำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับปานกลางเพราะระดับการศึกษาของเกษตรกรมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก การฝึกอบรมเกษตรกรมีการฝึกอบรม 1-3 ครั้ง/ปี ส่วนใหญ่เกษตรกรให้ความสนใจการฝึกอบรมมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม สำหรับการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับปานกลาง การนำความรู้จากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรรายอื่นสามารถนำไปถ่ายทอดได้ในระดับค่อนข้างน้อย เพราะเกษตรกรยังไม่มีประสบการณ์ในการถ่ายทอด สรุปการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ เกษตรกรให้ความสนใจและให้ความร่วมมือดี แต่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและระดับการศึกษา ฉะนั้นในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร มีข้อควรพิจารณาในเรื่องช่วงระยะเวลา เนื้อหาวิชาการที่เหมาะสม การใช้สื่อที่เหมาะสมประหยัดเวลาและมีประสิทธิภาพ

2.6 ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2.6.1 รายได้ของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้นอกภาคการเกษตรสูงสุดมาจากรายได้ที่บุคคลในครัวเรือนเดินทางไปทำงานที่ต่างประเทศส่งเงินมาให้ทางบ้านเดือนละประมาณ 10,000 บาท สำหรับเกษตรกรทั่วไปมีรายได้หลังเข้าร่วมโครงการมีรายได้รวมเพิ่มขึ้น เฉลี่ย 10,373 บาท เนื่องจากว่าเกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต ด้านพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาเคมี การปฏิบัติตามคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องเหมาะสมทำให้ได้ผลผลิตและมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิมในระดับหนึ่ง ซึ่งยังไม่เป็นที่พอใจของเกษตรกรทั้งหมด เพราะเพิ่งดำเนินงานได้เพียงปีเดียว คาดว่าปีต่อๆไปจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิม

2.6.2 การแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกร

ก่อนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาหลายด้าน มีปัญหาในด้านเงินทุนมากที่สุด รองลงมาปัญหาในด้านแรงงาน ระดับของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการแก้ปัญหาในเรื่องเงินทุน ทางโครงการไม่อาจแก้ไขปัญหาคำนี้ได้โดยตรง แต่มีส่วนช่วยแก้ปัญหาในทางอ้อม โดยการช่วยเหลือปัจจัยการผลิต จากนโยบายของรัฐบาลในการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกร และการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เป็นการแก้ไขปัญหาด้านเงินทุนให้กับเกษตรกรได้ในระดับหนึ่ง ส่วนปัญหาในด้านแรงงาน ทางโครงการได้นำกิจกรรมที่มีการกระจายการใช้แรงงานอย่างสม่ำเสมอตลอดปี เช่น เกษตรผสมผสาน ไปดำเนินการเพื่อที่จะช่วยลดปัญหาด้านแรงงาน สำหรับปัญหาด้านอื่นๆ โดยภาพรวมแล้วสามารถแก้ไขได้ในระดับค่อนข้างน้อย เนื่องจากโครงการมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินงาน

2.6.3 ความพึงพอใจของเกษตรกร

จากการประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรในกิจกรรมการผลิตพืช พบว่าด้านผลผลิตของกิจกรรมข้าว กิจกรรมพืชไร่ กิจกรรมหม่อนไหม ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความพึงพอใจค่อนข้างมาก ด้านรายได้มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง กิจกรรมเกษตรผสมผสาน กิจกรรมยางพารา เกษตรกรมีความพึงพอใจในด้านผลผลิตและรายได้ในระดับปานกลาง สำหรับกิจกรรมพืชสวน ในด้านผลผลิตและรายได้เกษตรกรมีความพึงพอใจค่อนข้างน้อย สำหรับกิจกรรมที่เกษตรกรมีความพึงพอใจ เนื่องจากเกษตรกรได้ผลผลิตและมีรายได้เพิ่มขึ้น กิจกรรมที่มีความพึงพอใจค่อนข้างน้อย เนื่องจากกิจกรรมต้องใช้ระยะเวลา 3 ปีขึ้นไปจึงจะให้ผลผลิตและมีรายได้

2.6.4 การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

จากการประเมินการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วน

ใหญ่ให้การยอมรับเทคโนโลยีและปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่โครงการเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นข้อตกลงระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรว่าเกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำที่เจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำส่งเสริม ดังนั้นการประเมินการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร จึงไม่สามารถชี้ชัดลงไปถึงการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร เพราะการดำเนินการ โครงการเพียงดำเนินการผ่านไปเพียงระยะปีเดียว แต่ก็มีบางกิจกรรมที่เกษตรกรไม่ยอมรับเทคโนโลยี ในวิธีการปฏิบัติบางอย่างของกิจกรรม เช่น กิจกรรมพืชไร่ ด้านพันธุ์ข้าวโพดที่นำไปทำการปลูกทดสอบร่วมกับเกษตรกรที่จังหวัดเลย เพราะให้ผลผลิตและมีรายได้ต่ำกว่าพันธุ์เดิมที่เกษตรกรปลูกอยู่ กิจกรรมพืชสวนพันธุ์ไม้ผล ไม้ผลที่นำไปให้เกษตรกรปลูกตายไปจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรไม่ยอมรับเทคโนโลยีด้านพันธุ์พืช สำหรับการประเมินการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ต้องให้ระยะเวลาดำเนินการจนสิ้นสุดโครงการแล้วทำการประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรอีกครั้งหนึ่งถึงจะเห็นผลการยอมรับเทคโนโลยีที่ชัดเจน

2.6.5 การใช้ทรัพยากร

การใช้ทรัพยากร โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร มีการใช้ทรัพยากรด้านบุคลากร โดยใช้บุคลากรจากหน่วยงานเดิมของกรมวิชาการเกษตรเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด ซึ่งทุกคนมีงานประจำที่รับผิดชอบอยู่ ทำให้ไม่มีเวลาทำงานโครงการได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้โครงการมีการจ้างนักวิชาการเกษตรเพื่อให้เก็บข้อมูลติดตามงาน และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ประจำอยู่ในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้ดำเนินการส่งนักวิชาการไปประจำในพื้นที่ ทำให้การประสานงานในบางพื้นที่มีปัญหา ส่วนเรื่องยานพาหนะของโครงการมีการนำไปใช้ในงานโครงการวิจัยอื่น จึงทำให้การทำงานมีปัญหาในด้านยานพาหนะบ้าง สำหรับด้านงบประมาณ การนำเงินงบประมาณบางส่วนไปใช้ซ่อมแซมสำนักงานและบ้านพักของข้าราชการ เป็นการใช้งบประมาณไม่ตรงตามแผนกิจกรรมที่ได้เสนอไว้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้

3.1.1 การกำหนดพื้นที่ พื้นที่ดำเนินการ โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรควรให้คณะทำงานเป็นผู้กำหนดเอง การกำหนดพื้นที่ดำเนินการจากส่วนกลางในบางครั้งทำให้พื้นที่ไม่มีความเหมาะสมสำหรับการดำเนินงาน

3.1.2 การกำหนดเทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีเข้าไปดำเนินการควรมีการคัดเลือกเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสม มีการทดสอบในสภาพพื้นที่ของเกษตรกรที่ได้ผลชัดเจนแล้ว

และเทคโนโลยีที่เข้าไปดำเนินการจะต้องแก้ปัญหาและตรงตามความต้องการของเกษตรกร จึงจะทำให้มีการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

3.1.3 ความยั่งยืนของกิจกรรม กิจกรรมที่เข้าไปดำเนินการ ควรจะมองถึงความยั่งยืนของกิจกรรมและเทคโนโลยีนั้นๆ ตลอดแนวทางการขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นๆ โดยการนำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เข้าไปดำเนินการ เพื่อให้เกษตรกรมีเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ และมีการใช้ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม (Participatory Agricultural Extension System PAES) ซึ่งสามารถส่งเสริมได้ทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสู่เกษตรกร (delivery system) และการส่งเสริมโดยเกษตรกรแสวงหาความรู้เอง (acquisition system)

3.1.4 ผลการวิเคราะห์โครงการ กิจกรรมที่เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกร ต้องดูผลจากการวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสในการแก้ไขปัญหามาจากผลการวิเคราะห์พื้นที่ของคณะทำงาน ก่อนที่จะนำเทคโนโลยีต่างๆ ไปดำเนินการ

3.1.5 ความเหมาะสมของคณะทำงาน การแต่งตั้งคณะทำงานต้องมีการคัดเลือกพิจารณาความเหมาะสม ความรู้ความสามารถ ต้องมีเวลาที่จะทำงานให้โครงการ และมีความเข้าใจกระบวนการในการทำงานร่วมกัน จะทำให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

3.1.6 การปฏิบัติงานของคณะทำงาน เจ้าหน้าที่ที่เป็นคณะทำงาน โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ควรได้ออกติดตามงานให้มากขึ้น ทำงานอย่างเสียสละและมีความตั้งใจจริง ผู้บังคับบัญชาควรจะได้มีการกำกับดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และมีการประเมินการทำงานของผู้ได้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีปัญหาในการทำงานจะได้แก้ไขได้ทันเวลา

3.1.7 การจัดสรรงบประมาณ ต้องให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่เข้าไปดำเนินการ พิจารณาอย่างเป็นธรรม และไม่ควรที่จะนำงบประมาณของโครงการ ไปใช้ในงานอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการ

3.1.8 การจัดหาปัจจัยการผลิตการเกษตร ให้กับเกษตรกรต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ต้องมีคุณภาพ การนำปัจจัยการผลิตไปให้เกษตรกรต้องให้ทันกับเวลาทันกับความต้องการใช้ของเกษตรกร และต้องทำความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของปัจจัยการผลิตที่ทางโครงการนำไปให้

3.1.9 การเพิ่มพูนความรู้ให้กับเกษตรกร ต้องสนับสนุนให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญในการฝึกอบรม การให้คำแนะนำ การนำเกษตรกรไปดูงานฟาร์มที่ประสบผลสำเร็จทั้งของรัฐและเอกชน ให้เกษตรกรได้มีการพบปะผู้นำเกษตรกรที่

ประสบผลสำเร็จ และนักคิดด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ขยายขอบเขตการประเมิน กรมวิชาการเกษตรควรจะมีการประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรทุกภาคในระดับประเทศ จะได้มีข้อมูลในการปรับปรุงโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2.2 มีการประเมินในเชิงลึกกับเกษตรกรเป้าหมายและเกษตรกรรายอื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ เพื่อที่จะได้ข้อมูลและผลการประเมินที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ทั้งตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ(แรงงานในครัวเรือน อัตราค่าจ้างในท้องถิ่น) ตัวแปรทางด้านสังคมที่เกี่ยวข้อง (อายุ เพศ การศึกษา) จะช่วยอธิบายการประเมินโครงการ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2.4 เพิ่มประเด็นการศึกษา ควรจะมีการศึกษาในประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมในการดำเนินการในระยะที่สองต่อไป

บรรณานุกรม

- ขอนแก่น, มหาวิทยาลัย เอกสารการฝึกอบรมการวิเคราะห์ระบบชนบท ขอนแก่น โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น โครงการวิจัยระบบชนบท มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2533
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการณั การบริหารงานพัฒนาชนบท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2537
- ฉรงค์ หุตานูวัฒน์ ภาคเกษตรพึ่งตนเองในชนบท หน้า 42-44 ขอนแก่น โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2531
- ณัฐพร เพ็ญสุภา “การประเมินโครงการเกษตรก้าวหน้าในเขตปฏิรูปที่ดิน บ้านบึงเคอ ตำบล
ท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
คณะสังคมวิทยาพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2539
- นัฐพล ชันธไชย แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและพัฒนาชนบท ในการบริหารและ
พัฒนาชนบท หน้า 47-49 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2527
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ “หน่วยที่ 1 แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนา” ในประมวลสาระ
ชุดวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา หน้า 8-29 นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2543
- นิตา ชูโต การประเมินผลโครงการ กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท. 2531
- บำเพ็ญ เขียวหวาน หน่วยที่ 6 “การวิจัยชุมชน” ในประมวลสาระชุดวิชา การวิจัยเพื่อการ
พัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน้า 109-113 นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ หน่วยที่ 9 “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร” ในประมวล
สาระการสอนชุดวิชา การวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน้า 294-295
นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2544
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี หลักการและวิธีติดตามประเมินผลโครงการ กรุงเทพมหานคร โครงการส่งเสริม
เอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2524

วิจัยและพัฒนากาไรเกษตรเขตที่ 3, สำนัก การดำเนินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ขอนแก่น สำนักวิจัยและพัฒนากาไรเกษตรเขตที่ 3
กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2543

วิชาการเกษตร, กรม คู่มือการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร กรมวิชาการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2542

_____ . คู่มือการปฏิบัติงานสำนักวิจัยและพัฒนากาไรเกษตร กรุงเทพมหานคร กรมวิชาการ
เกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2536

_____ . ยุทธศาสตร์การทำงานวิจัยของกรมวิชาการเกษตรในศตวรรษที่ 21 กรมวิชาการ
เกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2542

_____ . รายงานผลการดำเนินงานปี 2532-2539 โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ภูซัด
ภูเมียง ภูสอยดาว ในพื้นที่กองทัพภาคที่ 2 จังหวัดเลย ขอนแก่น ขอนแก่นการพิมพ์
กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2542

วีระพล สุวรรณนันต์ การประเมินผลแผนและโครงการ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรวัฒนา
2526

ศิริชัย กาญจนวาที ทฤษฎีการประเมิน กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2536
ส่งเสริมการเกษตร, กรม รายงานการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรในเขตลุ่มน้ำปากพนัง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ 2541

_____ . การประเมินผลโครงการปรับระบบการเกษตรในเขตชลประทานในเขตลุ่มแม่น้ำ
เจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2539

สมคิด พรหมจู้ เทคนิคการประเมินโครงการ พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2544

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ การประเมินโครงการทฤษฎีและการปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ 2 ม.ป.ท. 2531

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ รวบรวมความการประเมินผลโครงการ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541

- สิน พันธุ์พินิจ “หน่วยที่ 3 โครงการวิทยานิพนธ์ทางส่งเสริมการเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา
วิทยานิพนธ์ I* หน้า 115-154 นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2544
- สุขุม มูลเรื่อง *เทคนิคการประเมินโครงการ* กรุงเทพมหานคร อักษรไทย 2530
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ *การวิจัยประเมินโครงการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ภาพพิมพ์ 2532
- แสงดาว อินตา “การประเมินอนามัยโรงเรียนในระดับประถมศึกษา สำนักงานประถมศึกษา
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต* หน้า 16-19
สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2538
- อรรถชัย จินตะเวช *วิธีการวิเคราะห์พื้นที่* ขอนแก่น โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2531
- อำพล ทิมาสาร *การประเมินผลโครงการในการจัดทำโครงการ* หน้า 54-84 กรุงเทพมหานคร
กองประเมินแผนงานและโครงการ สำนักงบประมาณ 2528
- อุทุมพร จามรมาน “หน่วยที่ 14 การวิจัยเชิงประเมินทางการส่งเสริมการเกษตร” ใน *ประมวลสาระ
ชุดวิชา การวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน้า 189-218 นนทบุรี
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2544
- Stufflebeam , DL “Alternative Approaches to Education Evaluation.” in Popham,J., *Evaluation
in Education Current Application California*. MC : Cutchan, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

แบบสัมภาษณ์เกษตรกรสำหรับงานวิจัย

การประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปี พ.ศ. 2543

ชื่อ สกุล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ผู้สัมภาษณ์ ชื่อ - สกุล.....

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

○ ○ ○

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุปี
3. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด
☐ 1.ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่4	☐ 5 มัธยมปลาย (ม.6 ม.ศ.5)	☐
☐ 2. ประถมศึกษาปีที่4	☐ 6 อนุปริญญา	
☐ 3. ประถมศึกษาปีที่6	☐ 7 ปริญญาตรี	
☐ 4. มัธยมต้น (ม.3 ม.ศ.3)	☐ 8 อื่นๆ(ระบุ)	
4. สถานภาพการสมรส
☐ 1. โสด	☐ 3. แต่งงาน
☐ 2. หม้าย	☐ 4. อื่นๆระบุ
5. อาชีพหลักของครัวเรือน (เลือกได้ 1 คำตอบ)
-		
--	--
☐ 1. การเกษตร	☐ 4. รับราชการ รัฐวิสาหกิจ
☐ 2. ค้าขาย	☐ 5. บริษัท เอกชน
☐ 3. รับจ้างทั่วไป	☐ 6. อื่นๆระบุ.....
6. รายได้หลักของครัวเรือน(เลือกตอบได้ 1 คำตอบ)
☐ 1. ทำนา	☐ 4. ค้าขาย
☐ 2. พืชไร่	☐ 5. รับจ้าง
☐ 3. พืชสวน	☐ 6. อื่นๆระบุ.....
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย คน หญิง คน

8. แรงงานที่ใช้ในกิจกรรมหลักทางการเกษตรของท่าน

8.1 แรงงานในครัวเรือน.....คน ชายคน หญิงคน

8.2 แรงงานจ้าง 1 เต็มเวลา.....คน 2. จ้างเฉพาะฤดูกาล

9. ลักษณะพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

ลักษณะพื้นที่การเกษตร	เป็นของตนเอง(ไร่)	เช่าผู้อื่น(ไร่)	รวม(ไร่)
1. พื้นที่นา
2. พื้นที่ไร่
3. พื้นที่สวน
4. ไร่นาสวนผสม
5. อื่นๆระบุ.....

ตอนที่ 2 การดำเนินงาน

2.1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผน

1. เหตุผลที่ท่านเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรคือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. คาดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น
2. ต้องการปัจจัยการผลิต
3. ต้องการความรู้ทางวิชาการ
4. อื่นๆ(ระบุ).....

2. ก่อนเริ่มดำเนินโครงการฯ ท่านเคยเข้าประชุมรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับโครงการหรือไม่

1. เคย.....ครั้ง 2. ไม่เคย

3. ใครเป็นผู้มีบทบาทในการชักชวนท่านเข้าร่วมโครงการ มากที่สุด(ตอบได้เพียงข้อเดียว)

1. เจ้าหน้าที่ 2.ญาติและเพื่อนบ้าน
3. ผู้ใหญ่บ้านผู้นำชุมชน 4. รับทราบข่าวสารและเข้าร่วมด้วยตนเอง
5. อื่นๆ.....

4. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่ของท่านหรือไม่
1. เคย.....ครั้ง 2. ไม่เคย
5. ในการประชุมเพื่อคัดเลือกกิจกรรม ท่านได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการเลือกกิจกรรมหรือไม่
- 5.1 เคยแสดงความคิดเห็น ในระดับ
- มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง
- ค่อนข้างน้อย น้อย
- 5.2 ไม่เคยแสดงความคิดเห็น

6. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนในการปฏิบัติงานกิจกรรมของโครงการฯหรือไม่
- 6.1 มีส่วนร่วมโดยมีส่วนร่วมในระดับ
- มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง
- ค่อนข้างน้อย น้อย
- 6.2 ไม่มีส่วนร่วม

2.2 การสนับสนุนจากโครงการฯ

2.2.1 การทำแปลงทดสอบพืช

1. กิจกรรมหลักที่ท่านเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร ได้แก่กิจกรรม(เลือกตอบได้ 1 ข้อ)
1. กิจกรรมข้าว 5. กิจกรรมหม่อนไหม
2. กิจกรรมพืชไร่ 6. กิจกรรมยางพารา
3. กิจกรรมพืชสวน 7. กิจกรรม เกษตรผสมผสาน
4. กิจกรรมเกษตรวิศวกรรม

2. ในการเข้าร่วมโครงการท่านได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตหรือไม่

ปัจจัยการผลิต	ได้รับ	ไม่ได้รับ
1. พันธุ์พืช/สัตว์
2. ปุ๋ยเคมี
3. ยาเคมี

2.2.2 การถ่ายทอดเทคโนโลยี

1. ในรอบปีที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่โครงการได้เข้าตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำในการดำเนินงานแก่ท่าน
จำนวน.....ครั้ง/ปี

2. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรจากที่ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เจ้าหน้าที่โครงการ 4. เกษตรกรที่เป็น สมาชิกโครงการ
2. ผู้นำชุมชน 5. เอกสารโครงการ เช่นจดหมายข่าว
3. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี 6. อื่นๆระบุ.....

3. ท่านได้รับเอกสารวิชาการหรือคำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของโครงการฯหรือไม่เพียงใด

1. ได้รับ.....เรื่อง ได้แก่เรื่อง.....
2. ไม่ได้รับ

4. เอกสารคำแนะนำที่ท่านได้รับแจกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของท่านได้หรือไม่

- 4.1 ได้ใช้ประโยชน์ในระดับ
- มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง
- ค่อนข้างน้อย น้อย
- 4.2 ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เพราะ.....

5. ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมจากโครงการนี้หรือไม่

1. ได้ฝึกอบรม.....ครั้ง เรื่อง.....
2. ไม่เคย “
-

6. จากการฝึกอบรมท่านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์กับตัวท่านได้หรือไม่

- 6.1 ได้ในระดับใด
- มาก ค่อนข้าง มาก ปานกลาง
- ค่อนข้างน้อย น้อย
- 6.2 ไม่ได้ใช้ประโยชน์

3.3.1 ความพึงพอใจในกิจกรรมด้านการผลิตพืช (ตอบเฉพาะข้อที่ท่านทำกิจกรรมการผลิต)

ความพึงพอใจ	ไม่พึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
		มาก 5	ค่อนข้างมาก 4	ปานกลาง 3	ค่อนข้างน้อย 2	น้อย 1
1. ด้านผลผลิต						
1.1. กิจกรรมข้าว						
1.2. กิจกรรมพืชไร่						
1.3. กิจกรรมพืชสวน						
1.4. กิจกรรมยางพารา						
1.5. กิจกรรมปลูกหม่อนเลี้ยงไหม						
1.6. กิจกรรมเกษตรผสมผสาน						
1.7. กิจกรรมเกษตรวิสาหกรรมการ						
2. ด้านรายได้						
2.1. กิจกรรมข้าว						
2.2. กิจกรรมพืชไร่						
2.3. กิจกรรมพืชสวน						
2.4. กิจกรรมยางพารา						
2.5. กิจกรรมหม่อนไหม						
2.6. กิจกรรมเกษตรผสมผสาน						
2.7. กิจกรรมเกษตรวิสาหกรรมการ						

3.4 การยอมรับเทคโนโลยี

การปฏิบัติตามเทคโนโลยีของเกษตรกร

การปฏิบัติตามคำแนะนำเทคโนโลยีการผลิต	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1 กิจกรรมข้าว		
1.1 การใช้พันธุ์ดีของทางราชการ
1.2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์
1.3 การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์
1.4 การเตรียมแปลงตกกล้าและการดูแลรักษา
1.5 การเตรียมแปลงปักดำ
1.6 การใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำ
1.7 การป้องกันกำจัดศัตรูพืช
1.8 การกำจัดวัชพืช
1.9 การเก็บเกี่ยวตามอายุที่เหมาะสม
1.10 การเตรียมเมล็ดพันธุ์เพื่อเก็บไว้ทำพันธุ์
2. กิจกรรมพืชไร่		
2.1 การใช้เมล็ดพันธุ์ดีของทางราชการ
2.2 การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์
2.3 การเตรียมดิน
2.4 การเตรียมเมล็ด/ท่อนพันธุ์
2.5 การปลูก
2.6 การใส่ปุ๋ย
2.7 การกำจัดวัชพืช
2.8 การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช
2.9 การเก็บเกี่ยว

การปฏิบัติตามเทคโนโลยีของเกษตรกร	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
3. กิจกรรมพืชสวน 3.1 การเตรียมกิ่ง/ต้นพันธุ์ดี 3.2 การเตรียมดิน/การเตรียมหลุมปลูก 3.3 การปลูก 3.4 การใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำ 3.5 การป้องกันกำจัดศัตรูพืช 3.6 การกำจัดวัชพืช 3.7 การคลุมดิน 3.8 การตัดแต่งกิ่ง 3.9 การบำรุงไม้ผลให้สมบูรณ์และติดผล		
4. กิจกรรมยางพารา 4.1 การปลูกพืชแซมยางพารา 4.2 การใส่ปุ๋ย 4.3 การปลูกพืชคลุมดินในสวนยาง 4.4 การกำจัดวัชพืช 4.5 การเตรียมการกรีดยาง 4.6 การกรีดยาง 4.7 การทำยางแผ่น		
5. กิจกรรมหม่อนไหม 5.1 การใช้หม่อนไหมพันธุ์ดี 5.2 การเตรียมโรงเลี้ยงไหม 5.3 การให้อาหารและการถ่ายมูลไหม 5.4 การป้องกันกำจัดศัตรูหม่อนไหม 5.5 การเตรียมแปลงหม่อน 5.6 วิธีการปลูกหม่อนและการใส่ปุ๋ย 5.7 การคลุมดิน		

3.5 ข้อเสนอแนะของท่านต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โครงการ

3.5.1 ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร.....
.....
.....
.....

3.5.2 ด้านการแก้ปัญหาด้านการผลิตพืช.....
.....
.....
.....

3.5.3 ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี.....
.....
.....
.....

3.6 ท่านมี ข้อเสนอแนะโดยทั่วไปต่อโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรอย่างไร
.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามคณะทำงาน

ภาคผนวก ข

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามคณะกรรมการหมู่บ้านวิชาการเกษตรฯ
การวิจัยเรื่องการประเมินโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปี 2543

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการวิจัยการประเมิน โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในการดำเนินงานของคณะกรรมการในปีงบประมาณ 2543 เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการทำวิทยานิพนธ์
2. คำตอบในแบบสอบถามจะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น ดังนั้นจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงที่ได้ปฏิบัติและตรงตามความคิดเห็นของท่าน
3. แบบสอบถามมีทั้งหมด 7 หัวข้อใหญ่และแบ่งเป็นข้อย่อยหลายข้อ รวม 8 หน้า
4. ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณท่านที่กรุณากรอกแบบสอบถามและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

หน่วยงานผู้ตอบแบบสอบถาม.....

ตอนที่ 1 กระบวนการบริหารจัดการโครงการ

1. การวางแผนงาน(Planning)

1.1 โครงการนี้มีการวางแผนการปฏิบัติงานหรือไม่

1 มี

2 ไม่มีเพราะ

1.2 ในกรณีที่มีการวางแผนงาน เป็นการวางแผนลักษณะใด

1. เป็นทางการ

2. ไม่เป็นทางการเพราะ

3. แบบผสมผสานทั้งเป็นและไม่เป็นทางการ

4 อื่นๆระบุ.....

1.3. ในการวางแผนงานเป็นการกำหนดมาจากส่วนไหน

1. กำหนดจากพื้นที่ 2. กำหนดจากส่วนกลาง
 3. ทั้งสองวิธีการร่วมกัน 4. อื่นๆระบุ.....

4.1 ในการวางแผน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับเกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนหรือไม่และในระดับใด

- 1.4.1 มีในระดับ.
 มาก ค่อนข้างมาก
 ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อย
 1.4.2 ไม่มีส่วนร่วม เพราะ.....

2. การจัดองค์กร(Organizing)

2.1 การจัดองค์กรในระดับบริหาร โครงการมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

- 2.1.1 เหมาะสมในระดับ
 มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง
 ค่อนข้างน้อย เหมาะสมน้อย
 2.1.2 ไม่เหมาะสม เพราะ.....

2.2 การจัดองค์กรในรูปคณะทำงานโครงการมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

- 2.2.1 เหมาะสมในระดับ
 มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง
 ค่อนข้างน้อย น้อย
 2.2.2 ไม่เหมาะสมเพราะ.....

2.3 โครงการอาศัยหน่วยงานเดิมที่มีอยู่แล้วในพื้นที่หรือจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาใหม่

1. หน่วยงานเดิม 2. จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาใหม่
 3. อื่นๆระบุ.....

3. การจัดบุคลากร(Staffing)

3.1 ในการเลือกบุคลากรในระดับคณะทำงาน ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

3.1.1 มีความเหมาะสมในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

3.1.2 ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....

3.2 คณะทำงานในระดับพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเพียงใด

3.2.1 ประธานคณะทำงาน

มีความเหมาะสมในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

ไม่มีความเหมาะสมเพราะ.....

3.2.2 เลขานุการคณะทำงาน

มีความเหมาะสมในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

ไม่มีความเหมาะสมเพราะ.....

3.2.3 คณะทำงานฯ

มีความเหมาะสมในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

ไม่มีความเหมาะสมเพราะ.....

3.3 โครงการมีการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการอย่างไร

1. เกษตรกรที่ร่วมประชุมเลือกตัวแทน 2. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นคนคัดเลือก

3. เจ้าหน้าที่เป็นคนพิจารณาคัดเลือก 4. อื่นๆระบุ.....

4. .การอำนวยการ(Directing)

4.1 ประธานคณะกรรมการประสานงาน(ผอ.สวพ.3) มีความสามารถในการบริหาร

งานโครงการฯ หรือไม่ 4.1. มีความสามารถอยู่ในระดับใด มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อย

4.2 ไม่มีความสามารถเพราะ.....

4.2 คณะกรรมการบริหาร โครงการฯ มีความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการ
บริหารจัดการ โครงการฯ ได้หรือไม่ 4.2.1 ได้ในระดับ มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อย 4.2.2 ไม่ได้เพราะ.....4.3 คณะทำงานในพื้นที่ มีความสามารถในการตัดสินใจปัญหาต่างๆในพื้นที่หรือไม่ 4.4.1 มีความสามารถการตัดสินใจปัญหาในระดับ มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อย 4.4.2 ไม่มีความสามารถในการตัดสินใจปัญหาเพราะ.....4.4 คณะทำงานในพื้นที่ ได้ออกติดตามงานหรือไม่ 4.5.1 มีการติดตามงานในระดับ มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อย 4.5.2 ไม่มีการติดตามงาน เพราะ.....4.5 ประธานคณะทำงานให้คนอื่นมาประชุมแทนหรือไม่ 1. ไม่เคยมีผู้อื่นมาประชุมแทน 2. ให้ผู้อื่นมาประชุมแทนบ้าง 3. ให้ผู้อื่นเป็นประธานประชุมแทนเสมอ 4. อื่นๆระบุ

5. การประสานงาน(Coordinating)

5.1 โครงการมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นหรือไม่

- 5.5.1 มีการประสานงานในระดับ
- มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง
- ค่อนข้างน้อย น้อย
- 5.5.2 ไม่มีการประสานงานเพราะ.....

5.2 ท่านคิดว่าการประสานงานโครงการมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

- 5.3.1 มีความเหมาะสมในระดับ
- มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง
- ค่อนข้างน้อย น้อย
- 5.3.2 ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....

5.3 ในปี 2543 (มกราคม 2543 - ธันวาคม 2543) มีการประชุมเกี่ยวกับโครงการ จำนวน.....ครั้ง

6. การรายงาน(Reporting)

6.1 ในรอบปีที่ผ่านมา การรายงานผลการปฏิบัติงานมีความถี่มากน้อยเพียงใด

1. รายงานเป็นประจำเดือน 2. รายงานเป็นรายงวด
3. รายงานปีละครั้ง 4. รายงานเมื่อมีการทวงถาม
5. อื่นระบุ.....

6.2 ที่ผ่านมารายงานมีผลต่อการดำเนินงานโครงการอย่างไร

- 6.2.1. มีผลต่อโครงการในระดับ
- มาก ค่อนข้างมาก
- ปานกลาง ค่อนข้างน้อย
- น้อย
- 6.2.2 ไม่มีผลต่อโครงการ

6.3 ผู้บังคับบัญชาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับรายงานโครงการนี้อย่างไรบ้าง

6.3.1 ให้ความสนใจในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

6.3.2 ไม่ให้ความสนใจ

6.4 ในรอบปีที่ผ่านมาโครงการฯได้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการในระดับใด

6.4.1 มีการประชาสัมพันธ์ในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

6.4.2 ไม่มีการประชาสัมพันธ์

7.การจัดการด้านงบประมาณ

7.1 ในหน่วยงานของท่านได้รับงบประมาณในการสนับสนุนโครงการฯหรือไม่

7.1.1 ได้รับการสนับสนุนในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

7.1.2 ไม่ได้รับการสนับสนุน

7.2 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณหรือไม่

7.2.1 มีส่วนร่วมในระดับใด

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

7.2.2 ไม่มีส่วนร่วมเพราะ.....

7.3 ท่านในฐานะผู้ปฏิบัติงานท่านมีความพอใจกับการจัดการเรื่องงบประมาณของโครงการเพียงใด

7.3.1 พอใจในระดับ

มาก

ค่อนข้างมาก

ปานกลาง

ค่อนข้างน้อย

น้อย

7.3.2 ไม่พอใจเพราะ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานของคณะทำงานของโครงการฯ

1. ท่านมีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานของคณะทำงานในด้านต่างๆต่อไปนี้อย่างไร

กระบวนการบริหารโครงการฯ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
	5	4	3	2	1
1.ความชัดเจนในคำสั่งกรมฯ
2.ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการฯ
3.ความเข้าใจในการปฏิบัติงานโครงการฯ
4.ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโครงการฯ
5.ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น
6.ความเหมาะสมของจำนวนบุคลากรในคณะทำงาน
7.ความสะดวกในการเบิกจ่ายงบประมาณ
8.โครงการฯนี้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

2. ท่านมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้บรรลุความสำเร็จในระดับใด

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ	ระดับความสำเร็จ				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
	5	4	3	2	1
1. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การประสานงานภายในหน่วยงานภายในกรมฯ
3. การพัฒนางานวิจัยในการแก้ปัญหาคาการผลิตพืช
4. การสนับสนุนพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ
5. การประเมินผลการวิจัยและเทคโนโลยีของ กรมฯ

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาอุปสรรคที่ท่านประสบในการปฏิบัติงานโครงการฯ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะของท่านต่อการดำเนินงานโครงการฯ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

ข้อมูลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตรจังหวัดต่างๆ

ภาคผนวก ค

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร รวมทั้ง 5 จังหวัด

1. การเข้าร่วมประชุมของเกษตรกร

ตารางที่ 1.1 การเข้าร่วมประชุมของเกษตรกร

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
1. การเข้าร่วมรับฟังการชี้แจง ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (ครั้ง)					
ไม่เคย	1 (5.3)	1 (10.0)	0	0	2 (20.6)
1-2	10 (52.3)	16 (53.3)	11 (46.6)	25 (48.1)	17 (50.0)
3-4	1 (6.8)	10 (33.4)	16 (53.4)	21 (40.4)	10 (29.4)
มากกว่า 4	1 (5.3)	1 (3.4)	0	6 (11.5)	0
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)
X	1.05	1.83	2.40	2.42	1.67
SD	1.06	1.29	0.80	1.36	1.29
2. การเข้าร่วมประชุมเพื่อคัด เลือกกิจกรรม (ครั้ง)					
ไม่เคย	2 (15.8)	1 (6.6)	0	5 (9.7)	10 (29.4)
1-2	3 (47.4)	21 (76.7)	22 (63.4)	29 (55.7)	18 (53.0)
3-4	1 (31.6)	5 (16.7)	8 (26.6)	12 (23.1)	6 (17.6)
มากกว่า 4	1 (5.2)	0	0	6 (11.5)	0
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)
X	1.94	1.23	2.06	2.01	1.26
SD	1.27	0.71	0.86	1.42	1.22

2. การมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 1.2 การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการวางแผนของเกษตรกร

จังหวัด	การแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรม				การมีส่วนร่วมในการวางแผน			
	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)	มี จำนวน (ร้อยละ)	X SD	ความหมาย	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)	มี จำนวน (ร้อยละ)	X SD	ความหมาย
1. อุตรดิตถ์	14 (73.8)	5 (26.2)	2.00 1.29	ค่อนข้างน้อย	16 (84.2)	3 (15.8)	2.20 1.33	ค่อนข้างน้อย ¹⁴
2. ชัยภูมิ	7 (23.3)	23 (76.7)	1.66 1.20	น้อย	4 (3.3)	26 (86.7)	1.90 1.16	ค่อนข้างน้อย
3. เลย	2 (6.7)	28 (93.3)	2.80 0.88	ปานกลาง	1 (3.3)	29 (96.7)	2.60 0.87	ค่อนข้างน้อย
4. มุกดาหาร	8 (15.4)	44 (84.6)	2.48 1.10	ค่อนข้างน้อย	8 (15.4)	44 (84.6)	2.40 1.14	น้อย
5. ขอนแก่น	21 (6.18)	13 (38.2)	1.05 1.39	น้อย	14 (41.2)	20 (58.8)	1.79 1.51	น้อย

3. การทำแปลงทดสอบพืช

ตารางที่ 1.3 การทำแปลงทดสอบพืชร่วมกับเกษตรกรรวม 5 จังหวัด

กิจกรรม	อุดรธานี		ชัยภูมิ		เลย		มุกดาหาร		ขอนแก่น		รวม	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
1. ข้าว	11	58.0	11	36.7	11	36.7	13	25.0	23	67.6	69	41.8
2. พืชไร่	4	21.0	3	10.0	17	56.7	6	11.5	0	0	30	18.2
3. พืชสวน	0	0	3	10.0	0	0	14	26.9	5	14.8	22	13.3
4. ผสมผสาน	4	21.0	6	23.3	1	3.3	7	13.6	3	8.8	21	12.7
5. หม่อนไหม	0	0	7	20.0	0	0	10	19.2	3	8.8	20	12.2
6. ยางพารา	0	0	0	0	1	3.3	2	3.8	0	0	3	1.8
รวม	19	100	30	100	30	100	52	100	34	100	165	100

4. การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำ

ตารางที่ 1.6 การออกตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำแก่เกษตรกรของเจ้าหน้าที่โครงการฯ

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (จำนวน)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
1. การออกตรวจเยี่ยม ให้คำแนะนำ (ครั้ง)					
1-3	1 (5.3)	2 (6.6)	1 (3.3)	10 (19.2)	6 (17.7)
4-6	18 (94.7)	25 (83.4)	24 (80.0)	42 (80.8)	24 (76.4)
มากกว่า 6	0	3 (10.0)	5 (16.7)	0	2 (5.9)
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)
X	4.42	5.00	5.3	4.4	4.46
SD	0.99	1.26	1.18	1.40	1.69

5. การได้รับข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ 1.5 การได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการฯของเกษตรกร

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
1. การได้รับข้อมูลข่าวสาร โครงการของเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)					
1.1 เจ้าหน้าที่โครงการฯ	17 (89.4)	29(96.7)	18 (60.0)	50 (96.2)	28 (82.4)
1.2 ผู้นำชุมชน	12 (78.9)	17 (89.4)	29 (100)	30 (59.2)	25 (73.5)
1.3 ศูนย์ถ่ายทอด เทคโนโลยี	2. (10.5) 0	4 (13.3) 0	1 (3.3) 7 (23.3)	9 (17.3) 2 (3.8)	8 (23.5) 6 (17.6)
1.4 เกษตรกรที่เป็นสมาชิก	1 (5.3)	0	13 (43.3)	1 (1.9)	7 (20.5)
1.5 เอกสารโครงการฯ					

6. การได้รับเอกสารคำแนะนำและการได้รับการฝึกอบรม

ตารางที่ 1.6 การได้รับเอกสารคำแนะนำและการฝึกอบรม

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
1. การได้รับเอกสาร คำแนะนำ ไม่ได้รับ ได้รับจำนวน(เรื่อง)	0	3(10.0)	3(10.0)	10(19.2)	11(32.4)
1	10(52.6)	13(43.3)	12(40.0)	14(26.9)	6(26.1)
2	5(26.3)	12(40.0)	10(33.4)	17(32.7)	5(21.7)
3	4(21.1)	2(6.7)	4(13.3)	11(21.2)	12(52.2)
4	0	0	1(3.3)	0	0
รวม	19(100)	30(100)	30(100)	52(100)	34(100)
2. การฝึกอบรม ไม่ได้รับการฝึกอบรม ได้รับการฝึกอบรม(ครั้ง)	3(15.8)	1(3.3)	0	4(7.7)	13(38.2)
1	7(36.8)	11(36.7)	14(36.4)	18(36.4)	8(23.5)
2	7(36.8)	18(60.0)	16(53.3)	24(46.4)	12(35.4)
3	2(10.5)	0	0	6(11.5)	1(2.9)
รวม	19(100)	30(100)	30(100)	52(100)	34(100)

7. การใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ

ตารางที่ 1.7 การใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ

จังหวัด	การใช้ประโยชน์เอกสารคำแนะนำ		ระดับการใช้ประโยชน์จากเอกสารคำแนะนำ		
	ไม่ได้ใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ใช้ได้ จำนวน (ร้อยละ)	X	SD	ความหมาย
1. อุดรธานี	0	19(100)	3.25	0.59	ค่อนข้างมาก
2. ชัยภูมิ	4(13.3)	26(86.7)	2.80	1.24	ปานกลาง
3. เลย	4(13.3)	26(86.7)	4.23	0.98	มาก
4. มุกดาหาร	13(25.0)	39(75.0)	2.28	1.39	ค่อนข้างน้อย
5. ขอนแก่น	11(32.4)	23(67.6)	2.26	1.63	ค่อนข้างน้อย

ตาราง 1.8 การใช้ประโยชน์จากการฝึกอบรม

จังหวัด	การใช้ประโยชน์จากการฝึกอบรม		ระดับการใช้ประโยชน์จากการฝึกอบรม		
	ไม่ได้ใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ใช้ได้ จำนวน (ร้อยละ)	X	SD	ความหมาย
1. อุดรธานี	3(15.8)	16(84.2)	2.89	1.41	ปานกลาง
2. ชัยภูมิ	2(6.7)	28(93.3)	3.06	0.99	ปานกลาง
3. เลย	0	30(100)	3.46	0.76	ค่อนข้างมาก
4. มุกดาหาร	5(9.6)	47(90.4)	2.76	1.01	ปานกลาง
5. ขอนแก่น	11(32.4)	20(60.0)	1.88	1.62	ค่อนข้างมาก

8. การนำความรู้จากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดให้เกษตรกรรายอื่น

ตารางที่ 1.9 การนำความรู้จากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดให้เกษตรกรอื่น

ประเด็น	การถ่ายทอดให้กับเกษตรกรอื่น		ระดับการถ่ายทอดให้กับเกษตรกรอื่น		
	ไม่ได้ จำนวน (ร้อยละ)	ได้ จำนวน (ร้อยละ)	X	SD	ความหมาย
1. อุดรธานี	3(15.8)	16(84.2)	2.05	0.99	ค่อนข้างน้อย
2. ชัยภูมิ	2(6.7)	28(93.3)	1.90	0.83	ค่อนข้างน้อย
3. เลย	3(10.0)	27(90.0)	2.36	0.94	ค่อนข้างน้อย
4. มุกดาหาร	9(17.3)	43(82.7)	1.98	1.06	ค่อนข้างน้อย
5. ขอนแก่น	14(41.2)	20(60.6)	1.35	1.20	น้อย

2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานในภาพรวมทั้ง 5 จังหวัด

2.1 ปัญหาและระดับของปัญหา

2.1.1 ปัญหาของเกษตรกร

ตารางที่ 1.10 ปัญหาของเกษตรกร

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (จำนวน)	เลข จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
1. ด้านแรงงาน	6 (31.6)	12 (40.0)	7 (23.3)	8 (23.5)	9 (26.5)
2. ด้านสภาพของดิน	2 (10.5)	2 (6.7)	1 (3.3)	3 (8.8)	2 (5.8)
3. ด้านเงินทุน	9 (47.4)	3 (10.0)	13 (43.3)	21 (61.8)	6 (17.7)
4. ด้านความแห้งแล้ง	0	9 (30.0)	0	0	0
5. ศัตรูพืช	0	0	1 (3.3)	0	0
6. ด้านวัชพืช	0	0	0	0	1 (2.9)
7. ด้านการตลาด	2 (10.2)	0	8 (26.7)	1 (2.9)	10 (29.4)
8. ไม่มีปัญหา	0	4 (13.3)	0	18 (34.6)	6 (17.7)
รวม		19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)

2.1.2 ระดับความรุนแรงของปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 1.11 ระดับความรุนแรงของปัญหาและการแก้ไขปัญหา

จังหวัด	ปัญหา		ระดับของปัญหา			การแก้ไขปัญหา		
	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)	มี จำนวน (ร้อยละ)	X	SD	ความหมาย	X	SD	ความ หมาย
1. อุดรธานี	0	19 (100)	3.78	0.52	ค่อนข้างมาก	2.84	0.48	ปาน กลาง
2. ชัยภูมิ	4 (13.3)	26 (86.7)	3.42	1.25	ค่อนข้างมาก	2.46	0.95	ค่อนข้าง ข้าง น้อย
3. เลย	0	30 (65.3)	4.23	0.61	มาก	2.93	0.65	ปาน กลาง
4. มุกดาหาร	18 (34.6)	34 (65.3)	2.36	1.77	ค่อนข้างน้อย	1.96	1.46	ค่อนข้าง ข้าง น้อย
5. ขอนแก่น	6 (17.7)	28 (82.3)	3.02	1.50	ปานกลาง	2.47	1.14	ค่อนข้าง ข้าง น้อย

2.2 รายได้ของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ

2.2.1 รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกร

ตารางที่ 1.12 รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกร

ประเด็น	อุตรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลข จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
1. รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท)					
0-20,000	10 (90.9)	9 (47.4)	8 (88.9)	25 (56.8)	3 (33.3)
20,001-40,000	1 (9.1)	7 (36.8)	1 (11.1)	17 (38.6)	6 (66.7)
40,001-60,000	0	2 (10.5)	0	2 (4.6)	0
มากกว่า 60,001	0	1 (5.3)	0	0	0
รวม	11 (100)	19 (100)	9 (100)	44 (100)	9 (100)
X	7,026	19,667	3,240	15,428	5,641
SD	7,109	25,437	5,971	14,306	10,284
ต่ำสุด	2,000	4,000	3,000	1,000	4,800
สูงสุด	30,000	120,000	24,000	60,000	36,000

2.2.2 รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

ตารางที่ 1.13 รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
2. รายได้ภาคการเกษตร ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (บาท)					
0-30,000	10 (52.6)	9 (30.0)	6 (20.0)	32 (61.5)	1 (2.9)
30,001-60,000	7 (36.9)	14 (46.7)	11 (36.7)	17 (32.7)	12 (35.4)
60,001-90,000	2 (10.5)	4 (13.3)	7 (23.3)	1 (1.9)	19 (55.9)
90,001-120,000	0	2 (6.7)	4 (13.3)	2 (3.9)	1 (2.9)
มากกว่า 120,000	0	1 (3.3)	2 (6.7)	0	1 (2.9)
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)
X	26,759	32,059	58,140	12,970	66,772
SD	9,988	33,309	29,316	6,241	32,755
ต่ำสุด	6,600	2,100	4,450	1,500	10,500
สูงสุด	73,050	338,000	160,000	106,800	302,000

2.2.3 รายได้รวมของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

ตารางที่ 1.14 รายได้รวมของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลข จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
3. รายได้รวมก่อนเข้าร่วม					
โครงการฯ(บาท)					
0-30,000	10 (52.6)	10 (30.0)	6 (20.0)	32 (61.5)	0
30,001-60,000	7 (36.9)	15 (16.7)	11 (36.7)	17 (32.7)	11 (32.3)
60,001-90,000	2 (10.5)	3. (13.3)	8 (23.3)	1 (1.9)	20 (58.8)
90,001-120,000	0	5 (6.7)	4 (13.3)	2 (3.9)	2 (5.8)
มากกว่า 120,000	0	1 (3.3)	2 (6.7)	0	1 (2.9)
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)
X	38,197	35,326	62,638	28,399	72,413
SD	18,634	58,370	33,863	20,543	43,043
ต่ำสุด	6,600	2,100	19,400	1,500	10,500
สูงสุด	73,050	338,000	74,000	106,800	302,000

2.2.4 รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ
 ตารางที่ 1.15 รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
4. รายได้ภาคการเกษตร ของเกษตรกรหลังเข้า ร่วมโครงการฯ (บาท)					
0-30,000	8 (42.1)	2 (6.7)	4 (13.3)	25 (48.2)	1 (2.9)
30,001-60,000	5 (26.3)	10 (33.3)	13 (43.3)	22 (42.3)	10 (29.5)
60,001-90,000	6 (31.6)	10 (33.3)	6 (20.0)	2 (3.8)	18 (52.9)
90,001-120,000	0	5 (16.7)	5 (16.7)	1 (1.9)	3 (8.8)
มากกว่า 120,000	0	3 (10.0)	2 (6.7)	2 (3.8)	1 (2.9)
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)
X	34,680	58,007	61,420	24,461	69,627
SD	12,556	22,343	28,189	31,473	36,213
ต่ำสุด	14,000	27,000	20,000	5,000	9,000
สูงสุด	77,920	276,000	161,500	321,000	315,900

2.2.5 รายได้รวมของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ
 ตารางที่ 1.16 รายได้รวมของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการฯ

ประเด็น	อุดรธานี จำนวน (ร้อยละ)	ชัยภูมิ จำนวน (ร้อยละ)	เลย จำนวน (ร้อยละ)	มุกดาหาร จำนวน (ร้อยละ)	ขอนแก่น จำนวน (ร้อยละ)
5. รายได้รวมเกษตรกร หลังเข้าร่วมโครงการฯ (บาท)					
0-30,000	8 (42.1)	2 (6.7)	4 (13.3)	25 (48.1)	1 (2.9)
30,001-60,000	5 (26.3)	10 (33.3)	13 (43.3)	23 (42.3)	11 (32.3)
60,001-90,000	6 (31.6)	10 (33.3)	6 (20.0)	2 (3.8)	18 (52.9)
90,001-120,000	0	5 (16.7)	5 (16.7)	2 (3.8)	3 (8.8)
มากกว่า 120,000	0	3 (10.0)	2 (6.7)	1 (1.9)	1 (2.9)
รวม	19 (100)	30 (100)	30 (100)	52 (100)	34 (100)
X	41,706	87,514	64,570	34,332	75,269
SD	19,665	66,310	34,184	23,370	45,500
ต่ำสุด	18,000	27,000	20,000	17,000	9,000
สูงสุด	77,920	276,000	161,500	321,000	315,900

2.3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในด้านผลผลิตและด้านรายได้กิจกรรมการผลิตพืช
ตารางที่ 1.17 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในด้านผลผลิตและรายได้

กิจกรรม	บุตรธำนิ		ชัยภูมิ		เลย		มุกดาหาร		ขอนแก่น	
	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้
1. ข้าว										
X	3.63	3.36	3.72	3.45	3.18	3.90	3.07	2.76	3.39	2.39
SD	0.64	0.88	0.61	0.61	0.38	0.28	0.82	0.69	0.57	0.64
ความหมาย	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง มาก	ค่อนข้าง มาก	ค่อนข้าง มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย
2. พืชไร่										
X	3.50	2.75	3.66	3.66	2.82	2.82	4.00	3.16	0	0
SD	0.50	0.43	0.47	0.47	1.19	1.19	0	0.37	0	0
ความหมาย	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	0	0

ตารางที่ 1.17 (ต่อ)

กิจกรรม	อุดรธานี		ชัยภูมิ		เลย		มุกดาหาร		ขอนแก่น	
	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้
3. พืชสวน										
X	0	0	1.33	1.33	0	0	1.78	1.78	3.00	2.60
SD	0	0	0.47	0.47	0	0	0.86	0.86	0.63	0.48
ความหมาย	0	0	น้อย	น้อย	0	0	น้อย	น้อย	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย
4. ผสมผสาน										
X	3.00	2.75	3.00	3.33	3.00	3.00	2.00	2.00	3.37	3.33
SD	0	0.43	0	0.47	0	0	0.53	0.53	0.47	0.47
ความหมาย	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ปานกลาง
5. หม่อน										
ใหม่	3.57	3.28	3.57	3.28	0	0	3.50	3.30	2.66	2.66
X	0.49	0.45	0.49	0.45	0	0	0.50	0.45	0.47	0.47
SD	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	0	0	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ความหมาย	มาก		มาก				มาก			

ตารางที่ 1.17 (ต่อ)

กิจกรรม	จุดตรวจนี้		ชัยภูมิ		เลย		มุกดาหาร		ขอนแก่น	
	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้	ผลผลิต	รายได้
6. ยางพารา										
X	0	0	0	0	3.00	3.00	2.50	2.00	0	0
SD	0	0	0	0	0	0	0.50	1.00	0	0
ความหมาย	0	0	0	0	ปานกลาง	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	ค่อนข้างน้อย	0	0

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวัชระ เนตรพิชิต
วัน เดือน ปี เกิด	26 กันยายน 2493
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
ประวัติการศึกษา	สส.บ. (ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
สถานที่ทำงาน	สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตร